

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Sociální sítě a církevní společenství

Bc. Radek Vondra

Katedra teologické etiky
Vedoucí práce PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.
Studijní program Teologie (N6141)
Studijní obor Křesťanská humanitární a pastorační práce - Diakonika

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou diplomovou práci s názvem Sociální síť a církevní společenství napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 20. 6. 2016

Radek Vondra

Anotace

Cílem této práce je popsat podoby a potenciál sociálních sítí v církevním společenství z pohledu začleňování. Práce vymezuje, co jsou sociální sítě, jak souvisejí s komunitou a jak je lze zkoumat. Zabývá se sborovým společenstvím jako jednotkou církve a jeho vymezením v Českobratrské církvi evangelické. Popisuje různé pohledy na začlenění.

Výzkumná část zachycuje proces vstupu do konkrétního sboru Českobratrské církve evangelické. Na tomto příkladu mapuje různé podoby začleňování včetně biblického přikázání lásky a zaznamenává v čase se proměňující způsoby a síly, jimiž mohou sociální sítě sboru jedince vtahovat a nést.

Klíčová slova

Sociální sítě, Komunita, Církevní společenství, Potenciál začlenění, Sbor ČCE

Bibliografická citace

Sociální sítě a církevní společenství [rukopis] : diplomová práce / Radek Vondra; vedoucí práce: PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.; Praha, 2016. 149 s.

Summary

The aim of the thesis is to describe forms and the potential of social networks within a church community from the perspective of the inclusion. The thesis specifies what social networks are, how they relate to community, and how they can be explored. It deals with a local congregation as the main unit of a church and its specification in The Evangelical Church of Czech Brethren. It also describes various views of the inclusion.

The research part of the thesis depicts the process of entering a particular local congregation of The Evangelical Church of Czech Brethren. Using this example, the thesis categorizes different forms of inclusion including the biblical commandment of love, and captures the ever changing ways and powers of the social networks within a church as they attract and carry a person.

Key words

Social network, Community, Church community, Potential of Inclusion, Congregation of The Evangelical Church of Czech Brethren

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Bohumile Baštecké, Ph.D., konzultantům PhDr. Haně Janečkové, Mgr. Markétě Zandlové a ThDr. Pavlu Keřkovskému za aktivní pomoc při hledání vhodných pramenů, odborné konzultace, mimořádnou ochotu a velkou shovívavost.

Dále děkuji Janu Roskovcovi, Th.D., Ladislavu Benešovi, Dr., Mgr. Lukáši Hanusovi a Mgr. Mileně Johnové za cenné podněty, připomínky a směřování obsahu této práce.

Dík také patří všem členům církevního sboru, ve kterém jsem realizoval svůj výzkum. Za jejich otevřenost, ochotu a vstřícnost, se kterou ke mně přistupovali.

Zároveň patří velký dík vlastní rodině a manželce, která autora podporovala po celou dobu dálkového studia a obětavě vytvořila časový prostor pro zpracování této magisterské práce.

Obsah

1.	Úvod	13
1.1	Představení práce	13
1.2	Postup.....	14
1.3	Předporozumění	15
2.	Sbor jako základní jednotka církve	19
2.1	Církev a její podvojnost.....	19
2.2	Starý zákon – chrám a synagoga.....	20
2.3	Nový zákon a doba otců - Místní církve a sbor	21
2.4	Novodobá církevní zřízení.....	23
2.4.1	Episkopát	23
2.4.2	Kongregacionalismus	24
2.4.3	Presbyterně synodní zřízení.....	25
2.4.4	Reformační pojetí	26
2.5	Církevní zřízení ČCE.....	26
2.5.1	Řízení církve.....	27
2.5.1	Členství a vstup do sboru	28
2.5.2	Věci případné.....	29
2.5.3	Pastorační skupiny ve sboru	30
3.	Sbor jako společenství ve víře	32
3.1	Vztah Boha a člověka	32
3.2	Společenství a hledání Božího slova	34
3.3	Pastýřský ideál vůdce.....	36
3.4	Sbor je pastore, pastore je sbor	38
3.5	Na čem stojí sbor?.....	39
3.6	Působení Ježíše Krista ve sboru.....	40
4.	Sbor jako komunita a sociální síť	42
4.1	Společnost a společenství	42
4.2	Komunita	42
4.3	Sociální prostor, sociální pole.....	44
4.4	Koncept forem kapitálu	45
4.5	Sociální kapitál	45
4.6	Komunita jako základ sociální sítě	48
5.	Sociální začlenění a sociální síť	50
5.1	Sociální začlenění: politicky, interpersonálně, komunitně	50
5.2	Církevní sbor jako prostor pro začlenění	53
6.	Výzkum	54
6.1	Výzkumné otázky a postup	54
6.2	Mezioborovost	57
6.3	Metoda	57

6.3.1	Etnografická metoda.....	57
6.3.1	Subjektivita výzkumníka.....	59
6.3.1	Informovaný souhlas a anonymizace dat	60
6.4	Nástroje výzkumu.....	61
6.4.1	Zúčastněné pozorování.....	61
6.4.1	Terénní deník.....	62
6.4.2	Rozhovory	63
6.4.3	Dotazníky	64
6.4.4	Shromážděné informace	64
6.5	Prostředí výzkumu.....	65
6.5.1	Pozice, historie a složení sboru	65
6.5.2	Organizační struktura a aktivity	67
6.5.3	Přechodové období	67
6.6	Mřížka začlenění.....	68
6.7	Můj příběh začlenění	70
6.7.1	Vybírám sbor optikou zkušeností s mým vlastním sborem a se sebou: jsem aktivní.....	70
6.7.2	Seznamuji se se sborem přes formální autority.....	70
6.7.3	Uvádí mě kurátor, obrací se na mě „Nový“, setkávám se s „Vítačem“	73
6.7.4	Držím se zpátky, dávám si dohromady, kdo s kým „peče“.....	75
6.7.5	Jsem si jistější, už si tykám; stávám se inventářem – přestávám být nový a zajímavý	77
6.7.6	Spolupodílím se na organizaci, zažívám spojení s ostatními, poznávám víc a víc lidí.....	80
6.7.7	Mám své místo, svěřuji se, pomáhám; cítím se tu jako doma....	83
6.7.8	Trochu mi to zevšednělo, a trochu se mi stýská, vidím, jak se lidi vymezují, a jsem zase víc výzkumník	85
6.7.9	Doporučuji mou známou na pracovní pozici, sborem se šíří, že ji na pozici tlačím; dostávám za uši a přicházím o část důvěryhodnosti	88
6.7.10	Přemýšlím, jak ukončit aktivity a udržet vztahy; jsem tu jako doma a vracím se do domovského sboru; jsem „někde mezi“	90
6.8	Schéma příběhu začlenění	93
7.	Výsledky a jejich interpretace	94
7.1	Jaké je organizační členění sboru a jak (jej) sbor žije?	94
7.2	Jak vypadá sociální síť a sociální kapitál sboru z pohledu členů sboru ve smyslu struktury a obsahu?.....	96
7.2.1	Sbližovací (bonding) horizontální sociální kapitál.....	96
7.2.1	Přemostňovací (bridging) horizontální sociální kapitál.....	97
7.2.2	Propojovací (linking) vertikální sociální kapitál	97
7.3	Jakou podobu na sebe bere přítomnost Ježíše Krista?.....	97
7.4	Co přispívá k začlenění?	99

8.	Diskuse	106
8.1	Omezení a přednosti práce dané metodou	106
8.2	Omezení a přednosti práce dané osobou a situací výzkumníka.....	107
8.3	Výzkumné inspirace	109
8.3.1	Pomáháním k vyčlenění	109
8.3.2	Moc informačních toků	109
8.3.3	Důvěra a tok informací jako funkce počtu, délky a kvality setkání	110
8.3.4	Ekonomika a víra – o čem se „nesluší“ mluvit.....	112
9.	Závěr.....	114
	Seznam literatury.....	117
	Další zdroje.....	121
	Rejstřík	123
	Přílohy	125
	Příloha 1 – Organizační řády ČCE (výtah).....	125
	Příloha 2 – Dotazník k výzkumu	130
	Příloha 3 – Analýza výstupů dotazníků.....	132
	Příloha 4 – Ilustrace paradigmat sboru	148

1. Úvod

1.1 Představení práce

Na počátku mé práce byl zájem zjistit, co je možné udělat, aby si lidé ve sboru navzájem pomáhali. Postupně se však vyvinul spíš ve zvědavost, jak to vlastně ve sboru probíhá, jak sbor žije, jak toto téma členové sboru chápou. Potřebu a povinnost pomoci bližnímu nezpochybňuje snad žádný křesťan. V každodenním životě na tuto potřebu a povinnost však reaguje každý jinak.

Reakce jednotlivých lidí je zajímavá. Mne však ještě víc zajímá sbor jako celek, jako organismus i ve smyslu, co ze svých možností a hřiven sbor pěstuje a používá, a co nechává ležet ladem.

Sbor je podivuhodný organismus, kde každý úd má svou důležitost. Sbor je základní jednotka církve i společenství lidí, které něco spojuje a svádí dohromady, i když se třeba zrovna nemilují. Sbor se skládá z osob i podskupin různého druhu. Osoby i podskupiny jsou spojovány sítěmi a ty se podílejí na začlenění.

Cílem mé práce tedy je nahlédnout sociální sítě ve sboru, čili to, jak jsou lidi navzájem spojeni a propojeni ve vztahu k začlenění.

Pomocí teorie promýšlím, jak to vše lze využít. Hledám, kde je potenciál pro začlenění, tedy pro to, aby lidé cítili, že mají vliv. A to proto, že začlenění vnímám jako základní předpoklad schopnosti získat oporu, ale i být vzájemnou oporou - pomáhat si.

K mapování sociálních sítí a zachycení začlenění ve sboru jsem použil etnografickou metodu a kvalitativní výzkum. Což znamená, že jsem se ve vybraném sboru po dobu tří měsíců aktivně účastnil sborových aktivit. Kombinací zúčastněného pozorování a řízených rozhovorů jsem se pokusil sociální sítě a proces začlenění zmapovat. Soustředil jsem se jak na ty členy,

kterí jsou aktivně zapojeni do činnosti sboru, tak i na ty, kteří se vnímají spíše na okraji.

Cíl práce: Popsat podoby a potenciál sociálních sítí v církevním společenství z pohledu začleňování.

Tedy:

- definovat/zjistit, co to sociální sítě jsou a jak je následně budu zkoumat (teoreticky, metodologicky),
- vymezit, co je komunita - sbor jako aplikace komunity,
- sborové společenství/uspořádání - kde se vzalo (kde má logiku), že sbor je jednotka církve, jak se vymezuje sbor.

Cíl výzkumné části:

- Zmapovat a popsat sociální sítě ve zvoleném sboru Českobratrské církve evangelické ve vztahu k potenciálu začlenění.

1.2 Postup

Na začátku práce hledám, kde se vzal v církvi sbor jako její organizační jednotka. Zda a jak byl Boží lid organizován. Sleduji, jaké uspořádání fungovalo v židovství ve Starém zákoně, a pak návazně v křesťanství - Novém zákoně. Přes dobu raného křesťanství, kdy první sbory vznikaly, středověk a reformaci se pokouším najít linku, která by mne dovedla k dnešní podobě uspořádání sborů v Českobratrské církvi evangelické.

Zjišťuji, na čem sbor stojí z pohledu začleňování, jakou roli v něm má Ježíš Kristus jako sjednocující prvek a neviditelný účastník či zdroj veškerého dění.

Přes osobu Ježíše Krista se dostávám ke sborové pastoraci jako jednomu ze základních kamenů sborové práce.

Po tomto teologickém ukotvení se soustředím i na stránku sociologickou. Nahlížím na sbor jako na komunitu a soubor vztahů - sociálních sítí. Jaký je vztah mezi sociálním kapitálem, sociálními sítěmi a začleněním.

V rámci provedeného výzkumu v reálném prostředí fungování sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) zjišťuji, co a jak podporuje začleňování lidí, kteří do sboru přicházejí nebo stojí na okraji.

Všímám si procesů, prostředí, vazeb a vztahů mezi členy sboru. Toho, co funguje, i toho co naopak začlenění brání. Výstupem je popis silných a slabých míst, potenciál sítí z pohledu začleňování. Jsem si však vědom limitů etnografické metody, kdy vše nahlížím prostřednictvím své osoby – subjektivním vnímáním.

Práce si neklade ambici mapovat všechny možnosti kombinace církevních zřízení a funkcí sboru, kterých je nepočítaně. Od začátku do konce se vědomě držím prostředí, ve kterém provádím výzkum – prostředí farního sboru Českobratrské církve evangelické. Tento cíl mám stále na zřeteli.

Inspirací pro pojetí jednotlivých témat v kapitolách „Sbor jako základní jednotka církve“ a „Sbor jako společenství ve víře“ mi byly konzultace s ThDr. Pavlem Keřkovským, Janem Roskovcem, Th.D. a Ladislavem Benešem, Dr. Pro kapitolu „Sbor jako komunita a sociální síť“ a kapitolu „Začlenění a sociální sítě“ pak konzultace s PhDr. Bohumilou Bašteckou, Ph.D. a PhDr. Hanou Janečkovou. V kapitole „Výzkum“ jsem vycházel z konzultací s Mgr. Markétou Zandlovou.

1.3 Předporozumění

Téma osobní žité křesťanské služby mne jako věřícího člověka zajímá dlouhodobě. Stálo i za mou volbou studijního oboru Pastore a sociální práce, resp. Diakonika.

Studiem jsem postupně získal mnoho různých pohledů na křesťanskou službu a ještě více si uvědomil její nenahraditelný význam - jak pro potřebného, tak i pro pomáhajícího. O to více byly v kontrastu mé praktické zkušenosti z mého sboru, který patří spíše k oněm „teologickým“;

s nadprůměrným počtem v teologii vzdělaných členů, vystudovaných farářů, učitelů Evangelické teologické fakulty (ETF), ale s menším počtem diakonických aktivit směrem ven, kterým se aktivně věnuje jen malá část jeho členů.

Neočekávám, že každý člen se bude bezhlavě vrhat do charitativních aktivit, přesto mne zajímalo, jak kdo chápe svůj osobní závazek ke křesťanské službě. Začal jsem se ptát a překvapila mne poměrně častá odpověď – „na to máme Diakonii¹“. Tedy přenesení odpovědnosti na církví zřízenou instituci. Častou odpovědí také bylo „rád bych se angažoval, ale nemám čas, příležitost, nemám na to školy/zkušenosti, nevím jak...“ Jakoby existovala určitá bariéra a diakonia byla chápána zejména jako profesionální služba, která je již velmi dobře zajištěna „naší“ církevní institucí Diakonií CČE a pro nezkušeného laika v ní není místo.

V průběhu přípravy diplomové práce se proměnilo moje chápání křesťanské služby z nejasně formulované představy zejména individuálních charitativních aktivit směřovaných vně, spíše na způsob vnímavého bytí a ochoty, sobě dostupnými prostředky, podpořit ostatní. Pojetí, kde sbor funguje jako rámec této opory. Ta směřuje jak dovnitř do sboru, tak mimo sbor. Zaujala mne teze Rudolfa Bohrena „Sbor je pastorece, pastorece je sbor.“²

Začal jsem si pokládat otázku, proč a jak se já sám angažuji a jakou roli hraji ve sboru, kde působím. Patřím mezi lidi, které naplňuje a nabíjí kontakt s druhými. Organizuji různé aktivity. Vzhledem k tomu, že mám pět dětí ve věku od sedmi do patnácti let, tak mé aktivity směřují zejména k této skupině. Jsem učitelem nedělní školy, spolupořádám víkendovky pro děti a rodiče, připravuji část programu na sborové dovolené, hraji ve sborové kapele apod. Nemusím být nutně středem pozornosti, ale jsem rád, když je okolo „živo“,

¹ Myšleno instituci - Diakonii Českobratrské církve evangelické

² Bohren, Rudolf: Gemeinde und Seelsorge in BENEŠ, 2008 str. 4

jsem se svými dětmi, něco se děje. Kromě sboru působím i v dalších sdruženích – organizuji akce pro rodiče s dětmi v rámci Hnutí Brontosaurus a vedu sportovní klub.

Mé vnímání okolí či světa také výrazně ovlivňuje moje současná práce. Pátým rokem jsem starostou městské části a aktivně působím v politice. Mé politické angažmá nebylo cílem či plánem, ale je důsledkem předchozích občanských aktivit – aktivní nespokojeností s věcmi veřejnými v místě, kde bydlím. Po předchozích patnácti letech, kdy jsem pracoval na manažerských funkcích zejména v technických oborech, je pro mne politika zcela jiný svět. Umožňuje mi setkávat se tváří v tvář s lidmi z různých sociálních skupin, kteří sledují různé zájmy a uplatňují různé strategie pro jejich dosažení. Oproti omezenému světu technického oboru, kde mé spolupracovníky i přátele tvořili převážně lidé s obdobným vzděláním a podobnými zájmy, mi práce starosty výrazně rozšířila obzory směrem k náhledu na lidi, resp. člověka v různých situacích. Přinesla mi nové zkušenosti a někdy mne i dosti drsně učí pokoře a schopnosti vidět a respektovat člověka v osobě, se kterou jednám.

Finanční i organizační limity samosprávy se stále prohlubují a je patrné, že ve střednědobém horizontu zdroje dojdou, resp. budou výrazně omezeny. Domnívám se, že nezbude než model „stát se postará“ převést na „Kde to lze, tam stát podpoří, ale postarám se sám“. Samospráva může vytvářet materiální podmínky – poskytnout nářadí, přivést/odvézt materiál, může koordinovat, může poděkovat a ocenit. Občan ale musí přiložit ruku k dílu – s pocitem, že to dává smysl a dělá to pro sebe – resp. pro ostatní – pro společenství, ve kterém žije. Vidím, že jen tak lze snížit náklady samosprávy a zároveň zvýšit občanskou angažovanost a směřovat úsilí tam, kde je reálně potřebné.

Tyto úvahy, a moje přesvědčení, mne vedly k aktivní podpoře komunit na naší městské části. Přístup není živelný, ale je postaven na spolupráci s antropology a sekci participace Institutu plánování a rozvoje HMP. Kde to lze

jsou kroky teoreticky promyšleny a koncepčně směřovány. Tento přístup po třech letech nese dílčí ovoce, ale je provázen také mnoha poučeními.

Na základě zkušeností z tohoto vývoje jsem dospěl k tomu, že podpora komunit jednoznačně dává smysl. Jde však o zcela odlišný proces oproti tomu, co standardně radnice umí. Střetává se organizovaný byrokratický systém – granty, registrované o.p.s., plánování, koncepce - s relativně živelným lidským společenstvím, které se proměňuje podle aktuální situace a potřeb v daném místě.

Z této mé praktické zkušenosti, vznikla myšlenka na vytvoření obdobného systému podpory vzniku a udržitelnosti diakonických aktivit v církevním sboru. Původní záměr diplomové práce byl navrhnout změnu – tedy jak podpořit vznik sociálních sítí ve sboru.

Mezioborové konzultace mi pak pomohly vidět téma z více různých úhlů pohledu, ale také ukázaly nutnost zúžení cíle práce na popis sociálních sítí s ohledem na potenciál změny. A to bez ambice vlastní změnu navrhnout. Zároveň mne upozornily na, pro mne do té doby neviditelný, význam začlenění jako spojovacího prvku mezi komunitou a službě potřebným.

2. Sbor jako základní jednotka církve

Sbor jako základní jednotka církve, sbor jako společenství lidí v místě, sbor jako prostor pro bohoslužbu, sdílení víry, působení a hledání Božího slova, sbor jako zázemí pro pastorační a hlásání evangelia. Toto a ještě mnoho dalšího se obvykle vybaví při hledání toho, co vlastně křesťanský sbor je.

V této kapitole se pokusím hledat, kde se sbor jako jednotka společenství v církvi v historickém a mezikonfesionálním kontextu objevil. A zda, a kde, má sbor teologickou oporu. Na uspořádání církve a sboru se dívám zejména z manažerského pohledu.

2.1 Církev a její podvojnost

V první řadě zkoumám pojetí církve u jednotlivých konfesí. Katolická církev sebe vnímá jednak jako konfesi (tedy společenství lidí ve víře, které respektuje určité řády), jednak jako uskutečnění obecné pravé církve Kristovy. Pravoslavní nezná dogmatickou definici církve. Podle Filipiho nemá Pravoslavní dogmatickou definici „Církev (v pravoslavní) je původní, primární, skutečnost“³. Luther definuje církev přes její znaky: „Církev je shromáždění věřících (svatých), v němž se čistě zvěstuje evangelium, a řádně vysluhují svátosti“⁴. Kalvín k Lutherově definici doplňuje potřebnost zasazení společenství do konkrétního společenství řádu, kázně a vzájemné služby⁵.

Církev je vnímána jako „tajemné tělo Kristovo, ale i jako konkrétní instituce“⁶. Církev ukotvuje člověka a pomáhá mu nahlédnout víru i lidské společenství, ve kterém se pohybuje. Tato podvojnost církev je přítomna u všech velkých křesťanských tradic. Všechny konstatují na jedné straně

³ FILIPI, 1996 str. 25

⁴ Augsburská konfese čl. 7 in FILIPI, 1996 str. 118

⁵ FILIPI, 1996 str. 130

⁶ FILIPI, 2000 str. 11

netotožnost předmětu víry a lidského společenství církve, ale také nemožnost je oddělit⁷.

Domovem, ke kterému se církev vztahuje, je „Království nebeské“ ve všech svých významech. Systém hodnot a idejí církve se zakládá na evangeliu, které však nelze přímo definovat pravidly. Do pravidel a řádů je rozpracovávají až jednotlivé konfese.

Dále v této kapitole nahlížím na církev jako na organizační společenství lidí ve víře, jednotlivých sborů, které cítí sounáležitost, protože uznávají, že se budou řídit stejnými principy.

2.2 Starý zákon – chrám a synagoga

Ve Starém zákoně je zachycena struktura v uspořádání: lid – kmen – rodina (rod). Faktické organizační členění tehdy fungovalo na principech kmenů a měst.

Až do Babylonského zajetí na počátku 6. stol. př. n. l. je pro Izraelce klíčovým úkonem uctívání Boha putování do Jeruzaléma, do chrámu, kde přebývá živý Bůh ve schráně úmluvy a s ním sláva Páně⁸.

Po zboření chrámu v roce 70 n. l. se radikálně mění přístup k uctívání Boha. Neviditelný Bůh již není přítomen v chrámu, v konkrétním místě, je rozprostřen do celého světa, ve kterém žijeme. Hebrejský termín Šechina, nahrazuje dřívější JHVH a je synonymem pro Boží přítomnost v daném místě – tedy původně přítomnost v Jeruzalémském chrámu. Najednou se stává celý svět přijatelným místem pro setkání s Bohem ve společenství, tedy všude tam, kde se lidé společně modlí a vyznávají jeho jméno.

Na to pak navazuje křesťanství. Zástupnou smrtí Ježíše Krista, jeho umučení na kříži, se naplňuje vize druhého chrámu “Opona se roztrhla”⁹. Svatost už není uzavřena, ale dostala se do celého světa a může být vzývána na kterémkoliv místě¹⁰.

⁷ FILIPI , 2000 str. 11

⁸ BIBLE, 2001 stránky 1. Král 8,10-13

Židovství předpokládá přítomnost Boha při shromáždění v synagoze. Židovská synagoga, v překladu škola, označuje spíše shromáždění, nikoli konkrétní stavbu či prostor. V babylonském zajetí, v době kdy chrám byl nedostupný, byly také konsolidovány a interpretovány náboženské texty – nejprve Žalmy. Shromáždění nově probíhalo bez obětí. Božimu lidu zůstávaly jako sjednocující prvek k dispozici modlitby a texty, nyní čtené v synagoze. Kněz dříve v Chrámu sloužil bohoslužbu bez sepsaných textů.

2.3 Nový zákon a doba otců - Místní církve a sbor

O tom, jak fungovalo organizační uspořádání na začátku vývoje křesťanské církve, nemáme dostatek zpráv. Lze se pouze domnívat, že šlo spíše o živelný proces, který reflektoval konkrétní možnosti jednotlivých lokalit, kde křesťané působili. Od 2. stol se postupně, s růstem počtu křesťanů, objevuje potřeba lépe organizaci společenství podchytit. Zejména proto, aby raná církev lépe odolávala tlakům zevnitř i zvenčí, byla odolná vůči herezím a udržela si pevně své poslání, „aby nebyl dán průchod svévoli a zmatku¹¹“. Podoba církve se konstitovala ve dvou prvních centrech - Jeruzalémě a Antiochii. V Antiochii je poprvé užit název „křesťané“.

V době po vzkříšení Ježíše hráli klíčovou roli „ti co chodili s Pánem¹²“. Tak vznikla autorita prvních dvanácti apoštolů. Opírala se o Evangelium, svědectví o vzkříšeném. I pozdější úřady v církvi stojí na této skutečnosti.

Pod vlivem Pavla začala vznikat místní společenství. Pavel používal¹³ pojem „místní církve“, který je de facto synonymem pro dnešní sbor¹⁴. Každé

⁹ BIBLE, 2001 stránky Mt 27:51, L 23:45, Mk 15:38

¹⁰ Hebrejský pojem "Šechina" v židovství vyjadřuje Boží přítomnost či Boží "přebývání" ve světě, mezi lidmi. (Revue Theofil 10/2010; Norbert Mendecki; Šechina v židovské literatuře; Kristus a Šechina)

¹¹ BIBLE, 2001 stránky 1Kor 14,40

¹² BIBLE, 2001 stránky Sk 1,21

společenství mělo plnou funkci církve. Pavel kladl důraz na solidaritu mezi společenstvími, ale nijak je nezastřešoval ani neřídil. Pastýřskými listy upozorňoval na neduhy, či vykládal konkrétní věroučné i praktické otázky.

V čele mnohých místních církví stál pastýř – biskup¹⁵. Při postupném růstu stoupenců v daném městě vznikalo více shromáždění, ale stále funkci „pastýře“ vykonával jen jeden biskup. Zvětšování velikosti shromáždění si vynutilo ustanovení zástupců biskupa – kněžích a vedlo ke vzniku i více sborů. Šlo však o ryze praktickou otázku, bez opory či ukotvení v učení Ježíše Krista či ve Starém zákoně.

V té době ohrožovala křesťanství gnose, Markion organizoval celou síť sborů soutěžících s „velkou církví“. Církev se bránila tím, že vytvářela určité normy pro rozeznání pravého křesťanství a upevňovala svou vnitřní strukturu. Kdo je křesťan? Kdo je bludař? Který učitel je pravý a kdo je svůdce? To jsou otázky, kterým musela shromáždění čelit. Je to také doba, kdy vzniká Novozákonní kánon a první stručná formulace vyznání víry. Obecnost církve je zdůrazněna proti těm, kdo ji trhali, i proti těm, kdo se vynášeli nad druhé. Formule Vyznání¹⁶ se v té době stává poznávacím znamením pravého křesťana a také téměř právní formulací, na které stojí další praktické učení.

¹³ Apoštol Pavel píše dopisy sborům - jednotkám křesťanské církve, ale i jednotlivým oblastem Galatským - více sborům najednou. Sbor však je pro něj základ – vytváří osobní vztahy, odkazuje na budování sboru, obdarování dary Ducha svatého – atd.

¹⁴ FILIPI, 2000 str. 44

¹⁵ Nejde však o pravidlo. Mnoho místních církví nemělo konkrétního biskupa ustanoveno, ale fungovala v nich místní rada starších.

¹⁶ Vyznání - Credo (lat. věřím; credere = věřit). Základní v církvi jednotné slovní vyjádření víry v Ježíše Krista. Existuje v několika standardizovaných podobách např. „Nicejsko-konstantinopolské vyznání víry“.

2.4 Novodobá církevní zřízení

Rozmanitost církevních zřízení je – zdá se – stejně velká, jako je touha lidí přiblížit se Bohu a hledat vlastní cestu. Zaměřím se na hlavní modely, které svými principy pokrývají většinu hlavních církevních proudů dneška. A to: *episkopát, kongregační model a presbyterně synodní model*. Pochopení jejich principů a historie vzniku považuji za důležité pro porozumění kontextu, ve kterém se pohybuje organizační řád Českobratrské církve evangelické – prostředí, které jsem si pro tuto práci zvolil.

2.4.1 Episkopát

Tento model je nejstarším modelem fungování církevního společenství. Hlavními zástupci jsou církve Římskokatolická a Pravoslavná. Název je odvozen od řeckého výrazu *επισκοπεω* – dohlížet, z něhož vychází český název biskup. Biskup je v této tradici nástupcem apoštolů. Má konečné slovo v církevní správě a také ve výběru a pověřování svých zástupců – kněží, jáhnů. Platí zásada, že kdo poslouchá biskupa, poslouchá samotného Ježíše Krista¹⁷.

Skrze nástupnictví apoštolů získávají biskupové moc řídit, učit a posvěcovat lid. Tato moc je delegována hierarchicky. Tedy od apoštola Petra na následné papeže, z nich na biskupy a na jednotlivé kněze. Děje se tak vkládáním rukou, kdy dochází k nepřerušnému apoštolskému svěcení - přenosu moci od Krista¹⁸.

Pověření biskupa v sobě zahrnuje pro svěřený úsek moc zákonodárnou, výkonnou i soudní. A jeho povinností je „pro své poddané vydávat zákony a soudit a řídit všechno, co patří do oblasti bohoslužby a apoštolátu“¹⁹.

¹⁷ FILIPI , 2000 str. 111

¹⁸ Tento přístup je ve svém principu zcela odlišný od reformovaných církví, kde je moc biskupa podřízena synodu a ze synodu i pochází.

¹⁹ FILIPI , 2000 str. 113. Oproti tomu v protestantských církvích je moc typicky oddělena.

Princip nadřazenosti autorit znamená, že jen nadřízený orgán může jmenovat někoho do funkce podřízené. Na čelním místě stojí papež, jenž je nejvyšší autoritou a ze svého úřadu nemůže být odvolán – může pouze odejít svobodným odstoupením nebo smrtí.

Základním územním členěním v římskokatolické církvi je diecéze, která se skládá z jednotlivých farností, tedy farních sborů. O založení či zrušení diecéze rozhoduje přímo papež. Diecézní biskup obsazuje jednotlivé farnosti jmenovanými faráři, přičemž pouze na biskupovi záleží, kam je který farář přidělen a jak dlouho na daném místě ve službě zůstává.

Zvláštní postavení zde mají sněmy - ekumenický koncil, plenární a diecézní sněm. Ekumenický koncil svolává papež a tvoří jej všichni katoličtí biskupové z celého světa.

2.4.2 Kongregacionalismus

Oproti episkopátu je základní ideou kongregacionalismu samostatnost společenství na místní úrovni. Nikdo není privilegován, všichni jsou si rovni a podléhají pouze vedení Ježíše Krista. Církev je reprezentována jednotlivým sborem. V popředí není církevní konfese, ale řád konkrétního shromáždění²⁰. Nejvyšší autoritou je shromáždění sboru, resp. členové sboru, kteří v rámci shromáždění rozhodují demokraticky, hlasováním. V tomto pojetí však není demokratická většina chápána jako absolutní rozhodovací pravomoc, ale jako skupina, která je v diskusi schopna lépe rozpoznat Boží vůli. Kongregacionalismus ze zásady odmítá jakoukoliv zastřešující složku, která by vykonávala moc²¹. Funguje však centrální podpůrná organizační struktura²², která má charakter zázemí a organizační podpory a může vydávat jen doporučení, nikoliv závazná rozhodnutí. Sbor si k zastupování navenek a pro

²⁰ FILIPI, 1996 str. 135

²¹ FILIPI, 2000 stránky 117-118

²² HORTON, 2001 str. 562

běžné rozhodování volí své zástupce – laické představitele. Typicky staršovstvo či radu a kazatele.

2.4.3 Presbyterně synodní zřízení

Presbyterně synodní zřízení klade hlavní důraz na sounáležitost jednotlivých sborů, která stojí na jednotné víře a řádu. I zde je základní jednotkou náboženská obec. Na rozdíl od episkopálního modelu není vedena hierarchicky ze shora dosazeným zástupcem, ale radou složenou z jednotlivých presbyterů $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\acute{\upsilon}\tau\epsilon\rho\omicron\varsigma$ – tedy starších. Tuto radu volí členské shromáždění sboru. Voleni mohou být i laici. Tento model je nejrozšířenější u reformačních - protestantských církví.

Instituce „rad starších“ – presbyterů fungovala již v židovství. Členy rady byli náboženskou obcí voleni uznávaní muži, kteří byli schopni důstojně reprezentovat obec vůči okolí. Nejinak tomu bylo v antickém světě, kdy vedení a zastupování politické obce bylo svěřováno do rukou starších a zkušených mužů²³.

Autoritu presbyterů připomíná Pavel – byli ustanoveni „Duchem svatým“²⁴, tedy nejspíše inspirovanou volbou v bohoslužebném shromáždění obce²⁵.

Nejvyšším shromážděním církve je synod, kam jednotlivé obce delegují své zástupce. Delegovaní zástupci na synodu však nejsou „mluvčími“ jednotlivých obcí, ale mají se řídit svým svědomím odpovědným Bohu, nikoliv dogmaticky stanovisky svých obcí.²⁶ Synod může mít celocírkevní nebo oblastní resp. místní charakter. Oproti kongregacionalismu má synod pravomoci nad jednotlivými sbory. Funguje jako jednotící celek, dohlíží nad jednotou církve, v diskusi hledá Boží cesty, je obranou proti izolaci jednotlivých sborů. Synod je obdobou biskupského úřadu v episkopálním modelu a je strážcem jednoty a kontinuity²⁷.

²³ FILIPI , 2000 stránky 57-58

²⁴ BIBLE, 2001 str. Sk 20:28

²⁵ FILIPI , 2000 str. 58

²⁶ FILIPI , 2000 str. 118

²⁷ FILIPI , 2000 str. 118

Na tomto modelu stojí Českobratrská církev evangelická.

2.4.4 Reformační pojetí

Stejně jako u kongregačního modelu, jde i u presbyterně synodního modelu o reformační pojetí, které reflektuje snahu o nápravu poměrů a návrat ke křesťanství nezatíženému tradicí. V reformaci se objevily nové pohledy na způsob organizace a správu církve. Luther²⁸ stavěl správu církve na územní působnosti světských knížat²⁹ a kladl ve svém učení důraz na to, že církev vyrůstá z místního sboru s odkazem na Pavlovo pojetí *ecclesia* = sbor. Sbor je pro něj základní realizační jednotkou církve.

Kalvín se na sbor dívá jako na společenství, které obdarovává jednotlivce právy i závazky³⁰. Na společenství, které zasazuje do „konkrétního řádu, kázně a vzájemné služby“³¹. Společenství má právo na společné vlastnictví, bohoslužbu, organizování diakonie, katechezi, svobodu tisku. To vše musí být svobodné a odpovědné. Má právo na svobodu určování kdo a co bude organizovat – kdo bude stát v jednotlivých úřadech sboru. Kalvín vychází z teologie smlouvy – Hospodin uzavírá smlouvu s lidem, a tedy lid má i práva a povinnosti. Pravidla jsou však lidská a mohou být pochybená. Jsou platná pro určitou dobu, věk, situaci. Člověk má však právo je na základě víry, svobodného rozhodování, porušit. Kalvínův Ženevský církevní řád staví na modelu: Kazatelé/pastýři, učitelé, starší, diakoni³².

2.5 Církevní zřízení ČCE

V preambuli Církevního zřízení zásad Českobratrské církve evangelické najdeme přihlášení k presbyterně synodnímu zřízení.

²⁸ Martin Luther (10. listopadu 1483 – 18. února 1546), německý reformátor.

²⁹ Zemská církev - Luther odmítl presbyterně synodní zřízení v roce 1526 na Špýrském sněmu.

³⁰ SHEPHERD, 2009 str. 27

³¹ FILIPI, 1996 str. 130

³² SELDERHUIS, 2008 str. 324

„Evangelická církev přijímá zásadu všeobecného kněžství lidu Kristova, podle níž je poslání církve svěřeno všem pokřtěným a uskutečňuje se podle různých obdarování, jež společenství církve rozpoznává. Podle této zásady pověřuje ke konkrétním službám. Evangelická církev se spravuje podle zásad presbyterně synodních³³.

2.5.1 Řízení církve

Českobratrská církev evangelická je církví presbyterního typu. Dodatek "synodní" znamená jen upřesnění stupně nejvyšší správy. Ve všech stupních řízení jsou tedy zastoupeni laici volení seniorátním shromážděním (konventem).

"Církev je zřízena a spravována ve třech stupních:

- a) základní jednotkou je farní sbor (stručně sbor);
- b) širší jednotkou je seniorátní sbor (stručně seniorát);
- c) nejširší jednotkou je povšechný sbor, celá církev.

Sbory všech tří stupňů mají právní subjektivitu" (§ 3 odst. 1).

"Vedení a správa každého církevního sboru přísluší jeho církevním orgánům, kterými jsou: shromáždění, správní orgán a představitelé sboru" (§ 5, odst. 1).

"Shromáždění (shromáždění farního sboru čili sborové shromáždění, shromáždění seniorátního sboru čili konvent, shromáždění povšechného sboru čili synod) je základním řídicím orgánem příslušného sboru" (§ 5, odst. 3).

"Správní orgán (staršovstvo, seniorátní výbor, synodní rada) vykonává správu příslušného sboru" (§ 5, odst. 4).

"Představitelé) vykonávají úkol zvěstovatelský, vyznavačský, strážný a pastýřský; dozírají, aby jednání i usnášení církevních orgánů bylo ve shodě s církevním zřízením a příslušnými řády..." (§ 5, odst. 5).

Představiteli sboru jsou ve všech třech stupních správy vždy dvojice, jeden duchovní – farář/senior, druhý laik – kurátor.

³³ Církevní zřízení ČCE platné od 21. 11. 2015: [online 2/2016]
<http://www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.html>

Církevní zřízení ČCE je založeno na trojstupňové církevní správě (§ 3). Na úrovni sborů volí sborové shromáždění staršovstvo (§ 19), staršovstvo volí poslance do konventu (§ 22) a konvent volí poslance do synodu (§ 25)³⁴.

2.5.1 Členství a vstup do sboru

Členství ve sboru je vázáno na splnění podmínek dle Řádů ČCE a znamená zejména křest a přijetí do sboru staršovstvem. Po té se zájemce stává členem sboru a získává práva, ale také povinnosti. Každý člen ČCE může být členem pouze jednoho farního sboru, zpravidla v místě svého trvalého bydliště³⁵. Z práv jde zejména o hlasovací právo, které uplatňuje na sborovém shromáždění a může tak ovlivňovat dění ve sboru prostřednictvím zvolených zástupců. Člen vyjadřuje, mimo jiné, svou hospodářskou odpovědnost za chod sboru platbou saláru – příspěvku na chod sboru a církve. Pro platbu saláru jsou dána celocírkevní doporučení³⁶, ale platba není závazná, povinná a nechává se na osobních možnostech a svědomí člena, zda a kolik hradí. Konkrétní výše saláru není po jménech zveřejňována, neexistuje tedy ani tlak na úhradu, ale ani závist vůči těm kdo platí více či méně.

Často je mnoho členů sboru víceméně formálních. Volební právo je využíváno omezeně.³⁷

Ve mnou zkoumaném sboru se při klíčových volbách staršovstva³⁸ zúčastnilo voleb cca 48% členů, kteří mají volební právo. Salár platí cca polovina členů, přičemž však často jeden partner hradí za celou rodinu³⁹. Procento platících tedy bude výrazně vyšší.

³⁴ Viz příloha – Organizační řády ČCE (výťah).

³⁵ Církevní zřízení ČCE platné od 21. 11. 2015, Řád členství v církvi čl. 5, odst. 1: [online 2/2016] <http://www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.html>

³⁶ Doporučená výše saláru je 3-5% z čistého ročního příjmu člena.

³⁷ Zřejmě půjde i o důsledek v čase neustálého úbytku členů církvi a tím malého tlaku na plnění povinností – odvodu saláru, ale také snižování významu příslušenství k církvi a tedy i hodnoty uplatňování volebního práva členy sboru.

³⁸ Staršovstvo je klíčový orgán sboru a je voleno na období šesti let.

³⁹ Toto procento je podle mých zkušeností z jiných sborů vysoce nadprůměrné. Obdobně potvrzuje i citace z Terénního deníku „velký počet lidí tady platí salár, to u (*jiný sbor*) nebylo“ in Terénní deník 10. 3. 2016.

2.5.2 Věci případné

Zamýšlím se také nad otázkou: Kde se bere mandát někoho přijmout, odmítnout či vyloučit ze sboru či církve? Církevní řády a konstituce se v čase vyvíjí. Úkolem těch, kterým je v církvi svěřen nějaký úřad, je rozpoznat kam člověk směřuje. Rozpoznat jeho osobní vztah ke Kristu, zda to myslí vážně. Stejně jako Ananiáš při výzvě, ať pokřtí Saula, namítá „Pane, mnoho lidí mi vyprávělo o tom člověku, kolik zla způsobil bratrům“ a dostává odpověď „Jdi, neboť on (Saul/Pavel) je mým nástrojem, který jsem si zvolil⁴⁰“, tak i pro presbytery i členy sboru nemá být důležitá minulost toho druhého. Jejich úkolem je vidět v něm svého bližního se vši důstojností člověka – obrazu Božího.

Sbory mají různé procesy, například pro vstup do sboru, zpravidla schválené sborovým shromážděním či staršovstvem.

Obvykle jde o povinnost absolvovat přípravný kurz – zpravidla šest až osm dvouhodinových setkání na týdenní bázi. Následně se představit na schůzi staršovstva a požádat o křest a vstup do sboru. S křtem a vstupem do sboru musí staršovstvo vyslovit souhlas.

Je třeba však mít na paměti, že u všech řádů a procesů jde o věci „případné⁴¹“. Podle okolností je staršovstvo či jiný odpovědný orgán sboru či církve oprávněn rozhodnout tak, aby formální proces nebránil cestě ke spasení, v mnou zkoumaném případě k podpoře začlenění. Presbyter může, a v případě potřeby by měl, vystoupit s návrhem, že teď je třeba nejednat podle řádu, ale s ohledem na člověka. Protože jinak k nám (ke Kristu) nenajde zájemce o křest cestu.

Nad všemi řády a organizačními strukturami stojí *moc klíčů Kristových*. Církev na sobě odráží všechny znaky Kristova díla – v kázání slova Božího

⁴⁰ BIBLE, 2001 stránky Sk 9:13-17

⁴¹ Konfese Jednoty Bratrské XV in BIČ, a další, 1951 str. 287

úřad prorocký, ve svátostech úřad kněžský, v řádu moci klíčů úřad královský. Tento úkol jí je svěřen jako společenství věřících.

Řády a procesy „jsou věci případné, nikoliv Bohem zřízené, podstatné, nevyhnutelné k spasení“⁴². Řád musí sloužit naplnění poslání církve, ne jako dogma, které se proti němu obrací.

2.5.3 Pastorační skupiny ve sboru

V Českobratrské církvi evangelické lze nalézt několik formálních i méně formálních skupin, které fungují ve většině sborů obdobně. Obecným pojmenováním pro ně by mohlo být „Pastorační skupiny“. Tento název zavádím pro potřeby této práce, protože se domnívám, že nejlépe vystihuje společný prvek těchto skupin, a to sice soustředění na duchovní i praktickou péči – soubor činností, kterým církev realizuje své poslání. Ustanovení těchto skupin je však zpravidla nepovinné a záleží na jednotlivých sborech/staršovstvu/farářích, jak k jejich ustanovení a fungování přistoupí. Dle mých zkušeností některé sbory pojímají skupiny velmi formálně, vč. jmenování jejich členů staršovstvem, vedení docházky a podobně. Jinde jde o zcela volná uskupení či nejsou zřizována vůbec.

V každém případě jde o skupiny v ČCE tradiční. Jejich názvy jsou obecně známé a přijímané, i když jejich definice není jednotná.

Tabulka 1 - Pastorační skupiny

Skupina	Charakteristika	Formální opora ČCE
Mládež	Věk 15 - 25 let	Celocírkevní/seniorátní odbor pro mládež, Řády ČCE
Třicátníci (Střední generace)	Věk 25 – cca 60 let	
Senioři	Věk cca 60+ let	
Misijní skupina	Evangelizační aktivity	Poradní odbor evangelizační a misijní
Křesťanská služba	Služba potřebným	Dříve poradní odbor pro

⁴² Konfese Jednoty Bratrské XV in BIC, a další, 1951 str. 287

		křesťanskou službu (zrušen)
Biblická hodina	Setkání nad biblí	
Katecheze	Výuka v nedělní škole, výuka náboženství, dětské kluby	Poradní odbor pro práci s dětmi
Katechumenát	Příprava na křest	
Konfirmandi	Příprava na konfirmaci	
Pěvecký sbor	Zpěv	
Kantoři	Varhaníci	Poradní odbor pro církevní hudbu
Kapela	Hudebníci	

Tyto skupiny považuji, na základě mých zkušeností a konzultací, za ve sborech obvyklé. Podle místních podmínek však mohou být názvy jiné nebo mohou existovat i další zájmové skupiny. Členství ve skupinách se samozřejmě může překrývat.

3. Sbor jako společenství ve víře

Při formulaci své pozice, ze které nahlížím na člověka, vycházím z biblického, resp. křesťanského pojetí člověka jako obrazu Božího. Každý člověk je individualitou, jeho plný význam se však uskutečňuje teprve ve vztazích.

Sbor pak vnímám jako společenství lidí, kteří stojí nad úkolem hledat a naplňovat Boží slovo ve světě, které lze realizovat ve vztazích a v činech či pomoci bližnímu. Tato podoba má ale různé formy⁴³, které se doplňují. Pro potřeby této práce nahlížím zejména podobu pastorační a jejím prostřednictvím ukazují na působení Ježíše Krista ve sboru.

3.1 Vztah Boha a člověka

Antropologie starého Řecka se opírala o Aristotelův přístup „Člověk jako *společenský tvor* - *Zoon politikon*“⁴⁴. Podle Aristotela je život ve státě přirozenou podstatou člověka. Člověk je bytost přirozeně společenská. Člověk je svou přirozeností určen žít ve společenství a jde mu také o určitou kvalitu společného žití. Vystupuje však také jako individualita. Aristoteles však neuznává rovnost muže a ženy. Podobně, manuálně pracující člověk je méně než vzdělaný.

Oproti tomu biblický výklad staví na pojetí člověka jako muže a ženy. Člověk „je“ dva – muž a žena, ne jeden. Je tím vyjádřena rovnost těchto dvou⁴⁵.

⁴³ Např. Matouš uvádí obecnou formulaci „co jste učinili jednomu z nejmenších bratří, mě jste učinili“ bez uvedení formy konkrétní pomoci. BIBLE, 2001 pp. Mt 25,31-46

⁴⁴ (ARISTOTELES, Politika, 1998, Rezek, Praha)

⁴⁵ Příkladem této rovnosti je kniha Přísloví BIBLE, 2001 pp. Př 31,10-20, Píseň o ženě statečné (unikát ve starověku) – „Žena je stejná individualita jako muž“ – uvádí výčet jejich činností.

Člověk jako obraz Boží stojí proti modlářství. Modlářství zobrazuje Boha jako obraz, sochu, předmět. Křesťanský biblický pohled nezobrazuje Boha, protože Bůh je zobrazen přímo v člověku, tedy v muži a ženě společně. Hospodin do člověka dává svůj obraz, dává do člověka sebe. Bližní je mi právě takovou reprezentací Boha.

Potvrzení této interpretace najdeme již ve Starém zákoně. Desatero⁴⁶ je ustanoveními primárně vůči bližnímu, vůči Bohu pak zprostředkovaně přes něj.

„Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.
Nebudeš mít jiného boha mimo mne.
Nezobrazíš si zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí.
...
Nezabiješ.
Nesesmilníš.
Nepokradeš.
...

První přikázání je vztaženo k Bohu. Všechna ostatní jsou vztažena se zretelem k tomu druhému. Např. „Nepokradeš“ neznámá, že „tobě na majetek nikdo nesáhne“, ale že „ty“ nebudeš krást.

Novozákonní etika je postavena na ohledu k druhému, bližnímu svému. Bible vidí člověka vždy ve vztahu. Je to tvůj bratr, tvá sestra. K tomu odkazuje i modlitba „Otče náš, ...“⁴⁷

V křesťanství se podle Ježíše naplňuje význam Desatera pro spásu člověka. Jeho úlohu přebírá dvojí přikázání lásky k Bohu a k bližnímu⁴⁸.

„Mistře, které je největší přikázání v Zákoně?“
Ježíš mu řekl: „Miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ To je první a největší přikázání.
Druhé je mu podobné: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“
V těchto dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.⁴⁹

⁴⁶ BIBLE, 2001 stránky Dt 5, 6–21

⁴⁷ BIBLE, 2001 stránky Mt 6,9

⁴⁸ V tomto dvojím příkazu však vidí naplnění Mojžíšova zákona (Tóry) i židovství.

⁴⁹ BIBLE, 2001 stránky Mt 22, 36–40

Teprve bližní je mi obrazem mého vztahu k Bohu. Je zrcadlem co pro mne Bůh znamená, zda umím podle jeho příkazů jednat, zda jsem schopen následovat příklad Ježíše Krista. Bez společenství, bez bližního, následování Boha není možné.

Např. v podobnosti o milosrdném Samařanu Ježíš na otázku „Kdo je můj bližní?“ neodpovídá konkrétně, ale na příběhu člověka v nouzi ukazuje, že je třeba bez ptaní a zkoumání okolností prokázat milosrdenství. Ježíš mu řekl: „Jdi a jednej také tak⁵⁰.“

Bible nikdy neztrácí zřetel k osobě konkrétního člověka. Člověk je oslovován individuálně, neztrácí se v mase. Pastýř „zná své ovce jménem, na nikoho nezapomíná“. „Volá své ovce jménem a vyvádí je.“⁵¹, „a jeho vůle jest, abych neztratil nikoho z těch, které mi dal, ale vzkřísil je v poslední den“⁵²

Při hledání odpovědi na otázku „Kdo je člověk a co znamená pro člověka společenství?“ nacházím v křesťanské teologii odpověď skrze osobu Ježíše Krista jako vtělení Boha. Kristus nám ukazuje Boha otce a jeho lásku k člověku. Jeho vtělení svým příkladem ukazuje, jak se člověk stává plným člověkem a jaké je jeho poslání. Bible na několika místech (viz výše) připomíná, že člověk se plně realizuje teprve ve vztazích, ve společenství, kde se projevuje společné dobro.

3.2 Společenství a hledání Božího slova

Ježíš Kristus však nabízí obecné principy, nikoliv konkrétní návod co se přesně smí či nesmí. Člověk může ve jménu náboženství konat dobro i páchat zlo. Jedinec je osvícen, ale sám nemá měřítko pro hodnocení svých činů a

⁵⁰ BIBLE, 2001 str. Lk 10:29

⁵¹ BIBLE, 2001 str. Jan 10:3

⁵² BIBLE, 2001 str. Jan 6:39

úvah. Společenství lidí oproti tomu umožňuje v diskusi vyložit více pohledů, názorů a potvrdit tak, zda předmět diskuse je, či není, z Ducha svatého.⁵³

Porozumění jednoho musí být ověřeno od jeho spolubratří. „Zkoumejte, co vám bratr říká, zda vás vede ke chválení Krista či jeho odmítnutí⁵⁴“. Vše musí tak být *ověřováno znovu a znovu*.

„Písmo jste slyšeli, doufejme, že se vám stane slovem Božím.⁵⁵“ Slovo se Božím „stává“ ne „je“. Nikdo není jeho vlastníkem. Tak se i Jan Hus odvolává při svém soudu ke Kristu a ne ke koncilu.

Ve svém díle „O církvi“ Hus pojímá církev jako společenství předurčených ke spáse. Ti, kteří jsou určeni k zavržení, k církvi patří jen navenek. Za příslušníka církve považuje toho, kdo žije podle Kristových přikázání, a tím dokazuje opravdovou lásku k Bohu. Ten, kdo svými skutky jedná proti Písmu, není pravým křesťanem, a Boha nemiluje. Hlavou církve není papež, ale Kristus, který ji svrchovaně řídí. Pokud papež jedná v rozporu s Božím slovem, pak nemá oprávnění nazývat se zástupcem Kristovým. Věřící pak nejsou povinni jej uznávat. Křesťan nemá poslouchat příkazy, které jsou v rozporu s Biblií. Každý křesťan má právo kontroly náboženského učení. Měřítkem pravosti učení je Bible. Opírá se o Viklefovo učení, často jej opakuje i v jiných česky psaných spisech.⁵⁶

V církvi platí tzv. demokratický princip – po Boží vůli se ptáme v dialogu s ostatními, s bližními svými. Boží vůli si neumím najít sám.

Příkladem může být i Řehole svatého Benedikta – podle třetí kapitoly této řehole rozhoduje opat, ale až poté, co slyšel názory všech členů společenství, které vede. A to včetně těch nejmladších. Individuální odpovědnost za konečné rozhodnutí má jedna osoba – opat, musí si ale názor a rozhodnutí utvořit v diskusi s ostatními⁵⁷.

Obdobně funkce Synodu v ČCE – rozhodčím je Synod. Ale hlasuje se o věcech případných. Jde o věci kompromisu, nehlasuje se o pravdě, hledají se dobová řešení, kompromisy. Hledá se to, co je momentálně správným řešením. O dogmatech hlasování neprobíhá. Sborové společenství pak bere ohled na to, co se rozhodlo na synodech.

Sbor není jen projev Ducha svatého. Je to společenství lidí, kteří stojí nad úkolem naplňovat Boží slovo ve světě, a to je spojuje. Společenství umožňuje v

⁵³ BIBLE, 2001 str. 1J 4:6 My jsme z Boha; kdo zná Boha, slyší nás, kdo není z Boha, neslyší nás. Podle toho rozeznáváme ducha pravdy a ducha klamu.

⁵⁴ BIBLE, 2001 str. 1J 4:1nn

⁵⁵ K.A. Deurloo in MORÉE, a další, 1998 str. 7

⁵⁶ Jan Hus, O církvi (De ecclesia): [online 5/2016] https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus

⁵⁷ Regula Benedicti. Řehole Benediktova. Přel. A. Francová, V. Engelhart a O. Koupil. Praha: Benediktinské arcidiecézní ústředí sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. Kap 3 - Přibírání bratří na poradu.

diskusi rozpoznat co je z Ducha svatého a co je jen uspokojování vlastních potřeb. Úkolem církve je hledat co je třeba činit v tomto konkrétním společenství a v tuto konkrétní dobu⁵⁸. Sbor poskytuje zázemí, cíl jeho činnosti je však ve světě okolo něj.

3.3 Pastýřský ideál vůdce

Slovo pastorální má svůj původ ve slově pastýř a znamená „dobré panování“.

Ve Starém zákoně byl pod „dobrým pastýřem“ chápán ideál krále – tehdy krále Davida. David byl povoláním pastýř. Jeho prak, kterým přemohl Goliáše, byl zbraní pastýřů⁵⁹. Sílu vládce nelze v tomto kontextu hledat v násilí, v armádě, v aparátu vybudovaném ke vnucování královny vůle, ale v pastýřském ideálu. V pastýři, který své stádo vede správnou cestou, chrání jej, stará se o dostatek potravy. Typickým příkladem je pastýř ovcí. Ovce je zde brána jako prototyp hloupého zvířete, o které je nutné pečovat, protože se samo o sebe neumí postarat, a bez péče špatně skončí.

Na to odkazuje i jeden z oblíbených žalmů – „Hospodin je můj pastýř“⁶⁰

Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek.

Dopřává mi odpočívát na travnatých nivách, vodí mě na klidná místa u vod, naživu mě udržuje, stezkou spravedlnosti mě vede pro své jméno.

David je však korigován prorokem Nátanem – je ochoten přijmout jeho kritiku⁶¹. Není absolutním vládcem, je jen člověkem. Králi je nadřazen Boží zákon⁶².

⁵⁸ FILIPI, 1996 str. 130

⁵⁹ Příběh o Davidu a Goliášovi BIBLE, 2001 str. 1S 17

⁶⁰ BIBLE, 2001 str. Žalm 23

⁶¹ Nikde jinde ve starověku kritika krále připouštěna není – vladař je zástupce Boha na zemi a má vždy pravdu.

⁶² BIBLE, 2001 stránky Dt 17,14-20 Zákon pro krále.

Na starozákonní pojetí pastýře navazuje Ježíš Kristus jako nenásilný pastýř, který následuje Boží vůli. Jan ve svém evangeliu⁶³ popisuje jako dobrého pastýře toho, kdo „položí (svůj) život za své ovce“⁶⁴. V Novém zákoně se spojuje křesťanské vyjádření Ježíše Krista jako toho, kdo doložil lásku a nechal se zabít – položil za své ovce život.

Obdobně v Novém zákoně evangelisté Matouš i Lukáš ukazují dobrého pastýře jako toho, kdo se vydal hledat jednu ztracenou ovci. V Janově evangeliu ve 21. kap.⁶⁵ pak Ježíš posílá Petra slovy „Pas mé beránky“. Tím Petr vstupuje do role Ježíše, do role pastýře.

Obrázek 1- Dobrý pastýř, nástěnná malba kolem roku 200 v římských katakombách⁶⁶

Z těchto úvah vychází ranně křesťanský ideál vůdce jako pastýře a tento ideál je v pozadí pastorální péče.

⁶³ BIBLE, 2001 str. Jan 10

⁶⁴ To není obvyklé, to běžný pastýř obyčejně nedělá.

⁶⁵ BIBLE, 2001 str. Jan 21

⁶⁶ Nejstarší zobrazení Ježíše Krista je z katakomb – nese ovci na svém rameni, není zobrazen na kříži, jak si jej typicky představujeme dnes. Obrázek Dobrý pastýř: [online 3/2016] [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Good_Shepherd,_Catacomb_of_Domitilla_\(200_CE\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Good_Shepherd,_Catacomb_of_Domitilla_(200_CE).jpg)

Při hledání významu slova vůdce se jako první nabízí voje-vůdce, obraz síly, která dosáhne svého cíle. Oproti tomu Ježíš Kristus jako pastýř nabízí sílu lásky, sílu sebeoběti. Pastýř má ale také druh síly, která spočívá v péči. Pastorační péče pak zahrnuje širokou oblast, jak vést společenství křesťanů, jak o něj pečovat. Ale také jako pomoc k víře a k životu z víry⁶⁷ pro lidi v církvi i pro ty, kteří stojí mimo.

3.4 Sbor je pastore, pastore je sbor

Nejradikálněji spojil pastorační se sborem Rudolf Bohren ve své tezi „Sbor je pastore, pastore je sbor⁶⁸“.

Říká: „Úkolem pastore je napomoci jednotlivci, aby přijal dar, který mu je určen, totiž ozřejmit mu docela konkrétní povolání, kterého se mu od Krista dostalo... Pastýřskou péči potřebuji, aby se ve mně realizoval živý Kristus... nežiji už já, ale žije ve mně Kristus (Gal 2,20).⁶⁹“

Vymezuje se tak vůči tomu, že pastore je jen jedním z aspektů sborové činnosti. Tedy že sbor se může, ale taky nemusí, pastorační věnovat. Staví na tom, že vše, co se ve sboru děje, vychází z Ducha svatého, který je darován církvi jako celku. Církvi svěřená charismata jsou podle Bohrena určena k budování těla Kristova, ke vzájemnosti⁷⁰, a tedy slouží pastorační, resp. „jsou touto pastorační“. Hlavní problém vidí Bohren v tom, že právě přenecháváním pastore z osobní roviny křesťana na „instituci“ – profesionála, faráře, pověřenou skupinu Křesťanské služby, se zbavují možnosti a nutnosti, aby se „ve mně realizoval nový Kristus⁷¹“ a přijetím tohoto povolání jsem se stával

⁶⁷ BENEŠ, 2008 str. 2

⁶⁸ Bohren, Rudolf: Gemeinde und Seelsorge. in BENEŠ, 2008 str. 4

⁶⁹ BENEŠ, 2008 stránky 4-5

⁷⁰ BIBLE, 2001 str. Ř 12

⁷¹ BIBLE, 2001 stránky Gal 2,20

„novým stvořením⁷²“. Jde o osobní podíl na této práci, který není možné přenechat někomu jinému.

Bohren si klade i otázku po cíli pastorače: „Je cílem, aby člověk dokázal rekonstruovat vlastní identitu a realizovat sám sebe? Nebo spíše je cílem, aby sám sebe naopak popřel a přijal své povolání křesťana a přijal novou identitu?“ (...) A přijetí tohoto povolání znamená stát se novým stvořením (2Kor 5,17), které dostává podíl na darech, které přítomný Kristus dává sboru. Teprve tak je člověk právě zbaven nutnosti nalézt sám sebe; to patří k oněm starým věcem, které v Kristu pominuly“⁷³

Pastorače má podle Bohrena hodnotu sama o sobě. Ne jen jako instrument něčeho jiného – např. misie. Umožňuje, aby každý křesťan měl před svými očima zcela konkrétní důsledky své víry.

3.5 Na čem stojí sbor?

Sbor je společenství lidí se stejnou vírou, kteří respektují stejná pravidla a stojí nad úkoly, které je spojují. Častý pohled vychází z úkolů církve, které jsou zpravidla charakterizovány čtveřicí: Koinonia, Martyria, Diakonia, Leiturgia⁷⁴. Sbor poskytuje zázemí a finanční prostředky pro hlásání evangelia a službu bližním.⁷⁵

Na prvním místě sborové práce stojí evangelium, které přijímáno vírou, vytváří sbor, tělo Kristovo. Životně nezbytnými předpoklady vzniku víry jsou kázání a svátosti. V těch se rodí naděje, která hledí k horizontu Božího království a spáse⁷⁶. Sbor je místem, kde se žije v této naději již nyní, kde se vzájemnou péčí a ve všech aspektech života sboru hledá pravá cesta.⁷⁷

⁷² BIBLE, 2001 stránky 2Kor 5,17

⁷³ Citace z BENEŠ, 2008 stránky 4-5

⁷⁴ Bohoslužebný úkol křesťanů – Leuenerská konkordie : Kapitola I.: Podstata církve jako společenství svatých: [online 5/2016]

https://www.evangnet.cz/texty:leuenerska_konkordie_cirkev_jezise_krista_1

⁷⁵ Tato pojetí ilustruji i na výstupech dotazníkového průzkumu v příloze 4.

⁷⁶ BENEŠ, 2008 str. 3

⁷⁷ „Kristus přišel, aby nikoho neztratil a došli všichni“ BIBLE, 2001 stránky J 6,39; 17,11m

Sbor jako „malá veřejnost“⁷⁸ není anonymní a stojí na konkrétní etice a kultuře, totiž na ohledu na slabé a na milosrdenství⁷⁹.

3.6 Působení Ježíše Krista ve sboru

Církev není jen společenstvím nábožensky smýšlejících lidí, ale je v ní jako pastýř v zaslíbení přítomen Ježíš Kristus, jemuž v církvi přísluší veškerá moc.⁸⁰

Přítomnost Krista v činnosti církve a jejích členů je však pouze zaslíbením. V to, že tomu tak bude, křesťané doufají a věří, že to tak probíhá. *Snází se toto zaslíbení, kterým se „slovo Boží stává skutečností“, realizovat.*

Církev je „tělo Kristovo“⁸¹, Ježíš Kristus pak je „jeho hlavou“.⁸²

„Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale žije a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údy jeho těla“⁸³

Přítomnost Krista v církvi zažíváme například v bohoslužbě, kdy všechny její prvky jsou jím prostoupeny. Typicky při slavení společenství Večeře páně je Ježíš Kristus ve středu všech úkonů. Nejinak tomu je při bohoslužbě slova – čtení z bible, nebo kázání. Obdobně při vyznání víry či požehnání. Základní přítomnost Krista vnímáme při křtu.

Církev stojí na víře v Ježíše Krista a na základech, které položili apoštolové Petr a Pavel. Organizační kultura církve se opírá o Kristův příkaz „Dvojího přikázání lásky“⁸⁴ a o skutky Ježíše Krista a apoštolů. V Bibli je zachyceno několik míst⁸⁵, kde apoštolové nejsou v souladu – přou se mezi sebou, či

⁷⁸ Christoph Dinkel z hlediska sociologického definuje sbor jako „malou veřejnost“, oproti veřejnosti, kterou spojují a vytvářejí například masové sdělovací prostředky. in BENEŠ, 2008 str. 23

⁷⁹ „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“ BIBLE, 2001 stránky Mt 25,40

⁸⁰ SMOLÍK, 1997 str. 117

⁸¹ BIBLE, 2001 stránky Ef 5:29, Ko 1:24

⁸² BIBLE, 2001 stránky Ko 1:18, Ef 5:23

⁸³ BIBLE, 2001 str. Ef 5:29

⁸⁴ BIBLE, 2001 stránky Mt 22, 36–40, Viz.. také kapitola Vztah Boha a člověka

⁸⁵ Zejména pastorační epištoly apoštola Pavla – 1. a 2. List Korintským, Sk 11

apoštol Pavel napomíná sbory či osoby, které se provinují proti příkazům Ježíše Krista.

„Když už vás napomínám, nemohu také pochválit, že se shromažďujete spíše ke škodě než k prospěchu.“⁸⁶

Pokaždé se ale objevuje poukázání na Dvojí přikázání lásky a na pokoru⁸⁷ – přijetí Boží vůle. Teprve ve skutcích, které jsou s nimi v souladu, se projevuje víra.

„Jako je tělo bez ducha mrtvé, tak je mrtvá i víra bez skutků.“⁸⁸

Miluj svého bližního svého. Ten kdo je „bližní“ není někdo cizí, vzdálený. Příkázání říká, že druhý člověk je mi bližním, ne proto, že bych si jej vybral, ale protože mi byl dán jako dar. Druzí určitým způsobem „čekají“ na cestě našeho života. Naše volba však je v tom, zda je s pokorou přijímáme, akceptujeme takové, jací jsou.

„Snášejte se a navzájem si odpouštějte, má-li kdo něco proti druhému.“⁸⁹

Pokorný k tomu dodává: „Objevení autenticity toho druhého umožňuje vlastní autentický respekt k sobě a z něj plynoucí svobodu.“⁹⁰

Působení tohoto přikázání lze vidět ve skutcích - na překonávání odporu či nevraživosti vůči druhým. Příkaz „Miluj bližního svého jako sebe sama“⁹¹, neboli „uplatni méně svého ega a více tu buď pro druhé“, znamená stále znovu a znovu překonávat sebe sama ve vztahu k druhým - překonávat nelásky.

⁸⁶ BIBLE, 2001 str. 1K 11:17

⁸⁷ Např.: „Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista. Vždyť právě když jsem slab, jsem silný“ BIBLE, 2001 str. 1K 12:10

⁸⁸ BIBLE, 2001 str. Jk 2:26

⁸⁹ BIBLE, 2001 stránky Kol 3,13

⁹⁰ POKORNÝ, 2005 str. 97

⁹¹ BIBLE, 2001 stránky Mk 12,28-31

4. Sbor jako komunita a sociální síť

V této kapitole se přináším pohled na sbor jako na lidské společenství. Používám termíny sociologické. Přes společnost a společenství, komunitu, sociální prostor, sociální pole a sociální kapitál přicházím k sociálním sítím jako dějům, ve kterých se vazby ve sboru uskutečňují.

4.1 Společnost a společenství

Svůj pohled na společnost a společenství nabízí sociolog Ferdinand Tönnies⁹², jenž rozděluje sociální vztahy na *Gemeinschaft* a *Gesellschaft*.

Gemeinschaft je překládáno jako společenství, obec. Pohled, který preferuje vzájemnost, spřízněnost. Stojí na dobrovolnosti a důvěře.

Oproti tomu *Gesellschaft* je individualistický koncept. Je založen na smluvně dohodnutých vztazích mezi jedinci, kteří hájí svoje vlastní zájmy⁹³. Má svá, většinou formálně ustanovená, pravidla. Typicky: stát, obchodní společnosti, spolky.

Některé skupiny mohou obsahovat oba prvky najednou. Tak i farní sbor funguje jako oficiální struktura v církvi i jako solidarizující lidské společenství.

4.2 Komunita

Pojem komunita navazuje na společenství představené Tönniesem. Matoušek ve Slovníku sociální práce definuje komunitu jako „společenství lidí žijících, či kooperujících v jedné instituci nebo jedné lokalitě“⁹⁴. Popisuje však více druhů komunity, které dělí podle toho, jak mají nastaveny hranice a co členy komunity spojuje. První význam je teritoriální a druhý zájmový.

⁹² Ferdinand Tönnies (1855 – 1936) - německý sociolog, ekonom a filosof.

⁹³ Tönnies in GOJOVÁ, 2006 str. 8

⁹⁴ MATOUŠEK, 2003 str. 92. Zároveň uvádí „společnost“, „společenství“ jako synonymum pro slovo „komunita“.

Teritorialitu lze podle Mareše⁹⁵ vymezit nejen jako fyzickou lokalitu, ale také jako rozsah působení vztahů jejich členů.

Američané McMillan a Chavis u komunity zdůrazňují dimenzi členství, vlivu, integrace, naplňování potřeby emocionálního vztahu. „Smysl komunity“ je podle nich klíčový a komunita stojí na bázi sdílených závazků a společných úkolů, spojuje lidi se společným souborem hodnot a cílů⁹⁶. Pro komunitu je důležitý pocit sounáležitosti, důvěry, svobody a vzájemná solidarita mezi jejími členy⁹⁷.

MČ Praha 14 realizuje ve spolupráci s antropology projekt „Komunitních koordinátorů“, jehož cílem je zmapovat a aktivizovat skupiny s komunitním chováním na území MČ a podpořit tak fungování občanské společnosti v kontextu identity Prahy 14. V průběhu přípravy projektu se ukázalo, že obyvatelé se velmi obtížně identifikují se správním obvodem Prahy 14, který vznikl administrativním vyčleněním z Prahy 9 v roce 1994. Přestože je tomu již více než dvacet let, samostatná identita Prahy 14 není obyvateli vnímána. Nemalý podíl na tom má souběžně platné dělení Prahy na městské obvody, jež využívá Česká pošta i registr obyvatel. Občané Prahy 14 tak mají jako adresu ve svém občanském průkazu uvedenu Prahu 9 a denně vidí na své poštovní korespondenci „Praha 9“ a nevědí, do které MČ fakticky „patří“.

Komunita je tedy společenství lidí, kteří cítí sounáležitost - společenství, se kterým se identifikují, kam „patří“, jež má vyšší stabilitu než jednotlivec a kde se mohou s důvěrou o druhé opřít.

Sbor v tomto smyslu tvoří komunitu:

- lokální – společné místo scházení – sborový dům/kostel, členství ve sboru zpravidla v místě svého bydliště,
- zájmovou – pastorační a jiné zájmové skupiny.

Podle Bendera však v postmoderní době stále více hraje významnou roli „komunita zážitku“, která zahrnuje více emocionální než instrumentální vztahy⁹⁸. Bender hovoří o transformaci komunity a říká, že lidé postupně

⁹⁵MAREŠ, 2005 str. 717

⁹⁶MCMILLAN, CHAVIS, Theory of Psychological Sense of Community in JURÁČKOVÁ, 2014

⁹⁷GOJOVÁ, 2006

⁹⁸BENDER in JURÁČKOVÁ, 2014 str. 68

vytváří stále více „sociální sítě“, které přesahují hranice konkrétní lokality. Koncept sociálních sítí podle něj postupně nahrazuje koncept komunit. Jde více o „*společné soužití*“ než o komunitu v původním slova smyslu. Větší důraz je také postupně kladen na *dobrovolnost vstupu* – možnost zcela svobodné volby, *důraz na volný čas* a potřebu uznání jeho významu pro jedince.

4.3 Sociální prostor, sociální pole

Jiný pohled nabízí Pierre Bourdieu⁹⁹, který vnímá společnost jako **prostor vztahů mezi pozicemi** jednotlivých osob. Nehovoří o „tradičních“, ani „moderních“ společnostech. Místo toho rozlišuje společnosti z hlediska jejich diferencovanosti, neboli rozdělení do dílčích sociálních polí. Jako sociální pole Bourdieu vymezuje část sociálního prostoru (společnosti), která se řídí vlastními pravidly, má vlastní podobu distribuce sociálního kapitálu (viz dále) a má vlastní strukturu vztahů mezi jednotlivci¹⁰⁰.

Jako sociální prostor můžeme vnímat například stát. Jako o sociálním poli můžeme hovořit např. o *byrokratickém poli* státní správy, *mediálním poli*, *akademickém poli*, resp. pro mnou zkoumanou oblast o *církevním poli*. Podle Bourdieua sociální pole působí jako „silové pole“: toho, kdo do něj vstoupí, ovlivňuje a působí na něj silou svojí struktury.

Bourdieu předpokládá, že mezi jednotlivými aktéry sociálního pole dochází neustále k symbolickým, nebo otevřeným bojům o zlepšení své pozice, tedy o změnu, nebo zachování stávající struktury pole. Jednání osob v poli je pak ovlivněno jejich **pozicí v poli** a **jejich symbolickým kapitálem**¹⁰¹. Větší symbolický kapitál (složený z jednotlivých forem kapitálu, viz dále) dává větší šance na získání lepší pozice v poli.

⁹⁹ Pierre Bourdieu (1930-2002), francouzský sociolog, autor konceptu sociálního pole – sociální kapitál – habitus.

¹⁰⁰ Bourdieu in RŮŽIČKA, a další, 2011 str. 130

¹⁰¹ Viz následující kapitola Koncept forem kapitálu, habitus.

4.4 Koncept forem kapitálu

Koncept „forem kapitálu“ přinesl Bourdieu, aniž by tyto formy jasně členil. Konkrétních podob nabývají vždy až v konkrétním sociálním a historickém kontextu. V současné západní společnosti mají podle Bourdieua největší váhu kapitál ekonomický, kapitál sociální a kapitál kulturní¹⁰². Je však možné, že v některém poli bude nabývat na významu jiná forma. Např. v poli *akademickém*, ale i *církevním*, může být zdůrazněn kapitál „*rétorický*“ či kapitál „*vzdělanostní*“. Kapitál reprezentuje to, čeho si dané sociální pole váží, jaké uznává hodnoty¹⁰³.

Za kapitál tak lze chápat obecně cokoliv, co v daném sociálním poli způsobuje distribuci uznání a moci.

Formy kapitálu mohou za určitých podmínek mezi sebou konvertovat, ale všechny musí být podle Bourdieua v konečném důsledku převoditelné na kapitál „*symbolický*“. Tento kapitál je odlišného řádu a zastřešuje ostatní formy. Ukazuje míru uznání či respektu v příslušném sociálním poli. Zisk uznání je ve svých důsledcích totožný se ziskem moci.

4.5 Sociální kapitál

Z uvedených forem kapitálu se soustředím na kapitál sociální, který Bourdieu definuje jako funkci sítě, když říká „Množství sociálního kapitálu vlastněné daným aktérem tak závisí na velikosti sítě, kterou je schopen efektivně mobilizovat a na objemu kapitálu (ekonomického, kulturního nebo symbolického) vlastněného těmi, se kterými je spojen.“¹⁰⁴

¹⁰² BOURDIEU. 1984 str. 122

¹⁰³ RŮŽIČKA, a další, 2011 str. 130

¹⁰⁴ Bourdieu in ŠAFR, a další, 2006 str. 15

Bourdieu sociální kapitál popisuje jako "kapitál sociálních konexí, počestnosti a vážnosti"¹⁰⁵. Zahrnuje do něj sociální pozici i sítě, ve kterých se člověk pohybuje.

Koncept sociálního kapitálu dále rozpracovává Robert Putnam¹⁰⁶. Zatímco pro Bourdieua je sociální kapitál vlastnictvím jednotlivce a dívá se na něj přes nerovnosti, které lidi rozdělují do vyšších a nižších pozic v sociálním prostoru, Putnam jej chápe jako základ soudržnosti celé společnosti, resp. komunity. Putnam pod pojem sociální kapitál zahrnuje jak hledisko strukturální (vazby, sítě), tak kulturní (závazky, normy a hodnoty).

Podle Putnama sestává sociální kapitál z pěti charakteristik¹⁰⁷:

- komunitní sítě – počet a hustota dobrovolnických, státních a osobních sítí;
- občanská angažovanost – účast na věcech veřejných, využívání občanských sítí;
- místní občanská identita – pocit patření, solidarity a rovnosti vůči ostatním členům komunity;
- vzájemnost a normy spolupráce – vnímání závazku pomáhat druhým spolu s důvěrou, že pomoc bude vzájemná;
- důvěra ve společenství.

Putnam říká: „Základním předpokladem sociálního kapitálu je, že sociální sítě mají hodnotu samy o sobě. Sociální kapitál odpovídá celkové hodnotě všech sociálních sítí (do kterých lidé patří) a sklonům dělat něco pro druhé v těchto sítích ("normy reciprocity").“¹⁰⁸ Opět se tedy dostávám k sociálnímu kapitálu jako funkci sítí.

¹⁰⁵ „Social venture capital approach“ in Bourdieu. 1984 str 122

¹⁰⁶ Robert David Putnam (*1941), americký politolog, profesor Harvardovy univerzity.

¹⁰⁷ BAŠTECKÁ, 2015 str. 674 NĚKOHO ASI CITUJU?

¹⁰⁸ Robert Putnam – osobní stránka 6/2016 http://bowlingalone.com/?page_id=13, překlad autor práce.

Putnam dělí sociální kapitál v strukturálních charakteristikách pod tři typy vazeb (typů sociálního kapitálu):

- **Sbližovací**¹⁰⁹ (bonding) vzniká v úzkých kontaktech mezi lidmi; jde tedy o silná pouta, např. v rámci rodiny nebo mezi členy stejné etnické skupiny. Udržuje homogenitu, upevňuje identitu, vytváří vzájemnost, skupinovou loajalitu a mobilizuje solidaritu¹¹⁰. Má však omezenou schopnost opory ve vazbě na užší skupinu lidí, kteří mohou být snadno zasaženi stejným rizikem¹¹¹.
- **Přemost'ovací**¹¹² (bridging) naproti tomu zahrnuje vzdálenější kontakty charakteristické slabými vazbami, které mají schopnost překračovat hranice společenských skupin. Jde například o vztahy se známými a přáteli přátel, mezi obchodními partnery, o vztahy s lidmi z různých etnických skupin. Tato forma vazeb spojuje lidi napříč odlišnými sociálními skupinami a vrstvami, napomáhá šíření informací a vytváří lidskou vzájemnost a vytváří širší identitu¹¹³.
- **Propojovací** (linking) vertikální sociální kapitál, představující „normy respektu“ a „vztahové sítě důvěry“, propojující sociální skupiny či společenství nižší úrovně na klíčové osoby s výraznou mocí v hierarchicky nadřazených sociálních systémech.

Jedna osoba přitom může působit ve více sociálních skupinách, komunikovat s dalšími sociálními skupinami a zajišťovat vazby horizontální i vertikální.

¹⁰⁹ Taktéž uváděno jako „svazující“, „vnitroskupinový“.

¹¹⁰ ŠAFR, Jiří, Socio web 6/2007, Přemost'ující sociální kapitál a jak ho měřit, dostupné online <http://www.socioweb.cz/> k 5/2016.

¹¹¹ PAYNE, 2005 str. 330

¹¹² Taktéž uváděno jako „meziskupinový“.

¹¹³ ŠAFR, Jiří, Socio web 6/2007, Přemost'ující sociální kapitál a jak ho měřit, dostupné online <http://www.socioweb.cz/>

Pohledem Roberta Putnama sociální kapitál snižuje transakční náklady, vytváří blaho pro všechny a přispívá k celospolečenské soudržnosti¹¹⁴. Jde tedy o pozitivní vnímání - Janečková Putnamův koncept popisuje jako jemnější podobu „veřejného dobra“¹¹⁵, tedy občanskou angažovanost zacílenou na celkovou prosperitu společenství. Baštecká doplňuje: „Ze společenství, kde je hodně důvěry, angažovanosti, účasti a propojení, budou podle Putnama těžit i lidé, kteří se zrovna nijak angažovat nechtějí či nemohou.“¹¹⁶

4.6 Komunita jako základ sociální sítě

Komunita, jako ohraničené společenství, generuje pevné vazby a snadno dostupnou oporu. Jde o spojení s lidmi, ke kterým patřím, kteří sdílejí se mnou závazky, normy a hodnoty – má, dle Putnama, silnou kulturní složku sociálního kapitálu. Je ale i součástí sociální sítě a uplatňuje se v ní zejména sbližovací sociální kapitál.

Sociální síť je oproti tomu síť vztahů překonávajících hranice komunity. V síti jsou i lidé, ke kterým nemám přímou vazbu, přesto jsou pro mne dostupní prostřednictvím těch lidí, které znám přímo. Mohu těžit z výhod z kapitálu, který vlastní lidé pro mne v sociální síti dostupní. Uplatňuje se zejména přemostovací a propojovací sociální kapitál.

Sociální síť je nástrojem, který lze aktivovat a využít jak ve stavu nouze, tak ve snaze získat moc, nebo získat přístup do jiných sítí, které nejsou přímo dostupné¹¹⁷. Síť umožní vztahové propojení podle aktuální potřeby. Dohlédne i za obzor a vyhledá to, co potřebuji.

„Být v síti“ ale není statický proces. Znamená to neustále budovat, rozmnožovat či přetvářet síť vazeb v dohlédnutelné oblasti ohraničených

¹¹⁴ŠAFR, a další, 2006 str. 21

¹¹⁵PAYNE, 2005 str. 330

¹¹⁶BAŠTECKÁ, 2015 str. 674

¹¹⁷BUŠTÍKOVÁ, 1999 str. 201

vztahů. Stále si aktualizovat svůj „seznam kontaktů v mobilu“, který mi umožní „zavolat někomu, kdo asi zná toho, kdo by mi mohl pomoci“. Sociální síť svým používáním roste, naopak nevyužíváním se rozpadá a s ní se snižuje i sociální kapitál.

5. Sociální začlenění a sociální sítě

V této kapitole uvádím pojmy definované v předchozích kapitolách do souvislosti se začleňováním. Nejprve uvedu několik pohledů na sociální začleňování samotné.

5.1 Sociální začlenění: politicky, interpersonálně, komunitně

Cílem začleňování je dosáhnout ideálu - rovnosti v důstojnosti a právech, kterou vyhláší Všeobecná deklarace lidských práv¹¹⁸ resp. naše Ústava v podobě Listiny základních lidských práv a svobod.¹¹⁹

Z tohoto základu se odvozují dohody a úmluvy, které se týkají lidí nějakým způsobem znevýhodněných, u nichž by dosahování rovnosti mohlo být ztíženo. Příkladem může být Úmluva o právech osob se zdravotním postižením¹²⁰, která je založena mj. na plném a účinném zapojení (participaci) a začlenění (inkluzi) lidí do společnosti (článek 3, bod c.).

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy,

a) majíce na zřeteli, že podle zásad vyhlášených v Chartě Organizace spojených národů je uznání přirozené důstojnosti a hodnoty a rovných a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

b) uznávající, že Organizace spojených národů ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v mezinárodních paktech o lidských právech prohlásila a dohodla se na tom, že každému přísluší všechna v nich stanovená práva a svobody, a to bez jakýchkoliv rozdílů,

...

o) domnívající se, že osoby se zdravotním postižením by měly mít příležitost se aktivně zapojovat do rozhodovacích procesů o politikách a programech, zejména těch, které se jich přímo týkají,

...

y) přesvědčeny, že komplexní a ucelená mezinárodní úmluva na podporu a ochranu práv a důstojnosti osob se zdravotním postižením přispěje významným způsobem k odstranění

¹¹⁸ Všeobecná deklarace lidských práv OSN [online 5/2016]: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

¹¹⁹ Listina základních lidských práv a svobod. Parlament ČR [online 5/2016]: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹²⁰ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. MPSV [online 5/2016]: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10775/umluva_info_160511.pdf

hlubokého sociálního znevýhodnění osob se zdravotním postižením a na základě rovných příležitostí podpoří jejich účast ve všech oblastech občanského, politického, hospodářského, sociálního a kulturního života v rozvinutých i rozvojových zemích,

...

Lidskoprávní základ inkluze převádějí národní státy do konkrétních politik.

Například Australská vláda v roce 2010 přijala vizi „sociálně inkluzivní společnosti“, tedy mluví o začleňování nejen jako o procesu, ale též o začlenění jako výsledku: „Sociální začlenění znamená budování státu, ve kterém všichni Australané mají příležitosti a podporu, kterou potřebují pro to, aby se mohli plně zapojit do hospodářského a společenského života, rozvíjet svůj vlastní potenciál a aby bylo s nimi zacházeno s důstojností a respektem.“ Být sociálně začleněný pak znamená, že lidé mají zdroje, příležitosti a možnosti, které potřebují k: studiu, práci, zapojení se a uplatnění svého hlasu.“¹²¹

Podobně – avšak v kontextu nepříznivé sociální situace - definuje sociální začleňování náš zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, když mluví o procesu, „který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou **příležitostí a možností**, které jim napomáhají plně se **zapojit** do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.“¹²²

V České republice agenda sociálního začleňování spadá do gescce Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), které je řadí pod politiku **sociální soudržnosti** a uvádí: „Účelem a předmětem sociálního začleňování je boj s chudobou a zabraňování sociálnímu vyloučení, které má velmi komplexní podobu a projevuje se problémy v mnoha dimenzích, jejichž řešení vyžaduje integrovaný přístup.“¹²³

¹²¹ MARSTON, a další, 2015 str. 124

¹²² § 3, odst. e) zákona 108/2006 Sb.

¹²³ Sociální začleňování. MPSV [online 5/2016]: <http://www.mpsv.cz/cs/9078>

Ukazuje se, že definice sociálního začleňování jako procesu vesměs reagují na situace, kdy je výchozí stav přiznání lidských práv ohrožen. To může být důvodem jejich nejednotnosti. Například Simplican a spol.¹²⁴ ve studii týkající se sociálního začlenění lidí s intelektuálním a vývojovým postižením identifikují až osm různých základních pojetí sociálního začlenění, která se vzájemně překrývají a doplňují.

Přejímám závěry této studie, která se na postupy začleňování dívá pohledem jejich příjemce, a vycházím z pojetí sociálního začleňování jako dvou vzájemně propojených domén – oblasti interpersonální (vztahové) a oblasti komunitní participace¹²⁵.

Interpersonální (vztahová) doména zahrnuje počet a kvalitu vztahů. Jde o sociální interakce a sociální sítě. Uplatňuje se zejména v prostředí jednotlivce. Patří do ní rodina, přátelé a známí. Je reprezentována sociálním kapitálem – podle Putnama jde o bonding a bridging.

Komunitní participace zahrnuje přístup zapojení do činnosti komunity ve smyslu obce. Zahrnuje zejména volnočasové, občanské, politické, kulturní či náboženské aktivity a též možnosti práce a vzdělávání. Simplican a spol.¹²⁶ dále rozlišují tři způsoby, jak se do komunity zapojit – prostou účastí, setkáváním a zapojením prostřednictvím činností.

Vztahová a obecní doména se podle Simplicana a spol. vzájemně podporují – vytvářejí kruh. Zapojení (participace) podporuje zvýšení počtu a kvality interpersonálních vztahů, pevné interpersonální vztahy zvyšují úroveň přístupu a zapojení do komunity (společnosti). Jedna doména bez druhé nefunguje.

¹²⁴ SIMPLICAN, a další, 2015 stránky 18-29

¹²⁵ SIMPLICAN, a další, 2015 str. 22

¹²⁶ SIMPLICAN, a další, 2015 str. 25

Člověk s velkým množstvím osobních vztahů, který se ale nemůže podílet na životu společenství (obce), zůstává vyloučeným¹²⁷.

5.2 Církevní sbor jako prostor pro začlenění

Přes výše uvedený model sociálního začlenění jako propojených oblastí mezilidských vztahů a zapojení do společenství nahlížím teorii uvedenou v předchozích kapitolách.

Církevní sbor je sociálním polem, ve kterém se vytvářejí sociální sítě, a zhodnocuje sociální kapitál. Sociální sítě překračují hranici sboru i církve a zpřístupňují kapitál v ní zapojených lidí, který člověk v síti může mobilizovat pro naplnění svých potřeb. Pokrývá tak oblast vztahovou.

Sbor je součástí obce a lidé, kteří jsou jeho členy zpravidla díky místu svého bydliště, se tímto způsobem do života obce zapojují (oblast komunitní participace – náboženské aktivity). Sbor sám o sobě vytváří komunitu v komunitě:

- ve smyslu lokálním – společné místo scházení obyvatel obce /členů sboru ve sborovém domě/kostele;
- ve smyslu zájmovém – členové sboru jsou jednak spojeni společnou vírou, jednak se dělí na pastorační kategorie a jiné zájmové skupiny.

Účast v těchto skupinách je tak nástrojem zapojení do společenství (komunitní participace).

Členstvím ve sboru se tak vytváří prostor pro začlenění jak ve smyslu vztahovém, tak ve smyslu zapojení do života obce či společenství. Je základem pro sociální sítě s potenciálem vtáhnout a „podržet“ svoje členy a místem, které umožňuje různou míru zapojení (participace) směrem dovnitř společenství i ven do obce.

¹²⁷ SIMPLICAN, a další, 2015 str. 20

6. Výzkum

6.1 Výzkumné otázky a postup

Cílem mého výzkumu bylo „Zmapovat a popsat sociální síť ve zvoleném sboru Českobratrské církve evangelické ve vztahu k potenciálu začlenění“.

S ohledem na stanovený cíl výzkumu jsem si na počátku položil základní výzkumné otázky:

- Jak vypadá oficiální struktura a obsah sboru z pohledu webu a z pohledu členů sboru? (Kdo chodí na jaké příležitosti + kdo při nich rozhoduje + kdo je jejich hybatelem?)
- Jak vypadá sociální síť a sociální kapitál sboru z pohledu aktérů = členů sboru ve smyslu struktury (kdo s kým se baví a kdo s kým ne) a obsahu (moc - blízkost – spolupráce – přijetí)?
- Jaké strategie začlenění volím já a jaké volí druzí?
- Jak vnímám Krista jako aktivního aktéra společenství?

Do sboru jsem vstupoval přes formální struktury a aktivní osoby (faráři, staršovstvo, organizátoři akcí). Od začátku jsem se účastnil mně blízkých sborových aktivit: pravidelně setkání třicátníků, biblických hodin, bohoslužeb a jednorázově dalších, mě dostupných, sborových akcí.

Při výzkumu jsem se původně soustředil na to, kdo je na okraji. Ukázalo se však, že není v mých možnostech se k lidem na okraji v daném čase tří měsíců a daným postupem (hovory s aktivními a vlivnými, účast na sborových aktivitách) dostat. Také jsem se pokoušel mapovat sociální síť ve sboru formou zachycení vztahů a pozic jednotlivých členů sboru. Tento záměr jsem ale opustil, protože v daném čase a počtu pro mne dostupných členů, se ukázal brzy být jako zcela nevyhovující. Podobné obtíže jsem měl i při sledování Krista jako aktivního aktéra sboru.

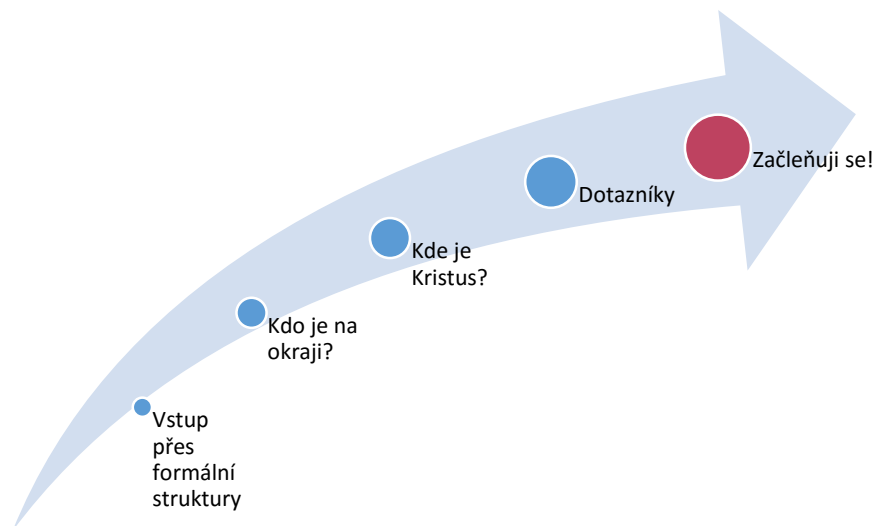
Nesnáze jsem se pokusil překlenout tím, že jsem v rámci setkání Třicátníků, Biblické hodiny a nedělních bohoslužeb oslovil členy sboru a požádal je o vyplnění dotazníku s otázkami „Co pro mne znamená dobrý sbor?“, „Co jako sbor umíme a neumíme?“, „Co mne nabíjí a co mne štvě?“. Součástí dotazníků byla i žádost o zakreslení pozice své, Krista a farářů (či jiných významných osob) ve vztahu ke kruhu, který označoval sbor¹²⁸. Výstupy zhruba čtyřiceti dotazníků¹²⁹ mi pomohly lépe nahlédnout, čeho si v tomto konkrétním sboru lidé váží, co oceňují a v čem vidí rezervy. Zobrazily se mi z nich také funkce sboru. Z kreseb jsem vyrozuměl, kolik různých podob může mít vnímání Krista ve sboru a také jsem si vyjasnil, jak to mám nastaveno já. Ve vztahu k teorii zpracované v předchozích kapitolách jsem přestal hledat Krista jako aktéra, ale soustředil se na pohled přes skutky víry – naplňování příkazu „Dvojího přikázání lásky“¹³⁰, který se mi ukázal jako reálněji uchopitelný.

Posléze jsem si uvědomil, že **po celou dobu se začleňuji já, že na sobě zažívám potenciál sboru a jeho vztahových a komunikačních sítí a prostorů, do nichž mě aktivně vtahují jeho členové.**

¹²⁸ Formulář dotazníku viz. Příloha 2

¹²⁹ Viz Příloha 4

¹³⁰ Viz. kapitola Působení Ježíše Krista ve sboru

Obrázek 2 - Proces úvah výzkumu

Zpřesnil jsem proto výzkumné otázky:

- Jaké je organizační členění sboru a jak (jej) sbor žije?
 - o Jaké skupiny ve sboru existují a jak žijí?
- Jak vypadá sociální síť a sociální kapitál sboru z pohledu členů sboru ve smyslu struktury a obsahu
 - o Kdo s kým drží, kdo se s kým a o kom se baví?
 - o Kdo co dělá pro koho, s kým?
- Co přispívá k začlenění?
 - o Jaké postupy začleňování volím já, a jaké vidím u druhých?
- Jakou podobu na sebe bere „Dvojí přikázání lásky“ Ježíše Krista?

A rozhodl jsem se na ně odpovědět **vlastním příběhem začlenění, zachycením mého vstupu do sboru** jako případovou studii.

Prostřednictvím tohoto příběhu se pokouším nahlédnout, jak se sociální síť ve sboru vytvářejí, za jakých okolností jsou které sítě aktivovány, kdy mají potenciál někoho vtáhnout a kdy naopak nikoli. Na tomto konkrétním

zachyceném případě chci zjistit, zda a jaké jsou „pravidelnosti“, zda se dají zobecnit, a zda to může fungovat i jinde.

Ve výzkumné části této práce se zaměřuji na začlenění do konkrétního farního sboru jako do samostatné komunity. Zkoumám vztahy a zapojení především uvnitř sboru. Vnější vztahy sboru nejsou mým prvotním výzkumným zájmem, přesto na ně v rámci výzkumu narážím.

6.2 Mezioborovost

Vzhledem k tomu, že v rámci mého studia jsem se se sociologií, antropologií a psychologií setkával jen okrajově a potřeboval jsem najít středovou diakonickou pozici mezi těmito obory, uspořádal jsem mezioborovou konzultaci (socioložka, antropoložka, psycholožka a já), kde jsme prodiskutovali cíl výzkumu a nástroje, které ten který obor poskytuje. Zvolil jsem etnografickou metodu výzkumu s vědomím, že využívám nástroj oboru, který mi není vlastní. „Půjčuji“ si jej v možném rozsahu a s vědomím, že bez dostatečné znalosti epistemologie metody a potřebné teorie oboru je jeho volba založena na doporučení a zkušenostech odborného konzultanta. Bez průběžného odborného vedení a dohledu by jeho využití pro mne nebylo možné.

6.3 Metoda

6.3.1 Etnografická metoda

Při výzkumu jsem využil etnografickou metodu. Tedy postup kvalitativního výzkumu prováděného dlouhodobým pobytem ve zvoleném prostředí. Etnografická metoda je postavena na holistickém přístupu. Důležitý je kontext, v němž se zkoumaný jev vyskytuje, a významy, které jsou mu přiřkládány. Výzkumník se stává součástí zkoumaného prostředí a provádí zúčastněné pozorování. Při pozorování je důležité nepozorovat jen bezděčně, ale též záměrně s jasným cílem, co je sledováno. A to z perspektivy výzkumníka -

toho kdo chce vyřešit zkoumaný problém, nikoliv z perspektivy bavícího se účastníka. Pozorování mi umožňovalo zjistit, co lidé skutečně dělají, na rozdíl od přímých rozhovorů, kde jsem se primárně dozvídal, co říkají, že si myslí, že dělají. Zároveň nestačilo pouze pozorovat, ale bylo pro mne nezbytné co nejdříve pozorování zachytit a zaznamenat v podobě, která umožní i s odstupem se k záznamu vrátit a umět z něj vytěžit informace v kontextu, který se třeba objeví až později. Etnografie je jak metoda zkoumání, tak i psaní samotného. Představuje „transformaci pozorovaného v autorský text“¹³¹. To co lidé v dialogu říkají je vždy ve vztahu k výzkumníkovi. Baštecká to popisuje jako: „Já o sobě vyprávím něco konkrétního ve vztahu ke konkrétnímu ty.“¹³². Svým přístupem, chováním, volbou prostředí, ve kterém se výzkumník pohybuje, ovlivňuje „verzi příběhu“ kterou se dozvídá.

Výstupem standardního etnografického výzkumu je zpráva obsahující „zhuštěný popis“¹³³, který vzniká interpretací dat sesbíraných v rámci terénní části výzkumu.

V rámci etnografického výzkumu popisuji, co vidím jazykem člověka, kterého zkoumám, tzv. insider pozice. Závěr výzkumu popisuji srozumitelným jazykem.

Zkoumám však i popisy, fotografie, rozmístění věcí – celý kontext. Provádím dlouhodobé pozorování a zkoumám jak se to děje. Pokouším se o symbolickou konstrukci komunity, tedy najít a popsat znaky (věci, pojmy, místa...), kterým lidé přikládají stěžejní zástupný význam. Studuji praktiky jednotlivých aktérů. Avšak s odstupem - nesnažím se o překlad rámců, ale o jejich prolínání a konfrontaci.

Předmět pozorování není předmětem výzkumu. Místa se proměňují v lokace, čas v procesy a časovosti, pozorovatel ve specifického činitele výzkumu. Tam, kde na první pohled byly jen souvislosti, najednou vidím i vztahy.

Etnografický výzkum lze strukturovat například přes těchto pět oblastí: Činnosti, Prostředí, Interakce, Předměty, Osoby¹³⁴. Jsou však možné i jiné modely.

¹³¹ HENDL, 2005 str. 120

¹³² BAŠTECKÁ, 2015 str. 120

¹³³ ERIKSEN, 2008, HENDL, 2005 str. 120

¹³⁴ E-Lab 1997 in HEŘMANSKÝ, 2016 str. 33

6.3.1 Subjektivita výzkumníka

Logickým limitem je i moje subjektivita a situovanost¹³⁵. V mém případě se domnívám, že pro výzkum byly podstatné tyto charakteristiky: gender – muž, věk – střední věk, sociální třída – s dětmi školního věku, povolání – starosta, člen jiného sboru – ČCE, sociální skupina – rodový evangelík. Snadno jsem hledal cestu k diskusím se staršími i mladšími ženami, pokud jsem s sebou měl ve sboru své děti. Přes ně bylo snadné se zapojit do sborových aktivit pro rodiny s dětmi.

Na biblických hodinách i setkáních ve skupině „třicátníků“ jsem měl v diskuzích na co navazovat díky své znalosti prostředí ČCE a leckdy mohl uplatnit pohled mého domovského sboru, který byl atraktivní svou „cizokrajností“. Na druhou stranu v případě nespokojenosti členové církve migrují v rámci seniorátu, a i v tomto sboru je několik členů, kteří dříve byli členy mého domovského sboru. Někteří se vzpomínkami pozitivními, někteří s negativními. Žádná z těchto vzpomínek ale není vázána k mé osobě. Přesto jsem z počátku byl některými vnímán jako „*ten co je z X*“, tedy zástupce a reprezentant této komunity, vůči které je třeba zaujmout konkrétní postoj – tedy vůči mně. Během několika setkání tento přístup zcela vymizel.

U starších členů sboru jsme se často dostali na průnik jejich známých, rodu, či míst kde působili, s historií mého rodu či jinými společnými známými¹³⁶.

V počátku výzkumu jsem se několikrát setkal s akcentací mého povolání jako formální autoritativní role¹³⁷. Po počátečním zájmu – tedy spíš zvědavosti „*kdo že je ten starosta?*“ se mi však jevilo, že tato moje role ustoupila do pozadí.

¹³⁵ ERIKSEN, 2008

¹³⁶ Minimálně šest členů sboru mělo kořeny ve stejném kraji, či dokonce obci jako moji rodiče.

¹³⁷ „Vy jste ten starosta, co chodí do XX“ in Terénní deník 14.2.2016

Často se vrhám na nové výzvy a zapojuji do nových aktivit, leckdy i bezhlavě. Tento prvek své osobnosti jsem při výzkumu úmyslně vědomě potlačoval a snažil se udržet si odstup od pozorované reality, neovlivňovat ji více než je nezbytně nutné. Tento cíl se mi podařilo splnit, naopak jsem leckdy možná až příliš přecházel do role pasivního pozorovatele, než je dáno mou přirozeností¹³⁸.

Nemalou roli tedy hrál vliv mé osoby, na pozorovanou realitu. Tomu se nelze nikdy vyhnout a etnografický výzkum – zúčastněné pozorování – s tímto vlivem počítá. Formou průběžné reflexe¹³⁹ jsem se snažil tento vliv rozpoznat a pojmenovat.

6.3.1 Informovaný souhlas a anonymizace dat

Před zahájením výzkumu jsem představil svůj záměr nejprve farářům sboru a kurátorovi. S jejich doporučením jsem pak prezentoval postup a cíl výzkumu na jednání staršovstva a obdržel jeho souhlas. Kurátor sboru následně podepsal v zastoupení sboru informovaný souhlas s prováděním výzkumu. Informace o prováděném výzkumu, jeho cílech a průběhu, včetně možnosti účast odmítnout či souhlas odvolat, byla také umístěna na sborové nástěnce ve vestibulu kostela.

V průběhu výzkumu jsem si pořizoval terénní poznámky a zapisoval data z rozhovorů. Tyto záznamy obsahují osobní data a důvěrné informace. Nejsou proto v rámci této práce publikovány¹⁴⁰. V rámci práce jsem veškerá osobní data anonymizoval. Pokud jsou použita jména členů sboru, jde o jména smyšlená a kontext upraven tak, aby nebylo možné konkrétní osobu

¹³⁸ Viz kapitola Průběh výzkumu

¹³⁹ Reflexivita jako vytvoření prostoru pro pohled druhých. STÖCKELOVÁ, a další, 2013 str. 20

¹⁴⁰ Terénní deník je v elektronické podobě uložen u vedoucího práce. A v průběhu tvorby práce do něj nahlíželi také hlavní konzultanti.

identifikovat. Nelze však stoprocentně vyloučit, že člověk znalý prostředí bude schopen z obecně publikovaných dat odhadnout konkrétní osoby či zdroje.

Pokud jsem s některou osobou vedl hlubší rozhovor, který by mohl obsahovat osobní data, ujistil jsem se, že chápe podmínky, účel výzkumu a jeho zapojení.

Účast ve výzkumu mohl kdykoliv kterýkoliv účastník odmítnout, taktéž bylo možné kdykoliv odvolat souhlas staršovstva. Účastníci byli informováni, že výsledná práce bude následně k dispozici sboru a bude také uložena ve veřejně přístupném archivu fakulty.

6.4 Nástroje výzkumu

V průběhu tří měsíců jsem se intenzivně účastnil aktivit zvoleného sboru. Po dobu výzkumu jsem shromažďoval informace pomocí zúčastněného pozorování, neformálních polostrukturovaných rozhovorů a studiem dostupných tištěných či elektronických materiálů týkajících se sboru.

6.4.1 Zúčastněné pozorování

Do výzkumu jsem vstupoval v roli zúčastněného pozorovatele se známou identitou (otevřené pozorování) s polostrukturovaným plánem výzkumu.

Mým cílem bylo autenticky porozumět významům, které, já i druzí, prostředí v našem sboru dáváme. Jsem si však vědom, že jde stále o můj pohled.

Díky znalosti prostředí sborů ČCE jsem znal společný slovník, historii, klíčové osoby a témata „o kterých se mluví“. Vynechal jsem tak větší část „ovládnutí místního jazyka“ a fázi „Enkulturační“¹⁴¹, avšak s rizikem přenosu mých zkušeností do jiného prostředí, s ohledem na mou subjektivitu a pozici vyjádřenou i v kapitole Předporozumění. Přesto jsem se nevyhnul nutnosti, aby

¹⁴¹Bernard, H. Russell: Research methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches. Altamira Press 2002: 339-340 in HEŘMANSKÝ, 2016

si lidé ve sboru na mou přítomnost zvykli. Snížení ostražitosti „vůči něčemu novému“ jsem začal vnímat po 1,5 měsíci výzkumu, tedy zhruba v půlce jeho trvání.

Mým záměrem bylo zapojit se do všech aktivit. Zpočátku jsem se však přesouval ze zapojeného účastníka do pasivního pozorovatele. A to zejména v případech, kdy jsem měl pocit, že svou interakcí bych příliš ovlivnil dění, které jsem chtěl pozorovat s odstupem. Díky úvodnímu formálnímu seznámení členů sboru s mým výzkumem¹⁴² mne členové na začátku vnímali více jako pozorovatele než účastníka¹⁴³. Toto vnímání se v průběhu výzkumu (času) měnilo. Přesto v interakcích byl někdy tento podtext přítomen. Tento proces je zachycen v kapitole Můj příběh začlenění.

V průběhu výzkumu jsem se snažil nahlédnout zkoumané, a pro mne vcelku známé prostředí tak, abych nepodlehł „slepotě v domácím prostředí“¹⁴⁴ a byl tak schopen vnímat širší souvislosti a též detaily, které by mi při návštěvě sboru jako běžnému účastníkovi zůstávaly skryty.

6.4.1 Terénní deník

V průběhu výzkumu jsem si vedl terénní deník v elektronické podobě. Do něj jsem zachycoval děje buď ve struktuře zápisů z rozhovorů s přímými řečmi, nebo jako popis mého pozorování. K textu jsem připojoval samostatné upřesňující poznámky, příp. samostatné komentáře zachycující můj subjektivní názor či hodnocení. Průběžně jsem si zapisoval také metodologické poznámky – odkazy na údaje či informace, které mi při průběžné analýze záznamů vyplynuly jako nepřesné a následně jsem je potřeboval zjistit. Při zápisech jsem se snažil o maximální podrobnost a zachycení detailů s ohledem na cíl

¹⁴² Zahájení výzkumu jsem představil v rámci bohoslužeb – vystoupením před sborem v ohláškách. Uvedl mne, a můj výzkum doporučil, kurátor sboru.

¹⁴³ „Tak jak ti jde pozorování?“, „to bylo profesionální pozorování“, „Ty nás tady pozoruješ a bavíš se“ in Terénní deník 10. 4. 2016, 5. 4. 2016, 24. 3. 2016

¹⁴⁴ ERIKSEN, 2008 str. 46

výzkumu. Z nastudované literatury k etnografické metodě jsem si byl vědom, že i zdánlivé detaily mohou vystoupit dodatečně v souvislostech při analýze celku, což se mi také několikrát potvrdilo. Systém poznámek a vedení Terénního deníku jsem postupně zlepšoval a přeskupoval i starší záznamy tak, aby byly více srozumitelné v rámci celku.

6.4.2 Rozhovory

Technikou postupných doporučení „snow-ball“ jsem postupně uskutečnil individuální rozhovory s celkem deseti členy sboru. Výběr byl z počátku dán zejména „viditelností“ členů pro mne – oslovoval jsem ty, kteří byli zmiňováni v úvodním předprůzkumu a byli k dispozici – docházeli v daném období na bohoslužby nebo jiné aktivity sboru. Postupně jsem prováděl účelový výběr a snažil se oslovit zejména členy, o kterých ostatní mluví, že jsou na okraji.

Byl jsem si vědom, že rozhovor je dialogem a záleží na konkrétní situaci a konstrukcích, ve kterých se oba pohybují. Snažil jsem se porozumět názorům, pocitům a postojům a zejména významu, který jim daný člen sboru přikládá¹⁴⁵. Jako podklad k rozhovoru jsem měl připraveny informace o dané osobě, které jsem získal z jiných rozhovorů. V rozhovorech jsem se soustředil na tato témata: Co pro vás znamená sbor? Jak jste do sboru přišel? Jaké aktivity ve sboru probíhají a jakých, a proč, se účastníte? Konkrétní dotazy jsem však volil až s ohledem na skutečný vývoj rozhovoru. V některých případech jsem danou osobu požádal i o doplňující rozhovor, kde jsem si s odstupem času upřesnil či doplnil některé dříve získané informace.

V průběhu rozhovorů jsem si, se souhlasem dané osoby, pořizoval stručné poznámky. Po skončení rozhovoru jsem z poznámek rekonstruoval obsah rozhovoru zápisem do Terénního deníku. Použití diktafonu jsem vyloučil

¹⁴⁵ ZANDLOVÁ, 2009 str. 7

z důvodu přílišné formalizace rozhovorů a tím i předpokládané nežádoucí změny přístupu ke mně jako výzkumníkovi

6.4.3 Dotazníky

Etnografickou metodu jsem, z důvodů uvedených v kapitole „Výzkumné otázky a postup“ doplnil dotazníkovým průzkumem.

Využil jsem klasický formát papírového dotazníku – jeden list A4, oboustranný. Dotazník obsahoval na první straně celkem pět otevřených otázek: „Co pro mne znamená dobrý sbor?“, „Co jako sbor umíme a neumíme?“, „Co mne nabíjí a co mne štve?“. Součástí dotazníků byla i žádost o zakreslení pozice své, Krista a farářů (či jiných významných osob) ve vztahu ke kruhu, který označoval sbor. Formulář dotazníku je uveden v příloze 2.

Dotazník jsem rozdál v rámci setkání Třicátníků a Biblické hodiny. Celkem jsem získal 14 vyplněných dotazníků z 16 rozdaných. Ve zkrácené verzi (bez posledních dvou otázek) jsem dotazník rozdál také při nedělních bohoslužbách. Zde jsem získal 23 zkrácených dotazníků z celkem cca čtyřiceti účastníků bohoslužeb, kteří připadali v úvahu (bohoslužeb se účastnili i lidé, kteří již vyplnili dotazník na Třicátnících či Biblické hodině a ti znovu dotazník nevyplňovali). Vzorek nelze považovat za reprezentativní, výzkum má charakter ankety. Analýza výstupů dotazníků je uvedena v příloze 3.

Výstupy mi pomohly lépe nahlédnout, čeho si v tomto konkrétním sboru lidé váží, co oceňují a v čem vidí rezervy. Z kreseb jsem vyrozuměl, kolik různých podob může mít vnímání struktur pozic ve sboru a také jsem si vyjasnil, jak to mám nastaveno já. Výstupy jsem použil jako podklad pro další rozhovory a také jako ilustraci vnímání podob sboru.

6.4.4 Shromážděné informace

V průběhu výzkumu jsem shromáždil tyto podklady pro následnou analýzu:

- terénní deník - zápisy z 36 samostatných návštěv,¹⁴⁶
- aktivity sboru – přehled aktivit, jejich iniciátorů, organizátorů a spolupracovníků získaný z pozorování, rozhovorů a dokumentů sboru,
- mapa vazeb – tabulka vazeb mezi členy sboru s jejich klasifikací (role, skupina, intenzita vazby, pól, typ),
- dokumenty – historie sboru, prezentace záměrů rozvoje, webové stránky sboru, brožury, sborový časopis.

6.5 Prostředí výzkumu

6.5.1 Pozice, historie a složení sboru

Zvolený sbor patří v rámci seniorátu ke středně velkým až větším. Má cca 300 evidovaných členů, z nichž 120 je možné označit za aktivní, pravidelných nedělních bohoslužeb se účastní kolem 60 osob. Přičemž nejde o vždy stejné členy, část z nich se mění – účast není vždy pravidelná. Sbor sídlí ve vlastním sborovém domě v aglomeraci městského typu. Budova stojí na kraji parku, mezi rodinnými domky ale zároveň nedaleko sídliště s velkou hustotou obyvatel. Lokalita je dobře dopravně dostupná jak auty, tak veřejnou dopravou. Ve sborovém domě se kromě hlavní bohoslužebné místnosti nachází i menší prostory, které slouží k setkávání menších skupin. V domě jsou také byty pro faráře a nájemní byty. Dům má zahradu, kterou lze využít i jako místo pro setkávání. Stavba i vybavení je po proběhlých rekonstrukcích v relativně dobrém technickém stavu, má reprezentativní charakter a v rámci seniorátu patří určitě k „lepšímu standardu“. Budova poskytuje dostatek vhodných prostor pro setkávání členů i zázemí pro různé aktivity.

¹⁴⁶ Terénní deník není přílohou této diplomové práce. Obsahuje osobní údaje a nelze jej anonymizovat bez ztráty vypovídacích hodnoty. Zápisy byly pořizovány v období od 14.2 do 31. 5. 2016 (předvýzkum v listopadu 2015), celkem se jedná o 57 NS textu. Terénní deník je uložen u vedoucí práce.

Sbor vznikl osamostatněním z jiného sboru v poválečných letech – jeho novodobá historie je však úzce spojena s působením výrazné osoby faráře, který zde působil na přelomu století.

Věkové i genderové rozložení členů sboru je vcelku vyvážené, odpovídající struktuře populace. Výjimkou je mládež ve věku 15-25 let, kde díky hromadnému odchodu mladé generace před cca dvaceti lety¹⁴⁷, se nyní projevuje tento generační výpadek.

V rámci výzkumu jsem se pohyboval primárně ve skupině rodičů s dětmi (25-35let) a produktivního věku (35-65 let). Z časových důvodů jsem nebyl schopen účastnit se aktivit skupiny seniorů (nad 70let), matek s dětmi a skupiny mládeže, přestože všechny mají svá pravidelná setkání a teoreticky by to bylo možné.

Je patrné, že jsem získal přístup primárně k aktivním a akčním členům sboru. Těm, kteří jsou pravidelnými účastníky bohoslužeb i ostatních sborových aktivit

Členové sboru bydlí převážně v okolí jeho sídla – tedy v jeho spádové oblasti. Je zde však také skupina řádově deseti členů se vzdálenějším bydlištěm, kteří dříve byli členy jiného sboru a díky tamním neshodám před cca deseti lety přešli do tohoto sboru.

Sociální statut členů sboru je pestrý, avšak jeví se mi jako „širší střední třída¹⁴⁸“. Na sledování tohoto aspektu jsem se však nijak nezaměřil.

Odhaduji, že v průběhu výzkumu jsem alespoň jednou přímo komunikoval s cca polovinou pravidelných účastníků bohoslužeb, avšak jen s cca čtvrtinou z celkového počtu členů sboru.

¹⁴⁷ Neshody v 90. letech vedly k hromadnému odchodu tehdejší mládeže do jiných církví či sborů.

¹⁴⁸ Uvědomuji si široké vymezení tohoto pojmu, domnívám se však, že pro můj výzkum není tato definice zásadní a výraz je srozumitelný. Rozsáhlá diskuse viz např. in Peripetie vývoje a krystalizace střední třídy, Petr Matějů, Sociologický ústav AV 1998

6.5.2 Organizační struktura a aktivity

Formální struktury řízení sboru tvoří první a druhý farář a dvanáctičlenné staršovstvo, které ze svého středu volí kurátora. Dále sbor zaměstnává pastoračního pracovníka, účetní a správce sborového domu na částečný úvazek. Pravidelnou službu také vykonávají učitelé Nedělní školy.¹⁴⁹

Ve sboru působí další aktivní skupiny s vlastními pravidelnými setkáními:

- Pěvecký sbor, Biblická hodina
- Senioři, Třicátníci, Mládežníci, Dětský klub, Mateřské centrum
- Dvě další samostatné skupiny¹⁵⁰

Sbor je nadprůměrně aktivní z hlediska pravidelných každoročních akcí. Celkem jsem identifikoval 20 aktivit, které proběhly v průběhu roku, resp. probíhají každoročně. Jde o akce vázané na konkrétní roční období či svátky - velikonoce, vánoce. Např. výtvarné dílny, brigády, koncerty, společenské akce spojené s pohoštěním a jiné diakonické aktivity.

6.5.3 Přejímové období

V době provádění mého výzkumu sbor procházel výraznými změnami v organizační struktuře i praktickém fungování. Probíhala volba nového staršovstva (šestiletý cyklus) a tím i kurátora. Při volbě došlo k personální obměně staršovstva – někteří výrazní původní členové nekandidovali, cca jedna třetina staršovstva je ve svých funkcích nově. V návaznosti na dřívější pnutí byl oznámen odchod jednoho z farářů a pastoračního pracovníka. Tyto personální změny s sebou nesou potřebu rozhodnout o nové podobě aktivit sboru – současná podoba není podle názoru většiny členů do budoucna kapacitně udržitelná a musí dojít ke změně. Tuto volbu bude muset učinit staršovstvo a bude výrazně viditelná pro členy sboru i na venek.

¹⁴⁹ Učitelé nedělní školy, ani ti kdo vykonávají Křesťanskou službu, nejsou přímo pověřeni staršovstvem. Farář či kurátor oslovuje ochotné a vhodné lidi ad hoc. „Teď se na mě obrátila jedna sestra, že by měla zájem pomáhat, řekl jsem jí, kam má zajít“ in Terénní deník 3. 5. 2016

¹⁵⁰ Názvy nejsou uváděny z důvodu anonymizace dat.

Provádění výzkumu v tomto přechodovém období mi přineslo zajímavou možnost sledovat sbor a jeho členy v situacích rozhodování, které nejsou pro sbor běžnou součástí jeho agendy.

6.6 Mřížka začlenění

Pro potřeby konsolidace výstupů pro hledání odpovědí na sledované výzkumné otázky jsem vytvořil tabulku, kterou používám jako rastr, pomocí něhož nahlížím na jednotlivé etapy popsaneho procesu začleňování.

V řádcích tabulky (mřížky) uvádím oblasti, které reflektují tři z pěti oblastí charakteristik sociálního kapitálu podle Roberta Putnama to v členění:

- Pozice, vážnost, vliv
- Pocit patření, sounáležitost, důvěra
- Vzájemnost (reciprocita), sdílený závazek, společný úkol

V mřížce nezachycuji samostatně dvě charakteristiky:

- komunitní sítě – počet a hustota dobrovolnických, státních a osobních sítí;
- občanská angažovanost – účast na věcech veřejných, využívání občanských sítí;

A to proto, že předmětem mého výzkumu bylo primárně jedno společenství - jeden farní sbor. Vnější vztahy jsem samostatně do rastru nezahrnul, ale objevují se zprostředkovaně v ostatních oblastech rastru.

Mřížku doplňuji o sledování působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista, kterou opírám o kapitolu Sbor jako společenství ve víře¹⁵¹.

Tabulka je svisle členěna na tři sloupce zaznamenávající v prvním mou pozici směrem k druhým, ve druhém pozici druhých směrem ke mně a ve třetí slupic pozici sledování druhých a jejich interakcí mezi sebou.

¹⁵¹ Kapitola 3 – Sbor jako společenství ve víře, resp. 3.6 Působení Ježíše Krista ve sboru

Dále, pro lepší orientaci, v rádcích na konci tabulky zachycuji místa mého údivu, která reflektují moji subjektivní pozici výzkumníka. A uvádím směr, který jsem v dané části výzkumu sledoval.

Tabulka 2 - Mřížka začlenění

	Jak se začleňuji (Co dělám já směrem ke druhým ve sboru)	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě (Co dělají druzí směrem ke mně)	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními (Co dělají druzí mezi sebou)
Pozice, vážnost, vliv	- Jak a kde získávám vážnost a vliv.	- V čem mne druzí uznávají, za co si mne váží. - Jak na mne uplatňují vliv.	- Jak uplatňují svůj vliv, co respektují. - O kom či o čem mluví s vážností mezi sebou.
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	- Kdy jsem zažíval, že do sboru nebo k lidem ve sboru patřím. - Kdy jsem k nim zažíval a jak jsem si získával důvěru. - Co jsem dělal pro přátelství.	- Co dělají druzí pro to, abych jim věřil. - Co dělají pro to, abych k nim měl důvěru, abych se cítil přijat.	- Co dělají pro důvěru a důvěryhodnost mezi sebou. - Co dělají pro přátelství, přijetí.
Vzájemnost (reciprocita), sdílený závazek, společný úkol	- Kdy jsem vnímal, že mohu něčím přispět (a čím). - Kdy jsem vnímal, že se podílím na společném díle.	- Kdo a kdy mne zve, abych se podílel na společném díle	- Čím kdo přispívá ke společnému dílu - Kdo a kdy se podílí na společném díle
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista?	- Kde jsem se aktivně vztahoval k Bohu a kde jsem k Bohu pociťoval vděčnost. - Kdy jsem u sebe vnímal působení lásky k bližnímu.	- Kdy jsme se ve sboru, jako celku, aktivně vztahovali k Bohu. - Kde vidím působení lásky k bližnímu.	
Údiv	Co mne překvapuje a proč.		
Chci zjistit	Na co se při výzkumu soustředím, kam směřuji.		

6.7 Můj příběh začlenění

V příběhu používám mezititulky, do nichž vtěluji kategorizaci z Terénního deníku, a tabulky, které zachycují chronologii začleňování pomocí dále uvedené mřížky začlenění.

6.7.1 Vybírám sbor optikou zkušeností s mým vlastním sborem a se sebou: jsem aktivní

Při výběru sboru jsem použil optiku svých zkušeností z mého domovského sboru. Hledal jsem středně velký sbor, kde se schází společenství aktivních lidí. Pro mne to znamená alespoň třicet účastníků bohoslužeb a aktivitu posuzuji podle množství akcí, které lidé ve sboru organizují nejen dovnitř, ale zejména navenek. S touto představou jsem se obrátil na představeného našeho seniorátu a dostal doporučení na čtyři sbory, které jsou otevřené, aktivní a dostatečně velké. Od těchto kritérií jsem si sliboval volbu sboru, kde bude možnost sledovat větší „cvrkot“ - tedy dynamiku vztahů a pestřejší směsici lidí.

Dva sbory jsem odsunul do pozadí z důvodů větší vzdálenosti – hledal jsem sbor, který bude pro mne i dopravně dostupný. U zbylých dvou jsem si dojednal schůzku – u jednoho s kurátorem (přes osobní doporučení), u druhého jsem mailem oslovil přímo faráře. Od obou jsem dostal pozitivní odezvu, což mne příjemně překvapilo a povzbudilo do začátku. Prohlédl jsem si webové stránky sborů, získal orientaci a připravil si témata k diskusi. I proto, aby ti, se kterými se budu bavit, ocenili, že se o sbor zajímám a leccos vím.

V obou sborech proběhly úvodní schůzky. Obě setkání byla pro mne příjemná a překvapila mne ochota a otevřenost i směrem k tomu, co ve sboru nefunguje. Po setkáních jsem se rozhodoval, který sbor zvolím. Dal jsem přednost většímu sboru s více pestrými aktivitami.

6.7.2 Seznamuji se se sborem přes formální autority

Se zvoleným sborem se seznamuji přes faráře, manželku faráře a kurátora. Na osobních setkáních jim představuji cíl své práce a sebe – jako studenta,

výzkumníka ale i - jako starostu. Považuji to za informaci, která může ovlivnit mé vnímání a chci předejít dodatečnému „objevení“ mé pracovní pozice. Mapuji si aktivity, klíčové osoby, procházím web a dostupné dokumenty s historií sboru. Ptám se po lidech na okraji (jejich začlenění chápu jako cíl mé práce). Všichni, se kterými komunikuji, mi zdůrazňují, že sbor pořádá mnoho aktivit mimo sborový dům a je otevřený směrem ven. Respektuje odlišnosti. V komunikaci se však objevuje i částečné vymezení *“zveme lidi z venku, ale potřebujeme mít někdy (setkání) jen pro lidi ze sboru, cizí jsou trochu rušivý element“*.

Hledám, jak navázat pevnější vztah a ujišťuji se, že jsem, u těch se kterými komunikuji teď na začátku, našel podporu pro plánované tříměsíční zapojení do činností sboru. Podporu formálních autorit – farářů a kurátora a jejich osobní doporučení k dalším lidem, považuji za stěžejní pro svůj vstup do sboru.

Z úvodních rozhovorů vyrozumívám, že sbor je těsně za krizí. Faráři jsou mi prezentováni jako osoby s výrazně odlišnými názory na činnosti ve sboru, což zrcadlí i jejich aktivně zapojené manželky.

Reaguji na otázku, zda výzkumem zjistím *„Co si lidé ve sboru myslí (o konkrétní věci), a proč se více nedruží?“* a upřesňuji, že výstupem mé práce nebude přímá odpověď na tuto otázku ani seznam konkrétních bodů vedoucích ke zlepšení činnosti sboru.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Přicházím s doporučením třetí osoby zvenku. Stojí za mnou autorita ETF a role výzkumníka. Zmiňuji pracovní pozici - starosta.	Souhlas nebo odmítnutí rozhovoru se mnou.	Silné negativní vymezení vůči odlišnému názoru. Respekt vůči těm, kdo hledají smírnou cestu. Částečné vymezení vůči „těm zvenku,

	Nabízím pomoc s granty. Snažím se získat zejména ty, kteří posuzují ostatní - předpokládám, že jimi budu také posuzován, chci je proto mít na své straně.		cizím“.
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Zjišťuji si dopředu informace, abych se lépe orientoval a byl „domácí“. Věřím faráři a kurátorovi jako formálním autoritám a taky jako těm, co jsou nejvíc „uvnitř“ a tedy vše vědí z první ruky. Jsem chápající – naslouchám a potvrzuji. Hledám, co nabídnout – mapuji potřeby a očekávání těch, se kterými se setkávám.	Akcentují otevřenost směrem ven jako klíčovou hodnotu sboru. Přijmutí cizích, tedy i mne. Sdělují otevřeně i to co podle nich ve sboru nefunguje.	Akcentují otevřenost směrem ven jako klíčovou hodnotu sboru – přijmutí cizích, respekt k odlišnosti. Respekt vůči sobě navzájem.
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Měníme si kontakty, nabízím možnost zapojení do pravidelného mailingu NNO.	Zájem o výstupy mé práce, nalezení odpovědi na otázky, které dotýčný ve vztahu ke sboru má.	
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista		V rozhovorech zdůrazněno zakotvení misijní a diakonické služby ve sborových dokumentech. Přijímání odlišnosti bez podmínek.	
Údiv	Hned napoprvé otevření i toho, co nefunguje.		
Chci zjistit	Ptám se po aktivitách, aktivních lidech ve sboru a lidech na okraji.		

6.7.3 Uvádí mě kurátor, obrací se na mě „Nový“, setkávám se s „Vítačem“

Potřebuji písemný souhlas s výzkumem. Nejprve jej konzultuji s kurátorem a faráři. Následně jsem přizván na jednání staršovstva. Kurátor mne staršovstvu vstřícně uvádí jako bratra z jiného sboru, studenta ETF. Potom dostávám prostor prezentovat krátce svůj výzkum. Dávám si záležet na srozumitelnosti a přátelském vyznění. Mám za cíl vyvrátit výhrady či nereálná očekávání, která by se mohla objevit. Akcentuji zaštitění fakultou, anonymizované, ale veřejně dostupné výstupy, možnost kdykoliv od spolupráce odstoupit. Dotazy nejsou, všichni se jeví spokojeni a vstřícní. Kurátor nechává hlasovat o schválení zapojení do výzkumu za mé přítomnosti, nemusím jít ven.

V ohláškách na nedělních bohoslužbách prezentuji výzkum. Uvádí mne opět kurátor, výzkum prezentuji stručně a snažím se o vstřícnost. Jsem si vědom, že výzkum se týká celého sboru a staršovstvo, tím že mi udělilo souhlas, mi předalo část své důvěry, kterou nechci zklamat. Odkazuji se i na informační leták na sborové nástěnce.

Po bohoslužbách při posezení u kávy mne jeden člen sboru oslovuje jako toho „*kdo je tu taky nový*“. On do sboru chodí teprve čtyři měsíce. Rád by se zapojil – reaguje na výzvu faráře „*pojdte pomoci*“, ale zdá se, že váhá. Působí na mne dojmem, že čeká, až jej někdo osloví osobně. Setkávám se s *Vítačem* – vstřícný, hovorný. Se souhlasem, ale i očekáváním všech, se ujal role toho, kdo se zajímá o všechny nově se objevivší. Poptá se, jak se daří, co je sem přivádí, hledá společná témata.

Potkávám se s bývalými členy mého domovského sboru. Přes výhrady a rozdílné názory máme společný základ. Je o čem mluvit a na co navazovat. Oslovení „starosta“, mi není příjemné. Chci tady mít klid od práce a navíc mám pocit, že moc vyčnívám.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Žádám o souhlas/podporu faráře, kurátora, staršovstvo. Zaštiťuji se ETF.	Farář, kurátor, staršovstvo mi dávají prostor prezentovat záměr před staršovstvem/sborem.	
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Jdu na posezení po bohoslužbách a aktivně se dívám po někom, kdo by byl ochoten se se mnou bavit – je podobného věku/možná zájmů. Snažím se navázat hlubší kontakt – aktivně se ptám po společných zájmech, naslouchám a potvrzuji.	Ujímá se mne <i>Vítač</i> . Potkávám bývalé členy mého domovského sboru. Člen sboru mne oslovuje jako toho, „ <i>kdo je tu taky nový</i> “, a zajímá se o to, co tu budu dělat. Jsem oslovován jako „ <i>bratr</i> “ z jiného sboru	
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol			Farář vyzývá k zapojení „ <i>pojdte pomoci</i> “.
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista			
Údiv	Rychlé získání důvěry kurátora a staršovstva i členů sboru. Propojení sborů – lidé přecházejí v rámci seniorátu, vztahy se míchají. Neschovám „starostu“, potáhne se to se mnou. Výborně funguje <i>Vítač</i> .		
Chci zjistit	Kdo co dělá, kdo je kde aktivní. Přehled sborových aktivit. Proč kdo do sboru chodí.		

6.7.4 Držím se zpátky, dávám si dohromady, kdo s kým „peče“

V prvních dvou týdnech se snažím stihnout co nejvíce. Pro samostatné rozhovory si vybírám zejména členy staršovstva, kteří se objevují na setkáních, kterých se účastním. Ze svého pohledu je považuji za *zapojené*, tedy *znalé a důvěryhodné*. Zachycuji jejich angažovanost a zájem na společném díle „*Člověk jde do všeho, aby to posílil*“, ochoty respektovat autority „*do staršovstva mě vyslal farář*“ a zájem aktivně hledat smírnou cestu „*Jsem člověk konsenzu, konflikty jsou – chytnu se, ale domluvíme se*“, „*nejsme zajedno v některých věcech, ale jsme přátelé*“, „*s farářem jsme měli dlouhou debatu, v mnohém se neshodneme, ale vyříkali jsme si to*“.

Dávám si dohromady útvary a lidi podle: formální funkce, aktivit ve sboru a vlivových polí - toho, s kým „*pečou*“ – o kom mluví jako o důvěryhodném, a kdo prosazuje názory, které respektují.

Aplikuji tedy model *kdo to je* (pracovně), *co dělá pro sbor, s kým peče*.

Ve svém domovském sboru jsem hodně aktivní, tady se úmyslně držím zpátky, a to až nápadně. Nechci vyčnívat.

Ptám se, proč kdo do sboru chodí. Objevuje se „*je to blízko, všude je dobře – je důležité přežít*“.

Zachytávám tři silná témata, na která má téměř každý člen nějaký názor. Používám je v rozhovorech a podle odpovědí si utvářím část názorů na lidi, se kterými mluvím. Sleduji také vnitřní diakonii – jak funguje dovážení méně pohyblivých členů na bohoslužby. Kdo se zapojuje, kdo je jak aktivní. Jaké aktivity v této oblasti jsou ve sboru živé. Po dvou týdnech mám základní obraz o aktivitách sboru, formálních skupinách, znám tváře většiny lidí ze staršovstva a organizačně aktivních osob. Jsem ale stále „*ten nový, co tu provádí výzkum*“.

Privádím svoje děti. Zjišťuji, že mi otevírají dveře k rozhovorům zejména s ženami a jinými rodinami s dětmi. Nacházím další „*nováčky*“, tedy ty, kteří přišli do sboru v posledních měsících a stále hledají svoje místo. Mám s nimi

společná témata k diskusi - seznamujeme se snadněji, vyměňujeme si postřehy, které aktivity jsou zajímavé, co kdo zkoušel dělat, kdo je ve sboru vstřícný.

Dostávám se k první pravidelně organizované diakonické aktivitě – vaření polévky pro bezdomovce. Organizátor říká „*Chodí mi různí lidé pomáhat, je to výborná příležitost, jak se seznámit a slyšet příběhy jednotlivých lidí*“.

Dozvídám se o dobře známé čence sboru se zdravotními potížemi a složitým životem. Podporu jí dlouhodobě poskytuje hned několik členů sboru.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Hledám doporučení od těch, se kterými vedu rozhovory na počátku k dalším členům sboru. Při setkáních si držím odstup, roli výzkumníka	Ochota k samostatnému rozhovoru se mnou.	Respekt vůči autoritám farářů, kurátora, staršovstva. „ <i>Chtěli je jen trochu vystrašit, ne nezvolit</i> “ Vymezení vůči tématu, které hýbe sborem.
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Přivádím svoje děti a přes ně snadněji komunikuji. Účastním se sborových aktivit Hledám společné zájmy, témata, abych udržel rozhovor a něco osobního zjistil o druhých. S ostatními nově přichozími nacházím společná témata a vyměňujeme si zkušenosti ze vstupování do	Ten, kdo zvoní, bere moje děti zvonit před bohoslužbami. Sedíme spolu při posezení po bohoslužbách.	„ <i>Nejsme zajedno v některých věcech, ale jsme přátelé</i> “ - „ <i>Konflikty jsou, ale domluvíme se a jsme přátelé</i> “ Někteří „ <i>nováčci</i> “ o sobě vědí a vyměňují si informace.

	sboru.		
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Ptám se po lidech na okraji. Sleduji, co sbor dělá v diakonii.		„Člověk jde do všeho, aby to posílil“ „Když je někdo aktivní, tak se přidám“. Rozpis služeb na dovážení méně pohyblivých členů sboru. Ti, co vozí, aktivně mezi sebou dojednávají služby. V ohláškách zváno na společné vaření polévky pro bezdomovce. Společná péče o potřebnou členku sboru.
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista		Dovážení méně pohyblivých členů sboru. Péče o potřebnou členku.	
Údiv	Duch bývalého charismatického faráře přebíjí leckdy současnost – před ním jako by sbor nebyl. Nedaří se mi najít lidi na okraji. Nalézám „nováčky“ přivítané, ale tápající, co bude na jejich cestě ve sboru dál.		
Chci zjistit	Kdo je na „okraji“ a jak se „cítí“, co dělají faráři a aktivní lidé pro to, aby je zapojili. Kdo má jaký vliv, kde jsou „kliky“. Kde jsou pro sbor kontroverzní témata.		

6.7.5 Jsem si jistější, už si tykám; stávám se inventářem – přestávám být nový a zajímavý

Ve sboru jsem se již „rozkoukal“. Díky účasti na několika bohoslužbách získávám z ohlášek informace o tom, kdy se co bude dít. Odpozoval jsem, jak probíhají bohoslužby - některé části jinak než v mém domovském sboru, a jsem si jistější při vstupu k Večeři páně a společných modlitbách. Z webu,

nástěnky a ohlášek si upřesňuji jaký je program akcí v běžném týdnu a co chystá nepravidelného. Zúčastnil jsem se několika pravidelných setkání v týdnu a seznámil se, jak probíhají. Začínám blíže poznávat skupinku cca 15 lidí, se kterými se na pravidelných setkáních setkávám. Zaznamenávám si jejich jména a charakteristiky, abych se neztrácel při oslovování. S prvními několika lidmi si tykám. Pokračuji v rozhovorech. Opět narážím na stejná tři silná témata. Zjišťuji si k nim více informací, názorů a historických souvislostí.

Srovnávám se svým domovským sborem a udivuje mne zde skutečně velký počet sborových aktivit.

Na jednom ze setkání účastníci dohadují přípravu společné večere – oslavy nadcházejícího svátku. Večeři přikládají velký význam, je již tradiční akcí. Večeře je otevřená pro kohokoliv i mimo sbor, ale kapacita sborové místnosti je omezená – letos nebudou žádné pozvánky, i tak bude jistě plno. Řeší se, zda vybírat finanční příspěvek či ne. Je rozhodnuto, že ano ale „*hlavně aby to bylo diskrétní*“. Koordinace se ujímá osvědčený organizátor z předchozích ročníků. Několik členů nabízí pomoc a rozdělují se úkoly – každý si sám vybírá, čím přispěje. Také se zapojují a příslibím zajistit část stravy.

Při setkáních mne zaujme bezprostřední péče o komfort druhých - všímavost. Jde o drobnosti – tu podání bible, ukázání místa kde se právě čte, pozdrav téměř pro každého, doteky, pohlazení. Vše přirozeně, bez požádání. Zažívám ji i na sobě - „*vstala a přinesla mi bibli*“. Vychází od několika členů a zdá se mi tu být „standardem“ komunikace.

Po organizované „oficiální“ části setkání se pravidelně téměř dvě třetiny účastníků scházejí na posezení ve sborové kuchyňce. Každý přinese něco k snědku či víno. Klábosí se dlouho do noci. Vzpomíná se na společnou historii ve sboru „*Ti co u toho nadšení tenkrát byli, by to rádi znovu zažili*“. Tato neformální část je pro mne příležitostí více poznat jednotlivé členy, popovídat

si. Se zájmem si vyslechnout příběhy ostatních, ale i příležitost být vyslechnut. Zažívám při nich první pocit sounáležitosti s ostatními.

Setkávám se blíže se členy, kteří přestoupili z mého domovského sboru (kde jsme se téměř nepotkávali) a konfrontuji jejich názory na můj domovský sbor s názory současných členů mého sboru na ty, co odešli, a se svými vlastními současnými zkušenostmi (které беру jako nejvíce významné).

Odpovídám i na dotazy jak funguje můj domovský sbor a jeho farář. Nechce se mi vlastní sbor hodnotit ani srovnávat a omezují se na pozitivní fakta „*náš farář při volbě dostal 100% hlasů z přítomných*“.

Účastním se s dětmi rukodělné dílny, kterou sbor pořádá. Dílna je zajímavá, moje děti účast baví, jsou zde desítky účastníků. Zjišťuji, že podvědomě očekávám, že se svými dětmi (některé byly ve sboru teď poprvé) vzbudím větší zájem u mě známých členů sboru a budou se více ptát nebo se mi budou věnovat stejně, jako tomu bylo na setkáních dosud. Není tomu tak. Po měsíci jsem již přijat mezi „poloinventář“ a přestávám být „nový a zajímavý“.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Přivádím více svých dětí. Hájím svůj domovský sbor <i>„Nechce se mi můj domovský sbor hodnotit ani srovnávat a omezují se na pozitivní fakta“.</i>	Negativní vymezení vůči mému domovskému sboru. Přestávají se o mne zajímat jako o <i>„nového a zajímavého“.</i>	Pořadatelé akcí, dílen, setkání. Negativní vymezení vůči sboru odkud odešli. Vymezení vůči těm, co mají jiný názor. Vymezení <i>„ti co u toho tenkrát byli“</i>
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Všimavost vůči mně <i>„vstala a přinesla mi bibli“</i> Setkání a klábosení u vína –	Setkání a klábosení u vína – vyslechnout a být vyslechnut.	Vzpomínky na společnou historii <i>„Ti co u toho nadšení tenkrát byli, by to rádi znovu zažili“.</i>

	vyslechnout a být vyslechnut.		
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Přislíbím, že zajistím část společné večeře.	Výzva k zajištění společné večeře.	
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista			
Údiv	Bezprostřední péče o komfort druhých - všímavost k jejich potřebám. Po měsíci jsem již přijat mezi „poloinventář“ a přestávám být „nový a zajímavý“. Velké množství sborových aktivit.		
Chci zjistit	Jak to ve sboru chodí – průběh jednotlivých setkání.		

6.7.6 Spolupodílím se na organizaci, zažívám spojení s ostatními, poznávám víc a víc lidí

Účastním se společné sváteční večeře. Účastníků přichází víc, než se předpokládalo a na poslední chvíli se vytvářejí další místa k sezení. Spolupodílím se na organizaci, přináším část doma mnou přepravených potravin, které ostatní chválí. Večeři vede farář střídavě s dalšími třemi lidmi. Součástí je čtení z bible, písně, důstojné rituály. Při večeři se máme nechat obsluhovat někým jiným (neobsluhujeme se sami). Tím vzniká spousta prostoru pro seznámení a interakce mezi lidmi – baví mne to. Po společně organizované části večeře následuje volná zábava a většina účastníků se zdrží ještě dlouho. Tykám si s dalšími lidmi. Čtení z bible, zpěv, rituály, víno, to vše na mne působí jako velmi silný zážitek spojení s ostatními účastníky.

Při nedělních bohoslužbách mne jiná členka bere za rameno a vysvětluje, co teď bude následovat a jak to u nich chodí. Těší mne zájem i to, že nebudu tápat v pořadu bohoslužeb.

Ptám se, zda mohu přijít na setkání Třicátníků a jsem zván. Na prvním setkání se až držím zpátky a nechci vyčnívat.

Se zájmem se ptám, co kdo čeká od volby nového staršovstva. Čekám nějaké obavy v návaznosti na předchozí pnutí. V odpovědích převládají přání stability a klidu. Nakonec volba staršovstva nepřinese pro členy, s nimiž jsem v kontaktu, žádné překvapení a hodnotí ji vesměs pozitivně. Nejvíce hlasů získávají ti, kteří jsou označováni jako *nekonfliktní a pracovití* a tím přijatelní pro všechny.

Při bohoslužbách nebo ostatních setkáních postupně poznávám více a více lidí. Téměř v každém hloučku je již někdo, koho už znám a mohu s ním zavést rozhovor. Všimám si, že v diskusích dostává prostor kdokoliv, není zde nikdo, kdo by vysloveně přebíjel ostatní. Začínám se tu cítit příjemně, jako mezi svými.

V diskusích zachytím, že na sborový účet přišel dar od, pro diskutující, neznámé osoby konkrétního jména. Přidávám se, a sděluji, že toto jméno znám a směřuji na toho, kdo dar poslal. Zažívám pocit výjimečnosti, že si všimám a vím více než „staří“ členové.

Dostávám se k rozhovorům se třemi lidmi, které ostatní označují jako nositele některé z „vizí“, které ve sboru rezonují mimo jiné v diskutovaných silných tématech. K setkání přistupuji s odstupem a s očekáváním co se dovím. Slyším od nich kategorizaci ostatních např. „*byl málo radikální*“ „*je nekonfliktní*“. Jejich pohled se stává mým majetkem. Z toho si беру, jak se vztáhnou k proběhlé krizi ve sboru. Stále sleduji témata „*dělám*“ a „*znaménám*“.

Na setkání Třicátníků jsou diskutovány organizační řady církve. K tématu mám co říci, přináším srovnání se sborem „odjinud“. Poprvé se více zapojuji do diskusí. Dozvídám se o dříve fungující roli „Patrona“, který v přiděleném území podporoval členy sboru.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice,	Podíl na organizaci		Vedu večeri společně

vážnost, vliv	společné večeři. Upozorňuji na dárce prostředků, o kterém ostatní nevědí K setkáním s osobami, o kterých někdo mluvil negativně, přistupuji s odstupem. Přináším pohled „odjinud“ – z mého domovského sboru.		s farářem. Kategorizace ostatních v diskusích se mnou „ <i>byl málo radikální</i> “, „ <i>je nekonfliktní</i> “. Vymezení jako ten „kdo pomáhá slabším“ „ <i>třeba jestli je nezaměstnaný, nebo má psychologické problémy, to se mu pak určitě věnuju</i> “. Vymezování: „ <i>Jsem nekonfliktní a respektuji autoritu</i> “ „ <i>Oba faráře mám ale ráda, oni by se nějak dohodli, manželky ale ne</i> “. Formulace vlastní „vize“. Jsme plnoprávní členové „ <i>Hlasovací právo se nedá koupit salárem</i> “.
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Téměř v každém hloučku je již někdo, koho už znám a mohu s ním zavést rozhovor. Ptám se, zda mohu přijít na setkání Třicátníků a jsem zván. Zapojení do diskuse na Třicátnících.	Nechat se obsluhovat při večeři někým jiným. Při nedělních bohoslužbách mne jiná členka bere za rameno a vysvětluje, co teď bude následovat a jak to u nich chodí.	Role „Patrona“, který v přiděleném území podporoval členy sboru. V konverzacích dostává prostor kdokoliv, není zde nikdo, kdo by vysloveně přebíjel ostatní.
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Příprava společné večeře, vlastní příspěvek k večeři.	Pozvání k pomoci s organizací a přípravou.	Organizace a příspěvek domácími výrobky na společnou večeři.
Působení „Dvojího	Bohoslužba a rituály při společné večeři.	Bohoslužba a rituály při společné večeři.	

příkázání lásky“ Ježíše Krista		
Údiv		
Chci zjistit		

6.7.7 Mám své místo, svěřuji se, pomáhám; cítím se tu jako doma

Průběžně se účastním všech pravidelných sborových aktivit, které stihnu. Uvědomuji si, že v rámci výzkumu věnuji účasti na sborových aktivitách několikrát více času, než kdybych do sboru vstupoval „jen tak“. Na bohoslužbách, Biblické i Třicátnicích již mám „své místo“ jak ve smyslu místa u stolu, kam si sedám, tak ve smyslu že ostatní nepřekvapuje, že se setkání účastním.

Moje děti si vyzkoušely několik účastí na aktivitách tohoto sboru, ale na bohoslužby a nedělní školu volí raději náš původní sbor. Dcera říká „*u nás mám kamarádky, a v tomhle sboru je nedělní škola víc vážná a málo hravá*“. Při jedné účasti zde dcera napekla sušenky posezení po bohoslužbách a sklídila pochvalu od několika starších členek.

V diskusích se členy se objevují moje rodové vazby – nacházíme společná místa původu příbuzných. Poprvé slyším „*Jsem ráda, že k nám do sboru chodíte*“ aniž bych znal konkrétní důvod a těší mne to.

Znovu se po delší době setkávám s rodinou „nováčků“, která se rozhoduje, zda sem do sboru budou chodit. Se svými již staršími dětmi chodí pravidelně v neděli večer do kostela letniční církve, kde jsou prý bohoslužby hudební, hlasité a živější. Jejich děti klasické bohoslužby v CČE nebaví, ale „*tohle berou*“.

S desetiletým synem se přidáváme k vaření polévky pro bezdomovce. Syn je středem pozornosti, ostatní mu citlivě vycházejí vstříc. Hledají, jak by se mohl zapojit do vaření i výdeje polévky, chválí ho. Syn se ze zvědavosti ptá bezdomovce, co nosí v batohu, a ten mu to ochotně ukazuje a vysvětluje.

Na pravidelných setkáních se již cítím jako doma. Zním většinu účastníků, zapojuji se do hovorů a vnáším i témata z mé rodiny. Přispívám pravidelně k občerstvení. Dívám se, zda je někde potřeba pomoci a aktivně se zapojuji. Na setkání se těším, baví mě to tu. Při slavení narozenin nebo výročí vícekrát někdo přinese mimořádné občerstvení.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Objevují se moje rodové vazby Poskytuji parkovací kartu při akci v centru. Dívám se, zda je někde potřeba pomoci a aktivně se zapojuji i s drobnostmi.	Objevují rodové vazby. „Ocenil, když jsem vytáhl parkovací kartu“.	„Nechci do staršovstva, ale jsem zvědavý jak ti, co byli zvoleni, budou plnit to, co naslibovali“. Říká „neřvu na ně v práci, jako je to jinde“. „Vaří každé tři týdny po celý rok“.
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Mám „své místo“ na pravidelných setkáních. Do hovorů vnáším i témata z mé rodiny.	Dcera říká „mám u nás ve sboru kamarádky, a v tomhle sboru je nedělníka víc vážná a málo hravá“ „sklidila pochvalu od několika starších členek“ Členka říká „jsem ráda, že k nám do sboru chodíte“ Zavezl mého syna cestou domů autem, a zajel si.	Syn vydává polévku a ptá se bezdomovce, co nosí v batohu. Bezdomovec na dotaz ochotně ukázal, co zajímavého nosí v batohu. Při slavení narozenin nebo výročí někdo přinese mimořádné občerstvení.
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Zapojení do vaření polévky pro bezdomovce. Přispívám pravidelně k občerstvení.	Hledají, jak by se syn mohl zapojit při vaření i výdeje polévky, chválí ho.	Výzva k účasti na společném vaření polévek pro bezdomovce – připomínání v ohláškách.

Působení „Dvojího prikázání lásky“ Ježíše Krista	Radost z Božího daru společenství lidí, kde je mi dobře.	Se svými již staršími dětmi chodí pravidelně v neděli večer do kostela letniční církve, kde jsou prý bohoslužby hudební, hlasité a živější. Jejich děti klasické bohoslužby v ČČE nebaví, ale „tohle berou“. Vaření a vydávání polévky pro bezdomovce jako služba bližnímu.
Údiv	Na neformální posezení po setkáních chodí pravidelně každý týden velmi velká část účastníků oficiální části Na posezení po bohoslužbách chodí minimum účastníků bohoslužeb ve srovnání s mým domovským sborem.	
Chci zjistit	Kdo jsou členové které kliky	

6.7.8 Trochu mi to zevšednělo, a trochu se mi stýská, vidím, jak se lidi vymezují, a jsem zase víc výzkumník

Trochu jiná liturgie, oproti té, kterou znám z domovského sboru, mi zpočátku přišla mimořádně úchvatná, je sice nadále pěkná, ale už mi trochu zevšedněla. Přemýšlím, jak působí jednou měsíčně odlišná velmi dlouhá bohoslužba na členy, kteří sem chodí pravidelně. Od některých slyším, že je i pro ně moc dlouhá. Zdá se mi, že při tomto typu bohoslužeb chodí méně lidí. V případě pravidelnosti by mě tenhle typ vedení bohoslužeb možná odrazoval.

Při slavnostních bohoslužbách bere můj sedmiletý syn bezprostředně faráře a okolostojící za ruce a propojuje je. Je spokojen až když se drží za ruce alespoň pět lidí.

Všímám si, že v ohláškách zde neuvádějí jména těch, kdo pravidelně slouží při bohoslužbách nebo v nedělce tak jako je tomu v mém domovském sboru, kde mne to vždy potěší, když slyším svoje jméno.

Snažím se zjistit, kdo je v kterých „klikách“ které podle mnohých působily proti sobě při nedávném pnutí ve sboru. „Kliky“, tedy aktivní spojení lidí jdoucí za stejným cílem proti jiným, již nenacházím. Slyším jména, která byla v rámci pnutí výrazná, ale nevidím, že by se kolem nich tvořily vyhrazené skupiny.

Setkávám se blíže s multikulturním prostředím ve sboru. Na úrovni sboru jde o sdílené paradigma. V osobní rovině zachytávám u několika členů různé výhrady a dělení na „my a oni“. Což vyjadřují jako: „*Jsou úplně jiní*“, „*Nejsou k rozeznání pro nás, my nerozeznáme je*“, „*je střelená, protože je (...)*“, „*Zajímalo by mne, proč se více nedruží*“, „*vybírají si na, co přispějí*“.

Znovu se setkávám s oslovením „starosta“, i když jsem si myslel, že již není v popředí. Slyším „*A co na to náš starosta, ten by to měl vědět*“. Vadí mi to však již méně.

Tykám si již s většinou členů sboru, se kterými pravidelně přicházím do kontaktu. Někdy mi nabídl tykání druhý, někdy já. Ti, se kterými si netykám, patří převážně k formálním autoritám, a čekám s pokorou, zda mi tykání nabídnou oni.

Přes svého mladšího syna se dostávám do diskuse se členkou, kterou vídám na setkáních zřídka. Probíráme, jak se ke sboru dostala. Říká „*Při první návštěvě mne zahrnuli takovým zájmem, že jsem se zalekla a rok nepřišla*“.

Zjišťuji, že na webu i Facebookové stránce sboru je minimum informací – kdybych nechodil pravidelně na bohoslužby, tak se nedozvím co se děje jednorázově, či zda je nějaká změna programu. Všímám si, že hodně členů sboru si informace o změnách volá telefonem, nebo posílá mailem přímo mezi sebou. Využívám Facebook ne jako mapu sociálních sítí, ale jako zdroj informací „kdo je kdo“ – umožňuje mi přiřadit osoby, které potkávám ve sboru, ke konkrétním jménům, která slyším v diskusích.

Ptám se po lidech na okraji - po lidech, kteří by podle ostatních potřebovali pomoc. Opakovaně dostávám odpovědi „*Nevím o nikom*“, „*Zeptejte se faráře*“. Nebo jsou zmíněni ti, členové, kteří jsou na bohoslužby vození. Uvědomuji si, že otázka asi není dobře formulována – ten „o kom ve sboru vědí“ není na okraji. Ten kdo tam skutečně je, není pro členy známý.

Odvážím méně pohyblivou členku domů. Říká „*došla bych sama, ale špatně, a je pro mne lepší, když mne někdo odveze*“. Zjišťuji, že dovoz pro ni funguje spolehlivě, ale členka má omezené informace o čem se ve sboru lidi mezi sebou baví. V kontaktu s ostatními je závislá na tom, kdo ji kdy přiveze a odveze (většinou ihned po skončení bohoslužeb).

Snažím se zjistit kde a v čem kdo vnímá působení Krista. Takto otázka vyvolává rozpaky, nebo přináší odpovědi „*Kristus tu je všude*“, „*ve sboru mne drží evangelium*“. Ty jsou pro mne málo konkrétní. Zkouším na otázku získat odpovědi také prostřednictvím kreseb v rámci dotazníku distribuovaného na Třicátících, Biblické hodině a nedělních bohoslužbách. Do dotazníku přidávám i dotazy co pro koho znamená „dobrý sbor“ a co ve sboru funguje a co nikoliv. Výstupy z dotazníků používám jako podklady pro další rozhovory. Na základě výstupů také reformuluji výzkumné otázky.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Dotazník. Žádám o pomoc s distribucí dotazníku	Ti, s nimiž si netykám, patří převážně k formálním autoritám a čekám s pokorou, zda mi tykání nabídnou oni. Vymezení vůči starostovi „ <i>A co na to náš starosta, ten by to měl vědět</i> “. Odmítnutí vyplnění dotazníku.	Pozice/služba v rámci liturgie. Zmínění v ohláškách. Vymezení vůči jiné kultuře my/oni „ <i>Nejsou k rozeznání pro nás, my nerozeznáme je</i> “, „ <i>Zajímalo by mne, proč se více nedružili</i> “, „ <i>vybírají si na, co přispějí</i> “. Distribuce informací (Web, zpravodaj, FB). „ <i>Zahrnuli mne takovým zájmem, že jsem se zalekla a rok</i>

			<i>nepřišla“ Potřebnost „došla bych sama, ale špatně, a je pro mne lepší, když mne někdo odveze“.</i>
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	Nabízím tykání. Děkuji každému za vyplnění dotazníku. Syn bere faráře a okolostojící za ruce a propojuje je.		
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Vežu členku sboru domů.		Dovozy méně pohyblivých členů sboru.
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista	Vežu členku sboru s omezenou pohyblivostí domů.		
Údiv	Kliky nejsou aktivní, krize není. O těch, co jsou na okraji, ostatní nemohou vědět. Na okraji jsou svým způsobem i lidé, kterým sice ostatní pomáhají, ale neberou je moc mezi sebe.		
Chci zjistit	Kdo jsou členové které kliky, kdo stál za pnutím		

6.7.9 Doporučuji mou známou na pracovní pozici, sborem se šíří, že ji na pozici tlačím; dostávám za uši a přicházím o část důvěryhodnosti

Dozvídám se, že sbor zřizuje novou pracovní pozici správce a hledá vhodného kandidáta. Zapojuji se do diskuse, co taková pozice může obnášet a nabízet – uplatňuji zkušenosti ze své pracovní pozice. Kromě pracovních dovedností slyším, že *„je důležité, abychom si sedli lidsky“* s odkazem na nedávné pnutí ve sboru. Ptám se na souhlas a předávám kontakt na sbor mé známé, o které vím, že hledá změnu práce a navíc tento sbor trochu zná z předchozí návštěvy. Na několikrát dotazy jaká má známá „je“ odpovídám, že se mi jeví jako pro tuto pozici vhodná. Vlastně ji doporučuji.

Doufám, že si to zprostředkováním kontaktu moc nezavařím. Chci se rozhodně držet zpátky a jen kontakt zprostředkovat. Odpovědnost za rozhodnutí o případné spolupráci je na sboru a mé známé. Cítím však, že do mé známé předávám část pro sebe získané důvěry.

Průběžně se dozvídám o mailové korespondenci a představení mé známé staršovstvu jako zájemkyni o pracovní pozici. Známa mě žádá o telefonní číslo na členku sboru, se kterou by se chtěla potkat v souvislosti s upřesněním práce, kterou by měla vykonávat. Tato členka má dlouhodobé zkušenosti ze sboru a telefonní číslo na ni mám. Zvažuji, zda číslo přímo předat, ale sám nejsem rád, když moje číslo někdo předává bez mého vědomí dál. Nakonec této člence volám sám a zprostředkovávám kontakt. Jejich schůzka proběhne.

Na následujícím nedělním setkání se od více členů dozvídám, že *„se šíří informace, že obvoláváš členy staršovstva a tlačíš svou známou na pracovní pozici“*, *„Proč známa nevolala sama?“*. Pokouším se svůj postoj a postup vysvětlit. Oceňuji, že se mne dva členové zeptali *„jak to teda ve skutečnosti je“* a nevěřili jen šířeným fámám.

Zvažuji co dělat. Rozhoduji se nepodnikat v této věci nic a nechat vše jak se to vyvrbí. Cítím, že jsem o část své důvěryhodnosti přišel a mrzí mne to.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Doporučuji svou známou. Zprostředkovávám setkání.	Vymezení proti doporučení zvenčí vypuštěním fámy	Vypuštění fámy – <i>„vím toho víc než vy“</i>
Pocit patření, sounáležitost, důvěra		Někdo vypouští fámou o mě beze mě - ztrácím část důvěry v druhé a stávám se ostražitým. Dva členové se mne	

		ptají „ <i>jak to tedy ve skutečnosti je</i> “ (důvěru v ně si posiluji).	
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Pokouším se pomoci najít někoho, koho sbor hledá.		
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista			
Údiv	Doporučení a zprostředkování kontaktu vyvolá silně negativní fámu		
Chci zjistit	Záměrně nic nepodnikám.		

6.7.10 Přemýšlím, jak ukončit aktivity a udržet vztahy; jsem tu jako doma a vracím se do domovského sboru; jsem „někde mezi“

Blíží se konec mého výzkumu. Myslím na odchod, jak ukončit aktivity ale udržet vztahy.

Na posezení a povídání po pravidelných setkáních se setkávám s lidmi, se kterými si mám co říci a cítím se příjemně. Víím, kde co najdu v kuchyňce. Uvařím čaj, přinesu něco k zakousnutí. Když někdo přijde pozdě, podám hrneček. Už jsem tu jako doma, pozornost k tomu dodávám navrch. Lidé se ke mně sami hlásí a začínají rozhovor. Můžeme vybírat z mnoha témat - navazujeme na společné zážitky z akcí sboru, vedeme rozhovory o dětech, mém výzkumu, studiu ETF „*Jak vám jde diplomka?*“, o dění v církvi. Jsem otevřenější a „dovoluji“ si i vtípky směrem ke členům nebo ke sboru.

Dozvídám se o dalších rodových a partnerských vazbách ve sboru. Dostáváme se i ke společným známým mých rodičů. Třicátníci připravují víkendovku pro rodiče s dětmi.

Setkávám se s dalším členem sboru, který také studuje ETF, a máme stejný termín odevzdání práce – spolucítíme s množstvím práce, které nás oba čeká.

Starší členka mne chválí „*jsem ráda, že budeme mít tak výborného faráře*“. Osvětluji, že nestuduji na faráře ale obor Diakonika. I tak je se mnou spokojená.

S jiným členem se dostávám k diskusi o jeho uvažovaném budoucím studiu. Prostřednictvím sdělení svých zkušeností ze studia ETF se jej pokouším namotivovat, ať studium zkusí aspoň začít.

Na Biblické hodině se propírá závěrečná „výjezdní“ hodina a hledá vhodná restaurace. Zkušenosti z loňska byly špatné, na jídlo se dlouho čekalo. Přichází návrh na dobrou restauraci, kde vaří bývalý člen sboru, ale je dražší. Slyším „*Máme tady tu drahou variantu*“, a odpověď navrhovatele „*pokud je to moc drahé, můžeme jít jinak*“. Nakonec je tato restaurace odsouhlasena.

Vede se diskuse o posílení pěveckého sboru. Jsem vyzván „*Nechceš taky chodit? – ale to asi nebudeš stíhat*“. Při oslavě narozenin jsem přátelsky vyzván „*Starosto, nechceš pronést řeč?*“, ale s díky odmítám.

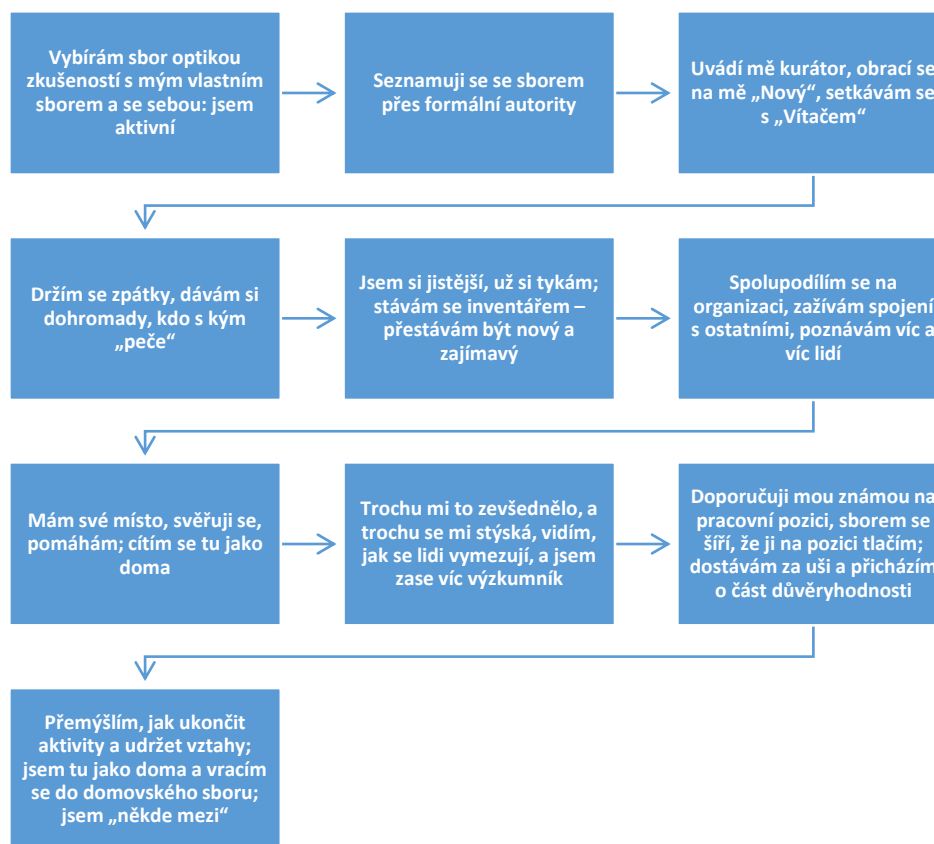
Ptají se mne „*Kdy končíš diplomku? Uvidíš, že sem pak určitě budeš ještě chodit*“. Potvrzuji, že je mi tu příjemně a určitě rád zajdu i po skončení výzkumu.

Posílám farářům a kurátorovi mailem pozvánku na fakultní konferenci, kde budu vystupovat s příspěvkem vázaným na zde probíhající výzkum. Ve větě „*V příspěvku budu z části vycházet i z výzkumu, který provádím v rámci sboru*“ jsem nejdřív měl napsáno „*v rámci (konkrétní název) sboru*“, pak přepsal na „*v rámci vašeho sboru*“ a nakonec nechal jen „*v rámci sboru*“. Nevím co uvést. „*V rámci našeho sboru*“ bych nenapsal – jsem někde mezi.

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem k sobě	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Osvětluji, že nestuduji na faráře	Mne chválí „ <i>jsem ráda, že budeme mít</i>	Vymezení „ <i>Máme tady tu drahou</i>

	ale diakoniku. Pokouším se jej namotivovat ke studiu.	<i>tak výborného faráře“.</i> <i>„Starosto, nechceš pronést řeč?“.</i>	<i>variantu“.</i>
Pocit patření, sounáležitost, důvěra	V diskusích navazujeme na společné zážitky z akcí sboru. „Dovoluji“ si i vtípky směrem ke členům nebo ke sboru. Dostáváme se i ke společným známým mých rodičů. Spolucítíme s množstvím práce (do školy), které nás oba čeká. Formuluji text do mailu a „ <i>jsem někde mezi</i> “ tímto a mým domovským sborem.	Lidé se ke mně sami hlásí a začínají rozhovor. V diskusích navazujeme na společné zážitky z akcí sboru. Dozvídám se o dalších rodových a partnerských vazbách ve sboru. Zvou mě „ <i>Nechceš taky chodit (do pěveckého sboru)? – ale to asi nebudeš stíhat</i> “. „ <i>Kdy končíš diplomku? Uvidíš, že sem pak určitě budeš ještě chodit</i> “.	
Vzájemnost, sdílený závazek, společný úkol	Podílím se na zajištění společného posezení, pomohu a podám co je potřeba.		Třicátníci připravují víkendovku pro rodiče s dětmi.
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista		V bohoslužbách zaznívá „Kristus miluje bližní“ jako podmínka nad směřováním činností sboru.	
Údiv	Nebýt výzkumu, nechodil bych na setkání pravidelně každý týden – stíhal bych tak jednou za měsíc. Je zde ale početná skupinka lidí, kteří víceméně každý týden chodí.		
Chci zjistit	Hledám jak ukončit aktivity ale udržet vztahy.		

6.8 Schéma příběhu začlenění

Tabulka 3 - Schéma příběhu začlenění

Toto schéma uvádím pro přehlednost, ale je zjednodušující. Proces vstupu do sboru není lineární proces s jasnými „úkony“ začlenění pro jednotlivé fáze. Je možné, že analýzou Terénního deníku, která by proběhla jiným pohledem, by ožily jiné významy, které já nyní nevidím.

7. Výsledky a jejich interpretace

Na výsledky výzkumu se snažím dívat z nadhledu a najít, co z mé zkušenosti, popsané v příběhu a zachycené v tabulkách začlenění, pomáhá odpovídat na jednotlivé výzkumné otázky. Získanou zkušenost nahlížím v kontextu detailních terénních poznámek a s reflexí své pozice.

7.1 Jaké je organizační členění sboru a jak (jej) sbor žije?

Organizační členění sboru jsem popsal ve stejnojmenné kapitole 6.5.2. Sbor celkem zahrnuje devět samostatných skupin, které mají pravidelný program a kde je zřejmé, kdo odpovídá za tu kterou organizaci setkání.

Jde o organizační skupiny církve (zejména staršovstvo) a tradiční „pastorační skupiny“¹⁵², které jsou zmiňovány na webu i ve výročních zprávách sboru, mají zřetelné názvy a členové sboru vědí, o jaké skupiny jde a jak se mohou jejich setkání zúčastnit. Přestože není vedena evidence jejich členů, je patrné, „kdo je a kdo není“ členem té které skupiny z pohledu účasti na jejich setkáních.

Kromě těchto skupin, které lze označit za formální, jsem ve sboru vnímal i neformální skupiny. Impulsem pro jejich setkání je většinou nějaká samostatná událost, která vyvolá potřebu spolupráce a skupinu aktivuje. Členové o sobě vzájemně vědí, ale hranice členství není zřetelná. Při různých příležitostech se setká leckdy různá podskupina. Mezi tento typ skupin by se dalo např. zařadit vaření polévek pro bezdomovce, organizace uměleckých dílen, dovážení potřebných na bohoslužby, organizace víkendovek, příprava pohoštění po setkáních.

¹⁵² Viz. kap. 2.5.3 Pastorační skupiny

Formálně popsané organizační členění tedy odpovídá žité podobě skupin ve sboru. Nad jeho rámec lidé ve sboru mluví o mnoha dalších kategoriích, které formálně popsány nejsou. Kategorie jsou útvary lidí, „o kterých se mluví“. Ti, kdo do nich jsou zařazováni to někdy vědí, ale někdy to netuší a ani neznají ostatní „členy“. Jde například o kategorie: „Nováčci“, „Ti, co vozí na bohoslužby“, „Ti, co jsou voženi na bohoslužby“, „Akademici/Teologové/Písmáci“, „Moudří a nekonfliktní“, „Ti z X. (název externího zařízení sociální péče)“, „Ti Y (etnikum)“, „Ti co následují vizi Z“. Ostatní členové sboru jasně vědí „o kom se takto mluví“ – na koho z této kategorie se lze v případě potřeby obrátit. Těmto kategoriím ale přiřazují určité stereotypy.

Z pohledu začlenění je důležité, jak je ta která kategorie vnímána společenstvím a zda ten, komu je přiřazována, se s ní ztotožňuje, nebo je s ní v konfliktu. Svou roli také hraje význam v rámci konkrétní situace i způsob, kterým je kategorie prezentována. „Vy jste ti z Y, to vám rádi pomůžeme (protože to jasně potřebujete)“ v kontrastu „Vy jste ti z Y a teď (nás nechte) potřebujeme klid pro sebe“. Tyto kategorie reflektuje oblast „Pozice, vážnost, vliv“ v rámci tabulky začlenění.

Tyto kategorie jsou často v kontrastu s **Otevřeností**, kterou sbor zdůrazňuje ve svých dokumentech, a kterou jednotliví členové často uvádějí jako klíčovou a odlišující tento sbor od jiných. Pod tímto pojmem mi z výzkumu vystupuje jak otevřenost ve smyslu přijetí nového a odlišného („jinde je vyhazovali, u nás našli útočiště“, „různorodost nás obohacuje“), tak i důraz na volnost bez přehnané kontroly („nikdo si nedělá čárky, jestli chodím“). Pod „otevřeností“ sbor chápe i pastorační aktivity směrem ven, kam směřuje nemalá část jeho energie.

7.2 Jak vypadá sociální síť a sociální kapitál sboru z pohledu členů sboru ve smyslu struktury a obsahu?

Na sociální síť a sociální a kapitál sboru se dívám pohledem Roberta Putnama, jak jej popisují v kapitole 4.5 Sociální kapitál. Tedy přes jím definované tři typy vazeb, které jej zachycují.

Jsou to:

- sbližovací (bonding) horizontální sociální kapitál,
- přemostovací (bridging) horizontální sociální kapitál,
- propojovací (linking) vertikální sociální kapitál.

Níže popisují uvedené vazby jako zdroje tohoto kapitálu.

7.2.1 Sbližovací (bonding) horizontální sociální kapitál

Tuto podobu horizontálního kapitálu nacházím ve sboru v jednotlivých širších rodinách. Rodové vazby mají v tradici ČCE velkou sílu. Kromě rodiny v užším slova smyslu (rodiče a děti) zahrnuje i příbuzné, kteří často působí ve stejném sboru nebo jinde v církvi. Tyto vazby jsou těsné a tvoří pevný základ pro širokou sociální síť, která se z nich rozbíhá.

Určitý zdroj sbližovacího kapitálu vidím také ve skupině aktivních členů sboru, kteří se účastní pravidelných setkání a zejména posezení u kávy či vína po setkáních. Jde o skupinu přibližně patnácti až dvaceti osob, která není věkově, sociálně ani jinak vymezena a nemá jasné hranice. Dala by se pojmenovat jako „aktivní jádro sboru“ a popsat výroky „*známe se dobře – leccos jsme spolu zažili*“, „*když někdo nepřijde, ptáme se, kde je*“, „*když druhý potřebuje pomoci, bez váhání jsme k dispozici*“, „*všímáme si emocí u druhých a ptáme se/pojmenujeme je*“.

Kromě těchto skupin lze v menším rozsahu ještě zachytit skupinu rodin s dětmi, která z části odpovídá skupině Třicátníků a má také vyšší úroveň soudržnosti. Obdobně se mi jevila skupina seniorů kolem „Kavárny pro seniory“.

7.2.1 Přemost'ovací (bridging) horizontální sociální kapitál

Jako zdroj přemost'ovacího sociálního kapitálu vidím formální i neformální skupiny ve sboru popsané v předchozí kapitole. Tyto skupiny samy o sobě nemají velkou soudržnost a jejich členové mají k sobě leckdy vzdálený vztah, ale slouží jako *prostor k setkávání lidí* nad konkrétním tématem. Vytvářejí prostředí pro vznik přátelství a důvěry. Umožňují šíření informací. Podporují sdílené hodnoty a identifikují své členy se společenstvím. V těchto skupinách se potkávají lidé napříč odlišnými sociálními skupinami a vytvářejí těsnější společenství. V širším smyslu je takovou skupinou (komunitou) celý sbor.

7.2.2 Propojovací (linking) vertikální sociální kapitál

Zdrojem propojovacího sociálního kapitálu je celé prostředí sboru a církve. Sbor a víra vytváří rámec, ve kterém se lze obrátit na kteréhokoliv člena sboru, resp. církve, a využít důvěry a vzdáleného „patření ke stejnému“.

Tyto vazby lze využít jak v rámci hierarchie církve, tak i pro spojení na členy církve, kteří zastávají funkce na vyšší hierarchii ve společnosti.

7.3 Jakou podobu na sebe bere přítomnost Ježíše Krista?

Pokoušel jsem se ve sboru najít působení Ježíše Krista jako hlavy církve a tím i sboru. A to prostřednictvím skutků víry - působení „Dvojího přikázání lásky“, jak jsem popsal v kapitole 3.6 – „Působení Ježíše Krista ve sboru“. Postup úvah jsem popsal v kapitole 6.1 – „Výzkumné otázky a postup“. Projevení lásky jsem chtěl sledovat na překonávání odporu či nevraživosti vůči druhým. Hledal jsem nárazy na druhé. Sledoval jsem, jak tyto nárazy překonávám já, a jak je překonávají druzí. Také jsem pozoroval, jak jsme ve sboru jako celku zažívali přítomnost Boží.

Pres mřížku začlenění jsem z příběhu konsolidoval tento výstup:

	Já	Sbor
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista	Účast na bohoslužbách a obřadech při společných aktivitách. Radost z Božího daru společenství lidí, kde je mi dobře. Odvoz méně pohyblivého člena domů.	Dovážení méně pohyblivých členů sboru na bohoslužby. Péče o potřebné členy. V bohoslužbách zaznívá „Kristus miluje bližní“ jako podmínka nad směřováním činností sboru. Bohoslužby a rituály při společných aktivitách. Diakonické aktivity směrem ven.

Výstup z tabulek mi však na položenou otázku neodpovídá. To, co mám tabulce zachyceno, jsou skutky „křesťanské služby“. Zjišťuji také, že v Terénním deníku nemám zachyceny obsahy kázání, ani průběh bohoslužeb - nepřikládal jsem jim v úsilí o začlenění význam.

Vstupoval jsem do sboru, kde jsem vnímal předchozí nesoulad a čekal konflikt. Ten jsem ale nenašel. Naopak v průběhu výzkumu jsem zažil zkušenost, kde – podle mého – Boží přítomnost byla prostředníkem odpuštění a urovnání zdánlivě neurovnatelných vztahů.

Také jsem zažil spontánní radost z Božího daru společenství lidí, kde je mi dobře. Cítil jsem vděčnost k Bohu za tuto možnost. Několikrát se mi Boží přítomnost objevila téměř hmatatelně při společných svátečních rituálech – zejména při společné večeři.

Na konkrétních příkladech lidí ve sboru jsem mohl sledovat, jak se obě přikázání naplňují:

- Cesta „**Věřím**“ – člen staršovstva: Věřím, že následováním cesty Ježíše Krista jdeme správným směrem. Spory, negace, zášť jsou věci, které pomínou. Vytrváme a budeme spaseni.
- Cesta „**Miluji**“ – organizátor mnoha akcí: Ke všem přistupuji s láskou. Nehodnotím, nesoudím. Laskavě naslouchám a nabízím. Často mne to

stojí spoustu energie, ale neměřím ji, nevážím. Bůh mi jí dodává vrchovatě.

Na úrovni sboru vnímám působení Krista jako zdroje pro otevřenost a přijímání jinakosti. Krista jako prostředníka v „síti“ pro přístup od lidí k Bohu, který se tak stává dostupným, i jako prostředníka k jiným lidem – přes Krista mohu získat přístup i k těm, kteří by pro mne dostupní jinak nebyli, protože by se se mnou možná jinak nebavili a protože bych se možná s nimi jinak nebavil.

7.4 Co přispívá k začlenění?

Odpověď na tuto otázku hledám formou interpretace příběhu svého vstupu do sboru. Tedy zkušenosti „*jak jsem byl vtažen (začleněn), jak mě vtáhli, a jak tomu rozumím*“. Sleduji, jaké postupy začleňování volím já a jaké vidím u druhých. Ptám se na chování, které mohu popsat z hlediska začlenění. Tedy míru, jak se stávám tím, kdo „sem patří“, jak je kdo vtažen a začleněn.

Na začátku výzkumu (vstupu do sboru) jsem se seznamoval a dával si dohromady útvary a lidi. Zabýval jsem se tím, kdo co dělá, kdo má koho rád a koho ne. Zajímalo mne to proto, abych věděl, co kdo ode mne čeká a co komu mohu nabídnout. Důležité pro mne byly aktivity a moc, nikoliv množství vztahů či vlastnosti konkrétních lidí. Začleňoval jsem se zprvu do míst vlivu a zapojoval se do aktivit. Moje role „starosty“ a „toho z jiného sboru“ mne ale i částečně vyčleňovala a musel jsem překonávat bariéry.

V druhé polovině jsem se soustředil na to, čím mohu přispět ke společnému dílu. Přivedl jsem do sboru své děti, čímž jsem dával i získával důvěru. Hledal jsem, se kterými si „mám co říct a rozumím si s nimi“, začleňoval se přes přátelství. Posléze jsem uplatnil vliv formou poskytnutí doporučení, a to se obrátilo proti mně. Stáhl jsem se a cítil částečně vyčleněn. Ke konci jsem hledal, jak ukončit aktivity a přitom udržet přátelské vztahy. Měl jsem pocit, že

do sboru zčásti „patřím“, ale zůstával jsem v pozici někde mezi tímto a svým domovským sborem.

Pomocí mřížky začlenění konsoliduji výstupy z jednotlivých etap příběhu do dvou samostatných tabulek. První zahrnuje začleňování ve smyslu vstupu – tedy snahu o přijetí, o získání blízkosti. Tyto postupy u druhých na mne působily ve skrze pozitivním či neutrálním dojmem a motivovaly mne k další snaze na mé straně.

ZAČLEŇOVÁNÍ VE SMYSLU VSTUPU (SNAHA O PŘIJETÍ, BLÍZKOST)

	Jak se začleňuji	Postupy začleňování, které vidím u druhých směrem ke mně	Postupy začleňování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Formální záštita instituce (ETF). Doporučení od druhých. Žádám o podporu formální autority. Snažím se získat na svou stranu ty, co ostatní posuzují. Přináším pohled „odjinud“. Žádám o pomoc jiného „nováčka“. Nabízím tykání. Mám své místo na setkáních. Rodové vazby.	Respekt k mé osobě. Prostor pro prezentaci cílů před formálními autoritami. Ochota k rozhovoru se mnou při výzkumu. Pozitivní odezva, pochvala. Nabídnutí tykání. Ocenění toho, co umím, co mám. Po čase opadnutí zájmu o mne jako o „nového a zajímavého“.	Hledání smírné cesty při řešení sporů. Respekt vůči formálním autoritám. Respekt k sobě navzájem. Vedení aktivit spolu s farářem/autoritami. Vymezení jako „ <i>ten kdo pomáhá</i> “. Dostatečný prostor k diskusi pro všechny. Přehnaný zájem „ <i>zahrnuli mne takovým zájmem, že jsem se zalekla a rok nepřišla</i> “.

<p>Pocit patření, sounáležitost, důvěra</p>	<p>Zjišťuji si dopředu informace o sboru. Hledám, kde lze něco nabídnout, a nabízím pomoc. Jsem chápací – naslouchám a potvrzuji. Aktivně hledám vstřícné lidi s podobnými zájmy. Přivádím svoje děti. Otevírám osobní témata. Účastním se sborových aktivit. Děkuji každému za vyplnění dotazníku. Sounáležitost s tím, kdo řeší stejný problém „<i>taky dělám práci do školy a vím jaké to je</i>“.</p>	<p>Přijmutí odlišnosti cizích, a tedy i mne. Oslovení „bratře“. Snaha vyjít vstříc v přijetí toho, co nabízím a co potřebuji. „<i>Vítač</i>“ – aktivní zájem při vstupu. Aktivní hledání, jak bych mohl být užitečný. Osobní pozvání na setkání/aktivity. Spojení s těmi, co jsou tu „<i>taky noví</i>“. Otevřenost v komunikaci. Zájem o výstupy mé práce, o to, co dělám. Zapojení mých dětí do činností. Drobné všímavosti „<i>vstala a podala mi bibli</i>“. Posezení po setkáních – „<i>vyslechnout a být vyslechnut</i>“. Pomoc při uvedení do sborových rituálů. Pomoc „<i>nabídl, že zaveze mého syna domů, když jsem to potřeboval</i>“. Ověření si fámy o mně u mě.</p>	<p>Přijmutí odlišnosti. Posezení při kávě po bohoslužbách. Večerní posezení po setkáních. Vzpomínky na společné prožitky, historii. Zmínění/ocenění osoby v ohláškách, výroční zprávě. Výzva k účasti/zapojení na společných aktivitách. Ochota a vstřícnost otevřít osobní témata. Patron – ustanovený pro podporu členů v lokalitě. Vzájemná obsluha při večeři.</p>
<p>Vzájemnost (reciprocita), sdílený závazek,</p>	<p>Pomáhám a přispívám při občerstvení. Pomáhám</p>	<p>Výzva ke mně - k zapojení do organizace aktivit, pomoci.</p>	<p>Farář vyzívá k zapojení „<i>Pojďte pomoci</i>“. Spolupřátání akcí.</p>

společný úkol	s organizací aktivit. Nabízím zkušenosti a nástroje ze své práce. Pokouším se pomoci najít někoho, koho sbor hledá.		
Působení „Dvojího přikázání lásky“ Ježíše Krista	Účast při bohoslužbách a obřadech, při společných aktivitách. Radost z Božího daru společenství lidí, kde je mi dobře. Odvoz méně pohyblivého člena domů.	Dovážení méně pohyblivých členů sboru na bohoslužby. Péče o potřebné členy. V bohoslužbách zaznívá „Kristus miluje bližní“ jako podmínka nad směřováním činností sboru. Bohoslužby a rituály při společných aktivitách. Diakonické aktivity směrem ven.	

Tabulka 4 – Začleňování ve smyslu vstupu

Druhá tabulka zahrnuje postupy vymezení, úkony snahy o udržení vlastní identity – začleňování ve smyslu odstupu. Tyto postupy u druhých, uvedené v této druhé tabulce, na mne působily převážně negativně a vedly u mne k obraně či stažení do pasivity. A to i u postupů, které se netýkaly přímo mne, ale ve smyslu „mohlo by se to stát i mně“ jsem cítil pocit ohrožení.

ZAČLEŇOVÁNÍ VE SMYSLU ODSUPU (SNAHA UDRŽET SI VLASTNÍ IDENTITU A HODNOTU)

	Jak se vymezují	Postupy vymezování, které vidím u druhých směrem ke mně	Postupy vymezování, které vidím mezi ostatními
Pozice, vážnost, vliv	Držím si odstup – roli výzkumníka. Hájím svůj domovský sbor. Doporučuji svou známost.	Vymezení vůči mé pracovní pozici, oslovení „Starosta“. Vymezení vůči mému	Negativní vymezení vůči jinému názoru – „ti, které drbu“. Odstup od osobní odpovědnosti za to, co se ve sboru děje „Jsem

		domovskému sboru, oslovení „ten z XX!. Vymezení proti doporučení „zvenčí“.	<i>zvědav, jak ti, co byli zvoleni, si s tím poradí“.</i> Vymezení vůči jiné kultuře „my a oni“. Vymezení „ti, co u toho tenkrát byli“. Kategorizace „ostatních“ v diskusích. Omezená formální distribuce informací, co se kdy kde děje. Vymezení vůči ostatním „vím něco, co vy nevíte“
Pocit patření, sounáležitost, důvěra		Vypuštění fámy „o mně beze mne“ – ztráta důvěry.	
Vzájemnost (reciprocita), sdílený závazek, společný úkol			

Tabulka 5 – Začleňování ve smyslu odstupu

Při pohledu na výsledek konsolidace je patrné, že z mé strany přispívalo k začlenění přijetím uplatnění a posílení vlastní pozice - osobní (člen stejné církve, s rodovými vazbami), opřené o autoritu instituce (student sborem respektované fakulty) a o doporučení od jiných lidí/členů. Na úrovni vzájemnosti to bylo zapojování do aktivit sboru, hledání možností, jak a kde přiložit ruku k dílu, na úrovni vztahové (přijetí/sounáležitost/důvěra) spojení s lidmi obdobné pozice („nováčci“) nebo zájmů („aktivní organizátoři“, „studenti“), chápatí naslouchání, otevření i osobních témat, přivedení vlastních dětí.

U druhých mi pomáhal zejména zájem o mou osobu a o to, co dělám, ochota mi pomoci, aktivní přivítání, výzvy k zapojování do různých aktivit, otevřenost v komunikaci včetně osobních témat.

V začlenění vymezením šlo zejména o hranice identity („výzkumník s odstupem“, „můj dobrý domovský sbor“) či hranic druhých („ti, které drbu“, „my a oni, co jsou jiní“). Přestože tato vymezení byla v některých případech velmi silná, v celkovém kontextu sboru jsem nevnímal jejich významný dopad.

Jako nejdůležitější v interpersonální rovině (navozující pocit patření a sounáležitosti) vnímám **drobné skutky všímavosti, laskavosti:**

„podala mi bibli“, „přinesla mi čaj“, „vzala mne za rameno a ukázala, co se bude dít“, „našel místo, kde si mohu sednout“, „ukázal, kde se zrovna čte“, „zeptala se, zda něco nepotřebuji“

V rovině zapojení (participace) vnímám jako důležité: **hledání a vytváření příležitostí pro činnost:** *„nebyla pro ni práce, tak ji vytvořil“, „hledali, jak by se mohl zapojit“*

Možnosti vztahů i zapojení jsou rámovány pravidly a hodnotami, tedy **kulturou** konkrétního sboru:

- **přijímání jinakosti a různých názorů, prostor pro jejich vyjádření**
„každý dostal prostor říci, co si myslí“, „nikdo nebyl v diskusi dominantní“, „bereme je mezi sebe“, „nedělají si čárky“, „i když máme různé názory, jsme přátelé“
- **distribuovaná moc a respektované opory/vzory sboru**
Ve sboru jsem nenalezl dominantní osoby či „kliky“. Najít si svoje místo ve sboru nezáleží na faráři, kurátorovi nebo jiné konkrétní osobě, která by si přivlastňovala moc někoho přijmout či vyloučit. Je zde mnoho lidí s vysokým symbolickým kapitálem – mírou uznání a respektu, kteří fungují jako opory a mohou přispět k začlenění. Slouží jako respektované vzory pro ostatní – *„když se takto chová tento respektovaný člověk, tak to tak asi má být“.*
- **výrazné obřady, jejichž prostřednictvím je vnímána Boží přítomnost**

silná liturgie, časté Večeře Páně, společné stolování, silné společné zahajování společných aktivit.

Tyto oblasti spojuje jejich nezávislost na konkrétní osobě – ve sboru je mnoho lidí, kteří se na uvedeném podílejí a vzájemně se doplňují. Sbor stojí stabilně na mnoha nohou. Těmto projevům kultury sboru je společná téměř neustálá přítomnost. Tím stále opakovaně vtahují do sboru.

K těmto oblastem se přidává začlenění odstupem, kde dochází k **vymezení hranic „my a oni“ pomocí kategorizace:**

„*Nováčci*“, „*Ti z X. (název externího zařízení sociální péče)*“, „*Ti Y (etnikum)*“, „*Ti co následují vizi Z*“...

V začleňování odstupem jsem nenašel žádné postupy, které by spadaly do oblasti „Vzájemnost (reciprocita), sdílený závazek, společný úkol“. Je možné, že jsem nevnímal či nezachytil negativní odezvu vztaženou k plnění společných závazků/úkolů typu „*už zase bude nějaká akce*“, ač tato odezva mohla být někde přítomna.

Některé moje charakteristiky sloužily přijetí i vymezení zároveň. Týkalo se to především mé pracovní role „*starosty*“ a sborové identity „*toho ze sboru X*“. „Starosta“ byl na jedné straně vnímán jako ten, kdo je znalý procesů a zkušený v řízení lidí, na druhé straně jako politik – tedy schopný „*ledasčeho*“. „Člověk z jiného sboru“ přináší sice nový pohled a zajímavé zkušenosti odjinud, zároveň je tím, kdo zřejmě bude srovnávat a vůči komu je třeba se vymezit a bránit náš sbor („*u nás je to lepší, proto sem členové od nich přecházejí*“).

8. Diskuse

V prvních dvou kapitolách diskuse se soustředím na omezení a přednosti práce, které vyplývají jednak z použité metody, jednak ze mne jako osoby zpracovatele a výzkumníka. Ve třetí kapitole komentuji některé výstupy, s nimiž jsem předem nepočítal, a porovnávám moje postupy a zjištění s teoretickými zdroji.

8.1 Omezení a přednosti práce dané metodou

Využití etnografické metody mi umožnilo nahlédnout nejen, co lidé *říkají*, *že dělají* či si myslí, že dělají, ale co *skutečně dělají* v daném prostředí. Výhodou také byla možnost ověřování – můj vícenásobný kontakt se členy sboru a tím lepší pochopení souvislostí i významu sdělení a toho co se okolo mne děje. Nevýhodou metody je omezení na můj sice reflektovaný, ale subjektivní pohled. Už jen svou přítomností jsem ovlivňoval dění okolo sebe a také mi byla dostupná jen ta část prostředí sboru, ve které jsem se uměl přirozeně pohybovat.

Za praktické omezení mého výzkumu považuji čas. Domnívám se však, že v průběhu tří měsíců, kdy výzkum probíhal, jsem byl schopen shromáždit dostatek dat tak, aby z jejich analýzy bylo možné činit kvalifikované závěry. Velkou výhodou mi byl mimořádný rozsah aktivit sboru, tedy častá příležitost k setkání se členy sboru v přirozeném prostředí. Nad rámec pravidelných aktivit mi oslovení členové vždy vyšli vstříc a umožnili setkání i samostatně. Je však zřejmé, že pokud by výzkum nadále pokračoval, bylo by možné proniknout více do hloubky zkoumaného tématu, kontaktovat více členů sboru – zejména těch, kteří se účastní sborových aktivit jen zřídka. Bylo by možné vytvořit širší a důvěrnější vztahy, a tím lépe pochopit pozice osob v rámci sboru a jejich vnímání. V některých případech jsem nebyl schopen zachytit

opakování pravidelných aktivit, které měly periodu delší než doba výzkumu (např. roční).

8.2 Omezení a přednosti práce dané osobou a situací výzkumníka

Práci jsem pojal jako mezioborovou, což přináší mnoho obohacujících pohledů a široký záběr. Vedlo to však k tomu, že v některých částech práce vycházím z omezených zdrojů. V kapitole „Sbor jako základní jednotka církve“ je mým primárním zdrojem literatura Pavla Filipiho. Takto získané informace třídím přes sebe a konsoliduji. První dvě kapitoly stavím zejména na diskusích se dvěma odbornými konzultanty. Přejímám jejich názor a pohled na dané téma, což může být omezující. V případech, kdy jsem narazil na nedostatek teoretického základu, jsem si pomohl praktičností – citacemi a výstupy z výzkumu. Což snad přispívá ke srozumitelnosti, ale vede ke zjednodušování. Ne zcela dostatečné provázání teorie a výzkumu považuji za potenciální slabinu této práce.

Za silnou stránku práce považuji její praktickou část. Věřím, že se mi podařilo shromáždit rozsáhlý materiál a na základě autoetnografického výzkumu srozumitelně popsat příběh začlenění s dobrou mírou reflexe vlastního postavení.

V průběhu výzkumu jsem se teprve učil etnografickou metodu používat, což se odrazilo v určité nesystematičnosti. Ta plynula jednak z upřesňování/změn cíle a cesty výzkumu v průběhu jeho provádění, jednak ze selektivního vnímání. Při zpětném čtení zápisů v Terénním deníku jsem si uvědomil svou tendenci vnímat zejména to, co mi přijde zajímavé, vést rozhovory s lidmi pro mne příjemnými a snadno dostupnými. Část dostupných informací vztažených k cíli výzkumu mi zřejmě unikala. To se projevilo zejména při hledání podoby, kterou na sebe bere Kristova přítomnost ve sboru.

Aniž jsem si to zpočátku dostatečně uvědomoval, používám činnosti k náhledu na svět okolo sebe a k svému zapojování do života obce i dalších komunit včetně sboru. Díky zapojení, produktivnímu věku a řadě dalších charakteristik jsem tedy sám o sobě výrazně začleněn (aniž bych musel ke svému začlenění hledat další cesty). Touto optikou také hodnotím druhé. To mi přinášelo zúžený pohled, který jsem se však průběžně snažil více a více reflektovat. Typ začleňované osoby jsem „já“. Popisuji jeden (svůj) vzorec vstupu do církevního společenství a postup začlenění. Výzkumná část je tedy případovou studií. Je zřejmé, že existuje mnoho dalších modelů začlenění/vstupu do sboru, které jsem nemohl zachytit. Navíc nejsem schopen plně nahlédnout, jak byl proces mého vstupu do sboru ovlivněn potenciálem mé pracovní role. Je možné, že společensky výrazná role „starosty“ ovlivňovala vstup daleko více, než jsem sám vnímal a reflektoval.

V důsledku pozice „insidera“ (působím v rámci jiného obdobného sboru, jsem tedy příliš uvnitř společenství, které zkoumám) není pro mne možné s nadhledem zachytit používaný jazyka a jeho významy.

Vlastní výzkum mne hodně vtáhl. Umožnil mi na sobě zažít pocity někoho, kdo nově do sboru přichází, a zažít prostředí jiného sboru. V důsledku působení ve stejné církvi a častým osobním vazbám s mým domovským sborem nebyla moje pozice natolik „nezávislá“, jak jsem původně očekával. Díky navázaným kontaktům do sboru určitě i v budoucnu zavítám. To mne zřejmě vedlo k podvědomému potlačování negativních informací. Při analýze Terénního deníku se mi nápadně často objevilo téma zastírání konfliktů. Neprováděl jsem analýzu, zda jde o realitu, jak jsem ji viděl, nebo až o autocenzuru při zápisu vztáženou k výše uvedenému. Pokud bych zkoumal sbor více vzdálený a s mou realitou méně propojený, je pravděpodobné, že bych zachytil a zapsal více kritiky.

Popis postupu mého začlenění také ukazuje na hluchá místa – kdy jsem narazil na ty, kteří o sobě vzájemně nevědí. Nebo na ty, kteří se ze vzájemných vztahů vylučují – „*mluvíme o sobě s despektem*“. Tato místa ale nepopisují, protože jsem je zachytil omezeně a nejsem schopen je v širších souvislostech popsat.

8.3 Výzkumné inspirace

Uvádím zde zjištění, která se v průběhu práce objevila, aniž se na ně cíl práce zaměřoval.

8.3.1 Pomáháním k vyčlenění

Na příkladu potřebné členky sboru, která má zdravotní a pohybová omezení, jsem mohl sledovat jednak velkou organizovanou podporu ze strany členů sboru (dovážení na bohoslužby, pravidelný zájem), jednak zároveň omezenost osobního zájmu o ni (často s ní byl navázán jen povrchní kontakt, čas odvozu nereagoval na zájem členky zdržet se na posezení a popovídat si). Je jí pomáháno, ale zároveň je částečně vyčleňována. Dle modelu začlenění podle Simplicana a spol.¹⁵³ zde chybí dimenze participace. Členka není přítomná tam, kde by chtěla být, protože ji vozí domů – v tomto případě nemá příležitost se zapojit ani přítomností či setkáním.

8.3.2 Moc informačních toků

Sociální prostor P. Bourdieua předpokládá síť vztahů, kterou teče kapitál v různých formách – jde o „tok moci“. Směna kapitálů a transfer moci je podle něj základním předpokladem pro budování pozice v sociálním prostoru. V tomto kontextu lze zmínit práci Manuella Castellse, který reaguje na postmoderní dobu a stále se zvyšující význam dostupnosti informací - zavádí ideu společnosti sítí (network society)¹⁵⁴. Jeho myšlenky jsou primárně

¹⁵³ Viz. kapitola 5.1 Sociální začlenění, SIMPLICAN, a další, 2015 str. 22

¹⁵⁴ CASTELLS, 1999 str. 508

vztaženy k sítím vázaným na informační a komunikační technologie, přesto – jak se domnívám – mají co říci i zobecněně.

Za základní materiál takové sítě Castells považuje tok. Tok kapitálu, informací, technologií, organizační interakce, obrazů, zvuků a symbolů. Tok pak má vyšší postavení než moc. "Moc toků získává nadřazené postavení nad toky moci. Přítomnost nebo nepřítomnost v síti a dynamika každé sítě vis-a-vis jiným sítím jsou rozhodujícími zdroji vlivu a změny v naší společnosti."¹⁵⁵

Castells tvrdí, že „meta-sít“ (sociální konstrukce nových převládajících forem prostoru a času) „vypíná nepodstatné funkce, podřízené skupiny a znehodnocená teritoria“. Síť mění své chování podle algoritmu, který na první pohled není vidět – podle meta-sítě.¹⁵⁶

Pokud by tomu tak bylo, pak nestačí mít v síti jen dostupné zdroje, ale je nutné zejména vědět, kdo, kdy a kde skutečně bude dostupný a v jakém bude „rozpoložení“ – kolik mne jeho kontaktování v této situaci (nastavení sítě) „bude stát“. V opačném případě nedokážu dostupné zdroje využít – prosítování nestačí. Kapitálem by se pak zřejmě mohlo stát povědomí o nastavení meta-sítě.

8.3.3 Důvěra a tok informací jako funkce počtu, délky a kvality setkání

Začleňoval jsem se přes aktivity v omezeném čase a s maximálním nasazením. V příběhu jsem zachytil zejména vývoj vztahů v čase, jak jsou popsány v mezititulcích příběhu. Domnívám se však, že ukazatele setkání hrají významnou roli v interpersonální složce začleňování.

Dokládá to například postup měření sociálního kapitálu podle Putnama, kde se na několika místech vyskytuje „počet interakcí“ (např. *účast* na věcech

¹⁵⁵ CASTELLS, 1999 str. 500

¹⁵⁶ CASTELLS, 1999 str. 508

veřejných, využívání občanských sítí).¹⁵⁷ Ve svém „Indexu sociálního kapitálu“¹⁵⁸ uvádí Putnam mezi měřenými ukazateli např: „průměrný počet klubových setkání za poslední rok“, souhlas s výrokem: „Trávím *hodně* času návštěvou přátel.“, „průměrný počet uspořádaných domácích párty v posledním roce“.

Naproti tomu v Social Capital Building Toolkit¹⁵⁹, který na Putnama odkazuje, nacházím důraz na rozsah aktivit, nikoliv na jejich opakování, délku či kvalitu.

Domnívám se, že počet, délka a kvalita setkání/interakcí může mít pozitivní dopad na dvě oblasti:

- Umožňuje lepší poznání a tím zvyšuje důvěru. „Důvěra je vázána na to, zda chování druhých odpovídá očekávání. Vyšší míra sociálních interakcí přitom zpravidla zlepšuje vzájemnou zkušenost a zvyšuje vzájemnou důvěru (podle charakteru vztahů)“¹⁶⁰.
- Zvyšuje tok informací, který Putnam uvádí jako kanál toku sociálního kapitálu¹⁶¹.

Prvek kvantity/délky/kvality setkání lze nalézt například v modelu začleňování podle Simplicana a spol.¹⁶², který interpersonální doménu člení na: kategorii (typ), strukturu (délka, frekvence, původ, lokalita) a funkci (emoční, instrumentální, informační). V mřížce začlenění mám tyto ukazatele zachyceny jen nepřímo, i když podle mne hrají v procesu začlenění významnou roli.

¹⁵⁷ BAŠTECKÁ, 2015 str. 674

¹⁵⁸ ŠAFR, a další, 2006 str. 49

¹⁵⁹ SANDER, a další, 2016

¹⁶⁰ SÝKORA, a další, 2013 str. 3

¹⁶¹ „Information flows“ - Robert Putnam – osobní stránka [online 6/2016]: http://bowlingalone.com/?page_id=13, překlad autor práce.

¹⁶² SIMPLICAN, a další, 2015 stránky 18-23

8.3.4 Ekonomika a víra – o čem se „nesluší“ mluvit

Ve sboru (i církvi) se často až urputně nemluví o ekonomice ani tam, kde viditelně je. Mluvit „se nesluší“. Ryze ekonomická témata jsou přerámována do jiné oblasti.

Například:

- Příprava společné večeře - „*Dohodnuto, že bude kasička, ale hlavně, aby to bylo diskrétní. Dříve se příspěvek nevybíral.*“
- Střet vizí farářů - První farář má větší plat a lepší byt. Pravděpodobně to nějakou roli ve střetu i hraje. Všichni to vidí (nebo tuší a mohli by si snadno ověřit), ale nikdo o tom nechce mluvit. Resp. říká „*to s tím určitě nesouvisí*“.
- Doporučuji známou – při obsazování pracovního místa jde také o peníze (pro uchazeče/ pro sbor/ pro někoho jiného, kdo by mohl práci možná zastat, a nebude vybrán). Debata o platu je ale jaksi „nepatřičná“. Probíhá pouze okrajově, a jen s některými členy, kteří díky svým pracovním zkušenostem mají převážně manažerský přístup.

K tomu říká Bourdieu: „Pravda náboženského konání spočívá v tom, že je podvojná: ekonomická a náboženská, přičemž ta druhá popírá tu první¹⁶³“.

Ekonomická dimenze je v církvi a sboru přítomna naprosto zásadně. Je třeba hradit provoz sborového domu, aktivit, platy farářů, správce... Proti tomu ale stojí – možná dominantní - církevní diskurs opírající se o (biblicky podložený) étos chudoby, případně o (biblicky zachycenou) rodinnou pospolitost prvních křesťanských sborů: „V církevním podniku fungují výrobní vztahy podle vzoru vztahů rodinných: pojímat druhé jako bratry znamená pozastavit ekonomickou dimenzi vztahu.“¹⁶⁴

¹⁶³ BOURDIEU, 1998 str. 142

¹⁶⁴ BOURDIEU, 1998 str. 144

Zdá se, že nemluvit o penězích je v církvi všeobecně přijímaný úzus, hra, která ale může být pro nově příchozího nesrozumitelná, protože není nikde vyřčena, popsána a je jejími účastníky spíše popírána: „Podstatou ekonomie sdílených statků je sdílený klam (*„jsem tak udělaný, tak disponovaný, že já vím a nechci vědět, že ty víš a nechceš vědět, že já vím a nechci vědět, že mi dar oplatiš“*)“.¹⁶⁵

Mohlo by jít i o „skrytou sílu nevyřčených pravidel místa“. Zdánlivá strukturovanost pravidel církve je zdrojem dezorientace a bariérou pro nově příchozí¹⁶⁶. Tento aspekt jsem však nebyl schopen jako výzkumník „zevnitř církve“ vidět v potřebných souvislostech.

¹⁶⁵ BOURDIEU, 1998 str. 148

¹⁶⁶ STÖCKELOVÁ, a další, 2013 str. 16, volně interpretováno

9. Závěr

Cílem této práce bylo „**Popsat podoby a potenciál sociálních sítí v církevním společenství z pohledu začleňování**“. Toto téma jsem si vybral, protože mne zajímá v kontextu toho, co dělám ve své práci jako starosta MČ i jako člen ve svém domovském sboru ČCE. V obou těchto rolích se snažím iniciovat aktivity, které podporují vznik a fungování komunit resp. sociálních sítí jako podpory začleňování.

V úvodní části jsem popsal, jakou oporu v teorii nacházím pro církevní sbor jako bohoslužebné i lidské společenství. Na jakých základech staví a jak funguje současné pojetí sboru v Českobratrské církvi evangelické. Nahlédl jsem na sbor jako na komunitu a prostor sociálních sítí. Zabýval se konceptem sociálního kapitálu a začleněním - členstvím v sociální síti jako základní podmínkou dostupnosti opory pro jednotlivce v situacích, kdy ji potřebuje.

Na popisu mého vstupu do vybraného zkoumaného sboru jsem pomocí etnografické metody, formou případové studie, zachytil jeho strukturu a také podoby začleňování, které jsem viděl nejen u sebe ale i u druhých.

S využitím teorie uvedené v předchozích kapitolách nahlížím sociální začlenění přes model propojených oblastí mezilidských vztahů a zapojení do společenství (komunitní participaci).

Církevní sbor je sociálním polem, ve kterém se vytvářejí sociální sítě a zhodnocuje sociální kapitál. Sociální sítě překračují hranici sboru i církve a zpřístupňují kapitál v ní zapojených lidí, který člověk v síti může mobilizovat pro naplnění svých potřeb.

Sbor tvoří lokální i zájmovou komunitu. Zejména pastorační skupiny jsou zdrojem sociálního kapitálu i místem pro zapojení – participaci. Jsou místem, kde členové mohou rozvíjet svůj osobní potenciál, navazovat vztahy – napojit se na sociální síť a přispívat ke společnému dílu. Víra přítomná ve sboru je

základem pro bezpečný prostor, který respektuje důstojnost druhých a přijímá jinakost.

Zkoumaný sbor o sobě mluví jako o „otevřeném“ a považuje otevřenost za svou klíčovou hodnotu - specifický kapitál „otevřenosti“. Sbor snadno lidi přijímá, žije svůj život, ale směrem dovnitř vyvíjí nepoměrně menší aktivitu než ven. Chybí zde strategie přijímání a v některých případech sbor funguje jako „*průtokový ohříváč*“. Komunitní participaci reprezentuje zejména silné „aktivní jádro“ ve sboru.

Jako nejdůležitější z pohledu začleňování jsem ve sboru identifikoval:

- drobné skutky všímavosti, laskavosti,
- hledání a vytváření možností zapojení,
- přijímání jinakosti a různých názorů, prostor pro jejich vyjádření,
- distribuovaná moc a opory sboru,
- výrazné rituály, v nichž je vnímána Boží přítomnost,
- ale i vymezení hranic „my a oni“ pomocí kategorizace.

Členstvím ve sboru se vytváří prostor pro začlenění jak ve smyslu vztahovém, tak ve smyslu zapojení do života obce či společenství. Je základem pro sociální sítě s potenciálem vtáhnout a „podržet“ svoje členy a místem, které umožňuje různou míru zapojení (participace) směrem dovnitř společenství i ven do obce.

V rámci teoretické části, ale zejména ve výzkumu, jsem získal velké množství zajímavých informací, které zpracovávám pouze z pohledu zvoleného tématu. Pokud bych dále tuto práci prohluboval, bylo by možné hledat odpovědi například na tyto otázky:

- Lze považovat kulturu tohoto sboru za začleňující habitus s odvoláním na teorii P. Bourdieua?
- Jakou roli hrála moje role „Starosty“ při procesu vstupu do sboru?

- Ekonomika a víra v praxi církve – o čem se v církvi „nesluší“ mluvit?

Těmito otázkami jsem se však v rámci dostupného času a možného rozsahu diplomové práce nemohl zabývat.

Tato práce by se také mohla stát základem pro širší studii, která by na více sborech a různých typologiích vstupujících osob mapovala více forem začleňování v církevních společenstvích.

Věřím, že tato práce i výzkum přinese podněty, které bude možné využít k zamyšlení, či pro obohacení sborové práce i v jiných sborech.

Seznam literatury

- BAŠTECKÁ, Bohumila a kol. 2013.** *Psychosociální krizová spolupráce.* Praha : Grada, 2013.
- BAŠTECKÁ, Bohumila. 2015.** *Klinická psychologie.* Praha : Portál, 2015.
- BAŠTECKÁ, Bohumila, BENEŠ, Ladislav a HAŠKA, Petr. 2012.** *Společenství: Diakonie žitá, poskytovaná, vyučovaná.* Praha : Konference Hidden Europe, 2012.
- BENEŠ, Ladislav. 2008.** Skriptum. *Role církevního společenství při doprovázení nemocných.* Praha : Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta, 2008.
- BIBLE. 2001.** *Bible - Český ekumenický překlad s poznámkami.* Praha : El. verze DAVAR4, 2001.
- BIČ, Miloš, a další. 1951.** *Základy učení křesťanského.* Kladno : Komenského fakulta bohoslovecká, 1951.
- BOURDIEU, Pierre. 1998.** *Teorie jednání.* Praha : Karolinum, 1998.
- BUŠTIKOVÁ, Lenka. 1999.** Sociologický časopis. *Analýza sociálních sítí.* Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1999.
- CASTELLS, Manuell. 1999.** *The Information Age: Economy, Society and Culture.* Cambridge : Blackwell, 1999. in *Mikroekonomie Jak ji chápat a k čemu je?* Radim Valenčík, [2/2016 online]: <http://valencik.cz/marathon/>.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. 2008.** *Sociální a kulturní antropologie.* Praha : Portál, 2008.
- FILIPI, Pavel. 2000.** *Církev a církve, Kapitoly z ekumenické eklesiologie.* Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000.
- FILIPI, Pavel. 1996.** *Křesťanstvo.* Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996.
- GOJOVÁ, Alice. 2006.** *Teorie a modely komunitní práce.* Ostrava : Ostravská universita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

- HENDL, Jan. 2005.** *Kvalitativní výzkum*. Praha : Portál, 2005.
- HEŘMANSKÝ , Martin. 2016.** *Prezentace - Pozorování při zkoumání sociálního prostředí*. 2016.
- HORTON, Monroe Stanley. 2001.** *Systematická teologie*. Albrechtice : Křesťanský život, 2001.
- JURÁČKOVÁ, Anna. 2014.** *Diplomová práce. Potřebuje komunitní práce teorii?* Praha : Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta, 2014.
- MAREŠ, Jiří. 2005.** *Komunita a zdraví*. Praha : Časopis Praktický lékař, 2005. Sv. 85, 12.
- MARSTON, Greg a DEE, Mike. 2015.** *The social inclusion policy agenda in Australia: a case of old wine, new bottles? Australian Journal of Social Issues*. 2015, Sv.50, 2.
- MATOUŠEK, Oldřich. 1993.** *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1993.
- **2003.** *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, 2003.
- MORÉE, Peter a PRUDKÝ, Martin. 1998.** *Jak bolí Bůh*. Heršpice : EMAN, 1998.
- PAYNE, Jan. 2005.** *Kvalita života a zdraví*. Praha : Triton, 2005.
- POKORNÝ, Petr. 2005.** *Ježíš Nazaretský*. Praha : OIKOYMENH, 2005.
- RŮŽIČKA , Michal a VAŠÁT , Petr. 2011.** *Základní koncepty Pierra Bourdieu: pole - kapitál - habitus*. Plzeň : Časopis ANTROPOWEBZIN, 2011. 2.
- SANDER, Thomas a LOWNLEY, Kathleen. 2016.** *Social Capital Building Toolkit Version 1.2*. Harvard Kennedy School. [Online] 5 2016. <https://www.hks.harvard.edu/content/download/67354/1242226/version/1/file/skbuildingtoolkitversion1.2.pdf>
- SELDERHUIS, Herman J. 2008.** *Calvin Handbuch*. Tübingen : Mohr Seibeck, 2008.

- SIMPLICAN, Stacy Clifford, a další. 2015.** Defining social inclusion of people with intellectual and developmental disabilities: An ecological model of social networks and community participation. *Research in Developmental Disabilities*. 2015, 38.
- SHEPHERD, Frederick M. 2009.** *Christianity and the Struggle for Global Justice*. Maryland US : Lexington Books, 2009.
- SMOLÍK, Josef. 1997.** *Kristus a jeho lid, Praktická eklesiologie*. Praha : OIKOYMENH, 1997.
- STÖCKELOVÁ, Tereza a GHOSH, Yasar Abu. 2013.** *Etnografie*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2013.
- SIMPLICAN, Stacy Clifford, a další. 2015.** Defining social inclusion of people with intellectual and developmental disabilities: An ecological model of social networks and community participation. *Research in Developmental Disabilities*. 2015, 38.
- SÝKORA, Luděk a MATOUŠEK, Roman. 2013.** *Sociální kapitál a teritoriality sociálních sítí*. Praha : Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,, 2013.
- ŠAFR, Jiří a SEDLÁČKOVÁ, Markéta. 2006.** *Sociální kapitál - Koncepty, teorie a metody měření*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006.

Další zdroje

- BAŠTECKÁ, Bohumila . 2015. Seminář. Sociální zodpovědnost péče o duševní zdraví aneb jedem do Afriky jedem do Zimbabwe. Pardubice : ., 2015.
- BOUČEK, Jan a ERDINGER, Miroslav. 2013. Ohlédnutí - Kazatel Jiří Štorek. Praha : Farní sbor ČCE Praha 8 - Kobylisy, 2013.
- KONOPÁSEK, Zdeněk. 1997. 1997, Biograf (12).
- DISMAN, Miroslav. 2007. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha : Karolinum, 2007.
- FUCHS, Eric. 2003. Co dělá naše jednání dobrým. Jihlava : Mlýn, 2003.
- HAMMERSLEY, Martyn a ATKINSON, Paul. 1995. Ethnography. Principles in practise. London : Routledge, 1995. 2.
- HEŘMANSKÝ, Martin. 2016. Prezentace - Kvalitativní analýza dat. 2016.
- HORSKÁ, Kateřina. 2012. Diplomová práce . Prostor modlitby, etnografie řeholní komunity. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií , 2012.
- HZS, Pracovní skupina pro vytváření a ověřování standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce při MV-GŘ. 2010. *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*. Praha : MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010.
- KATRŇÁK , Tomáš. Přehledová stať. Sociální a kulturní reprodukce společnosti v teoretické perspektivě. Brno : Katedra sociologie FSS MU.
- KAUFMANN, Jean Claude. 2010. Chápající rozhovor. Praha : SLON, 2010.
- KELLER, Jan. 1986. Sborník prací. Komunita - proměny nebo zánik? Brno : Filozofická fakulta brněnské univerzity , 1986.
- KOCMAN , David . Rešerše literatury. "Přirozená podpora" při dosahování nezávislého života u lidí s postižením .
- KOMÁRKOVÁ, Božena. 1992. Sekularizovaný svět a evangelium. Brno : Doplněk, 1992.
- Participation in Helping Networks As Social Capital Mobilization: Impact on Influence for Domestic Men, Domestic Women, and International MBA Students. ALISON, Konrad M., VAUGHAN, Radcliffe a DUCKJUNG, Shin. 2016. 2016, Academy of Management Learning & Education Vol 16, stránky 60-78.
- REICHEL , Jiří. 2009. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha : Grada, 2009.
- RICOEUR, P., a další. 1992. Reflexe, Filozofický časopis. Praha : OIKOYMENH, 1992.
- Social capital: Maturation of a field of research. KWON, Seok Woo. 2014. 2014, Academy of Management Review, stránky 412-422.

- SPALOVÁ, Barbora . 2012. Bůh ví proč, Studie pamětí a režimů moci v křesťanských církvích v severních Čechách. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012.
- STRAUSS, Anselm a CORBINOVÁ, Juliet. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice : Albert, 1999.
- ŠAFR, Jiří. 2011. Seminář pro studenty . Sociální sítě a sociální kapitál . Praha : FHS UK, 2011.
- ŠTOGR, Josef. 2012. Studijní text k workshopu. Podpora komunitního života a komunitní péče. 2012.
- Uniters or dividers? Voluntary organizations and social capital acquisition.
- BENTON, Richard A. 2016. 2016, Social Networks 44, stránky 209-218.
- WALLERSTEIN , Nina. 2002. Z(plno)mocňování může pomoci redukovat nerovnosti ve zdraví. New Mexico : Přeloženo z časopisu Scandinavian journal of public health, 2002. Sv. 59.
- ZANDLOVÁ, Markéta. 2009. Přednáška . *Interview*. 2009.

Rejstřík

Tabulka 1 - Pastorační skupiny	30
Tabulka 2 - Mřížka začlenění	69
Tabulka 3 - Schéma příběhu začlenění	93
Tabulka 4 – Začleňování ve smyslu vstupu	102
Tabulka 5 – Začleňování ve smyslu odstupu	103
Obrázek 1- Dobrý pastýř, nástěnná malba kolem roku 200 v římských katakombách	37
Obrázek 2 - Proces úvah výzkumu	56

Přílohy

Příloha 1 – Organizační řády ČCE¹⁶⁷ (výtah)

HLAVA II. FARNÍ SBOR (STRUČNĚ: SBOR)

§ 21. Řízení a správa sboru a kazatelské stanice

1. Farní sbor (stručně sbor) je základní církevní jednotkou spojující v určitém obvodu členy církve v obecnství Slova a svátostí, víry a života, jakož i ke službě a práci při společných duchovních a církevních úkolech, schopnou hospodářsky zabezpečit své potřeby a podílet se na hospodaření celé církve.
2. Neplní-li sbor své základní funkce, musí být nadřízenými církevními orgány posouzeno, zda může dále samostatně působit.
3. Pro každý sbor je ustanoven farář nebo administrátor.
4. O zásadních věcech sboru rozhoduje sborové shromáždění. Správu sboru vykonává staršovstvo v čele s farářem nebo administrátorem a kurátorem.
5. Tam, kde není možné zřídit samostatný sbor, může být pro členy sboru žijící v diaspoře zřízena staršovstvem sboru se souhlasem seniorátního výboru kazatelská stanice. Konají se v ní pravidelná bohoslužebná a katechetická shromáždění a ostatní pravidelná sborová práce.
6. Kazatelskou stanici spravuje staršovstvo sboru, který ji zřídil. Členové kazatelské stanice mají ve staršovstvu sboru poměrný počet zástupců. V případě potřeby si kazatelská stanice může zvolit vlastní výbor.
7. Zrušit kazatelskou stanici může staršovstvo sboru se souhlasem seniorátního výboru.
8. K duchovenské práci v diaspoře může staršovstvo sboru dočasně zřizovat místa duchovenské služby.

§ 22. Sborové shromáždění

1. Sborové shromáždění tvoří členové sboru s hlasovacím právem. Svolává je staršovstvo nejméně jednou ročně.
2. Sborové shromáždění jedná o životě a práci sboru.

¹⁶⁷ Organizační řády ČCE: [online 4/2016] <http://www.evangelnet.cz/cce/czi/cz.html>

3. Sborové shromáždění volí z členů sboru, kteří dovršili 21. rok věku a kteří mají hlasovací právo, na šestileté funkční období staršovstvo spolu s náhradníky.
4. Sborové shromáždění volí faráře nebo jáhna sboru.

§ 23. Staršovstvo

1. Staršovstvo je správní orgán farního sboru. Zejména mu přísluší pečovat spolu s farářem nebo jáhnem o bohoslužebná a katechetická shromáždění, o duchovní život rodin sboru, o hospodaření sboru, o ekumenické vztahy a misijní činnost v obvodu sboru. Podporuje kazatele a pomáhá jim v jejich práci, ve vzájemné bratrské odpovědnosti dbá, aby život kazatelů, starších i celého sboru byl ve shodě se svědectvím Písem svatých a s církevním řádem.
2. Staršovstvo zasedá podle potřeby, zpravidla jednou měsíčně.
3. Členy staršovstva jsou mocí svého úřadu (virilní členové) faráři a jáhnové ve sboru ustanovení.
4. Staršovstvo volí ze svého středu kurátora sboru.
5. Staršovstvo volí ze svého středu na čtyřleté funkční období poslance konventu a jejich náhradníky.

Řád členství v církvi

Preambule

"Věříme svatou Církev obecnou." Věříme, že jejím jediným Tvůrcem a udržovatelem je Pán Ježíš Kristus sám. Členství v církvi Kristově je Božím darem a Božím tajemstvím.

Věříme, že pro Ježíše Krista smíme a máme o sobě i o jiných křesťanech míti plnou naději, že jsme údy svaté obecné církve Kristovy.

V této naději chceme v podmínkách praktického života říci, kdo je považován za člena Českobratrské církve evangelické, aniž se tím odvažujeme rozhodovat o tom, kdo je členem církve jako těla Kristova.

K pravému členství v církvi Kristově patří radostná víra a vděčná poslušnost jejího ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Pána ve všech oblastech života, tedy v církvi i mimo ni.

Ježíš Kristus nás povolává k následování. Jako členové církve jsme na cestě za ním stále živi jen z milosti a odpuštění Božího.

Vyznáváme, že k cestě za Kristem patří naslouchání slovu Božímu jak při soukromé četbě Písma svatého tak při shromážděních; přijetí křtu svatého a účast na večeři Páně; modlitba; vyhledávání bratrského obecenství ve sboru;

vedení dětí k víře; osvědčení víry, která se nestydí za evangelium Kristovo před lidmi a která se projevuje v lásce a službě všem bližním i v práci pro pravdu, spravedlnost a pokoj mezi všemi lidmi; ochotné přispívání hmotnými dary na službu a práci církve.

Čl. 1. Členství v církvi

1. Členem Českobratrské církve evangelické (dále jen ČCE) je ten, který byl přijat a evidován jako člen některého farního sboru za podmínky, že
 - byl řádně pokřtěn v některém jejím sboru (dříve i evangelické církve augšpurského či helvetského vyznání), a nebo
 - prokáže, že byl řádně pokřtěn v jiné křesťanské církvi vyznávající dílo Boha Otce, Syna i Ducha sv.
2. Členům jiných křesťanských církví může Českobratrská církev evangelická propůjčit členství, jestliže o to v některém jejím sboru požádají. Přitom jsou posuzovány dva znaky mateřského křesťanského společenství žadatele:
 - a. věrnost christologickému vyznání
 - b. ekumenická otevřenost

Člen, který nežije v obecnství Slova a svátostí, je ČCE považován za jejího člena, pokud se nerozhodl z církve vystoupit nebo z ní nebyl vyloučen.

Čl. 2. Přijímání členů

1. Přistupující podá žádost o přijetí do ČCE staršovstvu farního sboru, ve kterém chce být evidován. Nezletilé a nesvéprávné přihlašují rodiče a v případě, že jich není, zákonný zástupce.
2. O přijetí do ČCE a o propůjčení členství rozhoduje staršovstvo na základě zjištění, zda přistupující splňuje některou z podmínek uvedených v čl. 1.1 a zda se seznámil se základy učení ČCE, vyznal svou víru a účastní se sborového života.
3. Nový člen je přijímán v bohoslužebném shromáždění.
4. Ti, kdo z církve vystoupili nebo byli vyloučeni, mohou znovu požádat o přijetí do ČCE. O přijetí rozhodne staršovstvo, přesvědčí-li se, že pominuly důvody, pro které k vyloučení z ČCE došlo. Staršovstvo může takovému členu stanovit zkušební lhůtu.

§ 4. Církevní sbory

1. Církev je zřízena a spravuje se podle zásad presbyterně-synodních ve třech stupních:
 - a. základní jednotkou je farní sbor (stručně sbor);
 - b. širší jednotkou je seniorátní sbor (stručně seniorát);
 - c. nejširší jednotkou je povšechný sbor, celá církev.

Sbory všech tří stupňů mají právní subjektivitu.

2. Církevní sbory mají právo i povinnost konat bohoslužebná i správní shromáždění, povolávat kazatele, pečovat o křesťanský život i o duchovní a všeobecné vzdělání členů a pracovníků církve, konat dílo křesťanské lásky, volit církevní orgány, ustanovovat zaměstnance, usnášet se na sborových řádech, vybírat k úhradě svých potřeb od svých členů příspěvky a konat sbírky, nabývat movité i nemovité jmění a spravovat je.
3. Farní sbory a senioráty zřizuje, slučuje nebo ruší synod.
4. Změny sídel farních sborů a změny jejich hranic v rámci seniorátu schvaluje konvent.
5. Každý sbor hospodaří samostatně a neručí za závazky jiných sborů ani ostatní sbory neručí za jeho vlastní závazky.

§ 6. Vedení a správa církve

1. Vedení a správa každého církevního sboru přísluší jeho církevním orgánům v širším slova smyslu, kterými jsou:
 - 1.1 shromáždění;
 - 1.2 správní orgán;
 - 1.3 představitelé sboru.
2. Shromáždění a správní orgány se scházejí k řádným zasedáním v pravidelných obdobích. Mimořádné zasedání musí být svoláno, požádá-li o to aspoň třetina jeho členů. K právoplatnému jednání a usnášení je třeba přítomnosti nadpoloviční většiny členů a nadpoloviční většiny přítomných, pokud není církevním zřízením nebo řády ustanoveno jinak.
3. Shromáždění (shromáždění farního sboru čili sborové shromáždění, shromáždění seniorátního sboru čili konvent, shromáždění povšechného sboru čili synod) je základním a řídicím orgánem příslušného sboru. Volí členy správních orgánů, usnází se na zásadních směrnicích pro jejich práci a kontroluje jejich činnost.

4. Správní orgán (staršovstvo, seniorátní výbor, synodní rada) vykonává správu příslušného sboru v mezích stanovených církevním zřízením a řádem o správě církve a podle směrnic, na nichž se usneslo shromáždění. V oblasti své působnosti zejména dohlíží na učení, vyznávání, řád a kázeň a dbá, aby zřízení a řády církve byly zachovávány a povinnosti sborů i členů plněny. Vede též hospodaření sboru.
5. Představitelé sboru (farář a kurátor, senior a seniorátní kurátor, synodní senior a synodní kurátor) vykonávají úkol zvěstovatelský, vyznavačský, strážný a pastýřský; dozírají, aby bylo jednání i usnášení církevních orgánů ve shodě s církevním zřízením a příslušnými řády a aby se plnila usnesení církevních orgánů; odpovídají za činnost sborových orgánů, podepisují společně jménem sboru právní a jiné důležité listiny a zastupují sbor navenek. Volbou ve správním orgánu je jeden z nich zvolen jeho předsedou, druhý se, bez volby, stane místopředsedou.

Příloha 2 – Dotazník k výzkumu

Plná verze dotazníku použitého v rámci výzkumu.

DOTAZNÍK

1. Co pro mne znamená „dobrý sbor“?

2. Co jako sbor umíme?

Co neumíme, co tu není?

3. Co mě osobně nabíjí?

Co mě štve, když se děje?

4. Prosím zakreslete na druhou stranu tohoto listu, jak vnímáte pozici **vaši, faráře/farářů, Ježíše Krista** ve vztahu ke sboru.

Kruh představuje hranici sboru. Můžete kreslit do kruhu, mimo něj, kamkoliv na papír. Pod kresbou jsou navrženy symboly, které můžete využít. Pokud je to třeba doplňte i **další osoby**, které vám v tomto kontextu přijdou důležité. (např. kurátor, staršovstvo, význační lidé kteří dříve ve sboru působili,... ale prosím popište je)

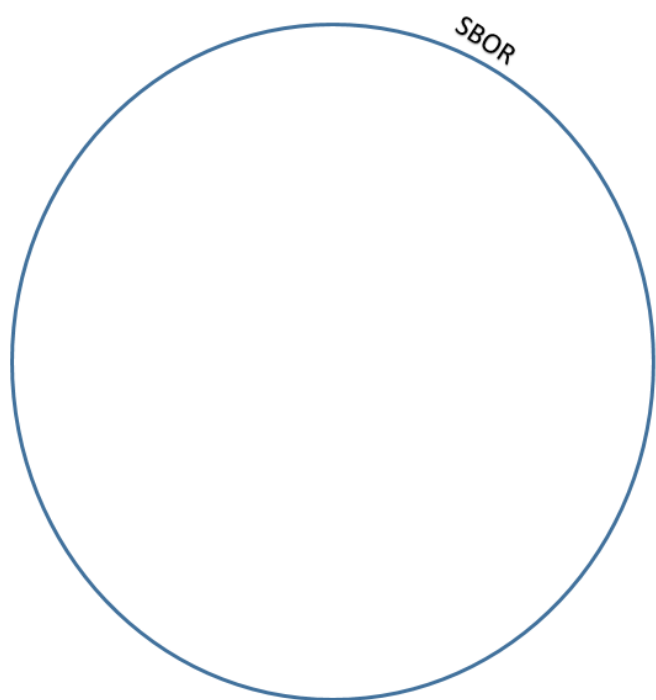
Prosím neuvádějte konkrétní jména (jen role/funkce) a ani se nepodepisujte.

Děkuji velmi za váš čas a ochotu!

Radek Vondra

Tento dotazník je anonymní a je součástí výzkumu, který je podkladem pro zpracování diplomové práce na Evangelické teologické fakultě – viz předchozí oznámení.

- X** – Já
 - ▲** – farář/faráři
 - – Ježíš Kristus
- (příp. doplňte další)

Příloha 3 – Analýza výstupů dotazníků

Výzkumný vzorek

Skupina	Počet odevzdaných dotazníků	Počet relevantních* účastníků (odhad)
Třicátníci	9	9
Biblická hodina	5	7
Nedělní bohoslužby	23	40
Celkem	37	56

* Každý účastník vyplnil pouze jeden dotazník (při účasti na více setkáních každý vyplňoval jen jednou).

Ze zachycených počtů je zřejmé, že se nejedná o reprezentativní vzorek, jak by požadoval výzkum kvalitativní. Dále uvedené interpretace lze brát pouze jako doplnění celkového kvantitativního výzkumu.

Textová část dotazníků

Celkem bylo položeno pět otázek, resp. jedna hlavní a dvě s podotázkami.

1. Co pro mne znamená „dobrý sbor“?
2. Co jako sbor umíme? Co neumíme, co tu není?
3. Co mě osobně nabíjí? Co mě štve, když se děje?

V rámci setkání Třicátníků a Biblické hodiny bylo položeno všech pět otázek, při nedělních bohoslužbách nebyla položena třetí otázka z důvodu zkrácení dotazníků, od kterého jsem si sliboval reálnější ochotu účastníků dotazník vyplňovat. Dotazník jsem zkrátil na základě zkušeností ze setkání Třicátníků a Biblické hodiny, kde vyplňování zabralo hodně času – cca 15min, a obával jsem se, že tento čas by účastníci bohoslužeb nebyli ochotní vyplnění dotazníku věnovat.

Odpovědi na otevřené otázky byly různé délky a s různě použitým slovníkem. Při jejich analýze jsem nejprve vyloučil odpovědi, kdy tázaný evidentně porozuměl dotazu zcela jinak, než byl jeho smysl, nebo neodpověděl (šlo o celkem tři dotazníky). Dále jsem odpovědi na otázky rozdělil do skupin podle podstaty sdělení a sjednotil názvosloví. Následně jsem se pokusil hledat korelace mezi odpověďmi na jednotlivé otázky, či odpověďmi na otázky a typy schémat. Použil jsem základní analytické nástroje MS Excel a modelování různých pohledů. V tomto hledání jsem však nebyl úspěšný. Žádnou významnou korelaci se mi nepodařilo nalézt a vzhledem k celkově malému počtu získaných dat nemělo smysl se pokoušet o složitější matematické analýzy.

Odpovědi jsem tedy ve zkrácené podobě shrnul ke každé otázce.

Zjednodušené odpovědi na otázky

Zvýrazněně jsou označeny častěji se vyskytující formulace

1. Co pro mne znamená „Dobrý sbor“?

Společenství, Víra, Farář

Evangelium

Evangelium, **Tolerance**

Domov

Společenství, Zájem

Opora, Jistota

Láska, Tolerance

Víra

Jistota, Společenství, Zázemí

Víra, Společenství

Domov

Domov

Evangelium, Přátelství

Podpora

Zázemí, Jistota

Porozumění, Společenství, Láska

Společenství, Evangelium

Společenství, Tolerance

Evangelium, **Otevřenost**, Pomáhání

Láska, Přátelství, Víra

Evangelium, Tolerance, Svoboda

Hodně

Radost, Opora

Hodně

Láska
Evangelium, Společenství
Hodně
Domov
Domov
Evangelium
Otevřenost
Domov, Svoboda, Tolerance
Podpora, Víra, Pomáhání
Otevřenost
Otevřenost, Posiluje

2. Co jako sbor umíme?

Zpívat, Scházet se
Sloužit jinde, Přijímat hosty
Bohoslužbu, Misii
Vtáhnout lidi
Zapojit
Pomáhat, Propojovat
Máme zázemí
Pomáhat
Povzbudit
Přijímat nově příchozí
Otevřenost, Tolerance
Pomáhat si vzájemně
Pomáhat, Potěšit
Pomáhat si vzájemně
Být štedří, **Otevřenost**

Pomáhat si vzájemně

Zpívat, Sdílet, **Přijímat nově příchozí**

Aktivní

Pomáhat

Aktivní

Málo

Scházet se

Pomáhat si vzájemně, Pomáhat

Zmocnit

Být pro druhé

Být si oporou

Pomáhat

Otevřenost

Oslovovat nově příchozí, Pomáhat

Co neumíme, co tu není?

Moc příbuzných

Moc aktivit, Nekoordinovanost

Respektovat

Pokora, Koncentrace ve víře

Komunikovat

Být vzorem

Pomoci nejpotřebnějším, Sjednotit se

Komunikovat

Aktivně se zapojit do bohoslužby, **Sblížit členy**

Být dostatečně otevření, využít ubytovací kapacity

Mezigenerační sounáležitost.

Přátelství

Řešit praktické věci

Vstřícnost

Dlouhodobější vize, Chovat se k dětem jako k dětem

Evangelizovat

Získávat nové lidi, kteří by tu zůstávali

Správnou rovnováhu v otevírání světu

Komunikovat

Zapojit více lidí, Získávat nové lidi, kteří by tu zůstávali

3. Co mě osobně nabíjí?

Zpěv

Návštěvy v domově důchodců

Kázání, Biblická hodina, Shromáždění

Společenství

Kázání, Modlitba za ostatní i za mne

Blízkost

Láska Boží a požehnání

Síla obyčejných lidí, kteří planou

Bohoslužby, **Setkání**

Slovo Boží

Kázání, biblická hodina, povídání

Zájem o druhé

Moje pomoc sboru, Uznání, Patření Bohu

Co mě štve, když se děje?

Není duch smířlivosti

Vyvyšování a protěžování

Rychlé soudy a odsuzování

Nespravedlnost
Neřešení podstatných věcí
Zpěv starých písní
Rozmíšky
Když není čas na důležité věci
Intriky
Vytváření táborů proti někomu či něčemu
Nedorozumění, **Nesnášenlivost**

Shrnutí textové části

Jako „dobrý sbor“ vnímají jeho členové místo, kde mají druhý domov. Kde se schází skutečné společenství ve víře, jejíž součástí je i přijímání a hlásání evangelia. Kde nacházejí spolehlivost, jistotu, oporu a kde panují dobré vztahy. Důležitá je také otevřenost pro lidi zvenčí, ale i tolerance pro různé názory zevnitř.

Vyjadřují jako: *Společenství, Evangelium, Tolerance, Domov, Lásky, Víra, Otevřenost,*

Na svém sboru si jeho členové váží zejména ochoty k pomoci či podpoře směřované ať už směrem ven, nebo směrem dovnitř sboru. Vysoko je stavěna otevřenost vůči nově příchozím a schopnost oslovit je.

Vyjadřují jako: *Pomáhat, Pomáhat si vzájemně, Otevřenost, Přijímat nově příchozí, Být aktivní*

Zásadní negativní témata ve výstupech dotazníků nerezonují. Omezeně je zmíněna horší komunikace mezi členy, chuť po větším sblížení. V návaznosti na otevřenost pro nově příchozí je zmíněna horší schopnost nově získané udržet.

Vyjadřují jako: *Komunikovat, Sblížit členy, Získávat nové lidi, kteří by tu zůstávali*

Otázky „Co mě osobně nabíjí?“ a „Co mě štve, když se děje?“ zodpovídali pouze účastníci setkání Třicátníků a Biblické hodiny. Počet odpovědí je malý.

Mezi „nabíječi“ je častěji zmíněno kázání resp. bohoslužba a setkání s ostatními. Pocit blízkosti, zájem o druhé, možnost si s ostatními popovídat.

Vyjadřují jako: *Kázání, setkání, Zájem o druhé*

V negacích se zejména objevují obecné výhrady, které ohrožují společenství – rozmíšky, nesnášenlivost, rychlé soudy a odsuzování, vytváření táborů proti někomu či něčemu.

Vyjadřují jako: *Není duch smířlivosti, Intriky, Nesnášenlivost*

Kresby - Identifikované typy schémat

Ježíš jako střed sboru

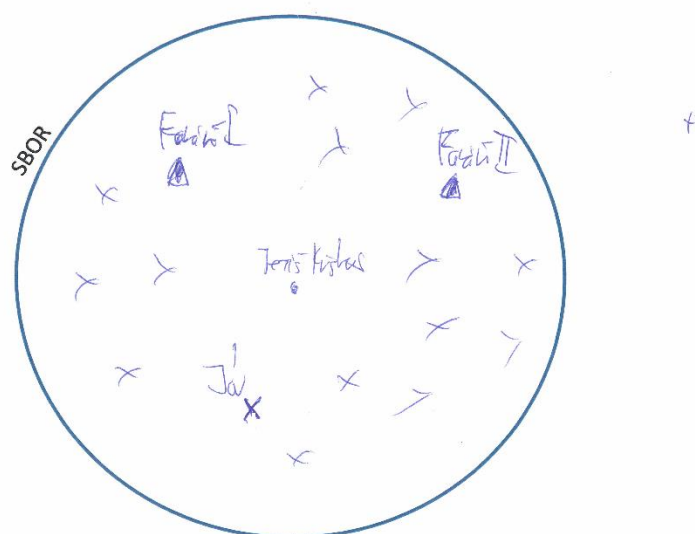
Farář jako střed sboru

Farář a Kristus uprostřed

Kristus jako objímající z venku

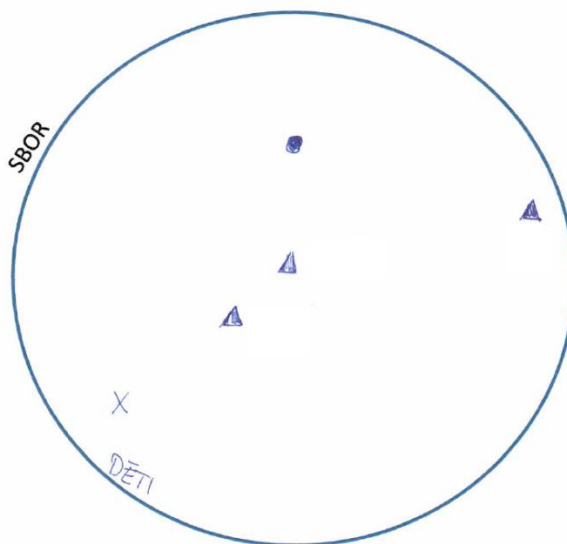
Všichni jsme uvnitř - Kristus, Farář i já jsme uvnitř (ne v centru)

Ježíš jako střed sboru

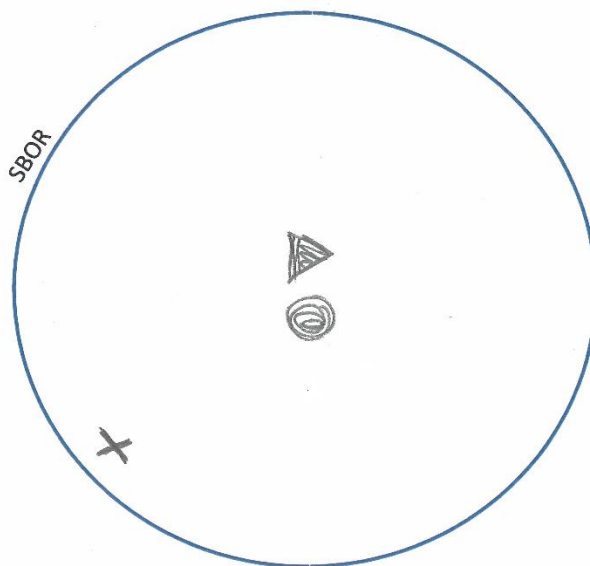
- X – Já + ostatní
- ▲ – farář/faráři
- – Ježíš Kristus
(příp. doplňte další)

Farář jako střed sboru

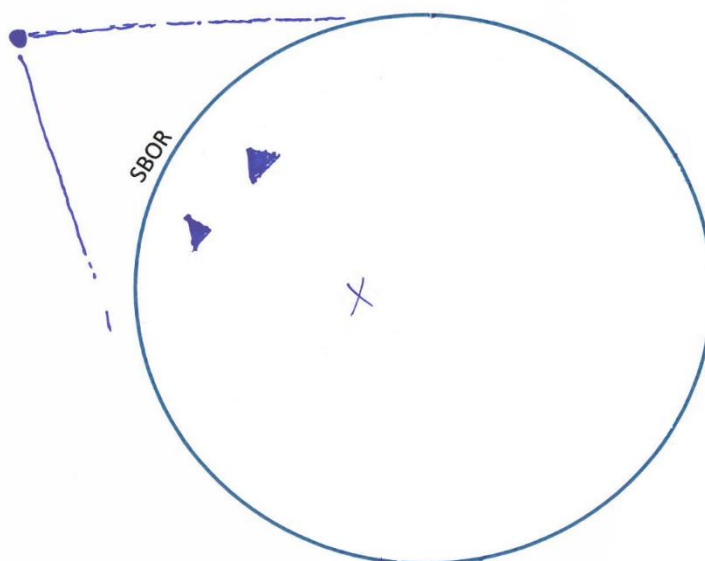
- X – Já
- ▲ – farář/faráři
- – Ježíš Kristus
(příp. doplňte další)

Farář a Kristus uprostřed

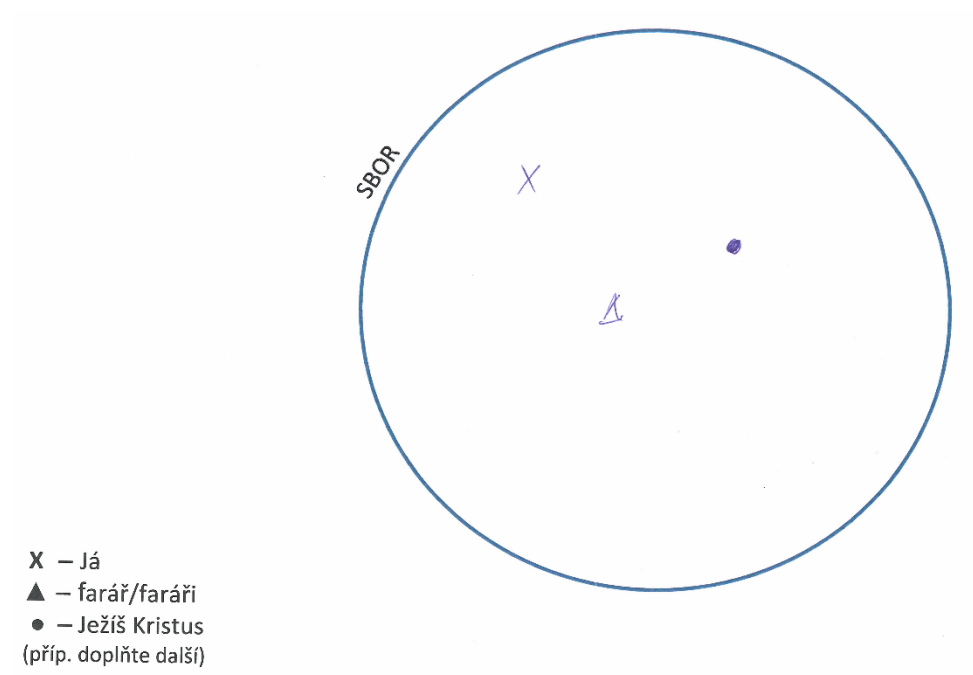
- X – Já
- ▲ – farář/faráři
- – Ježíš Kristus
(příp. doplňte další)

Kristus jako objímající z venku

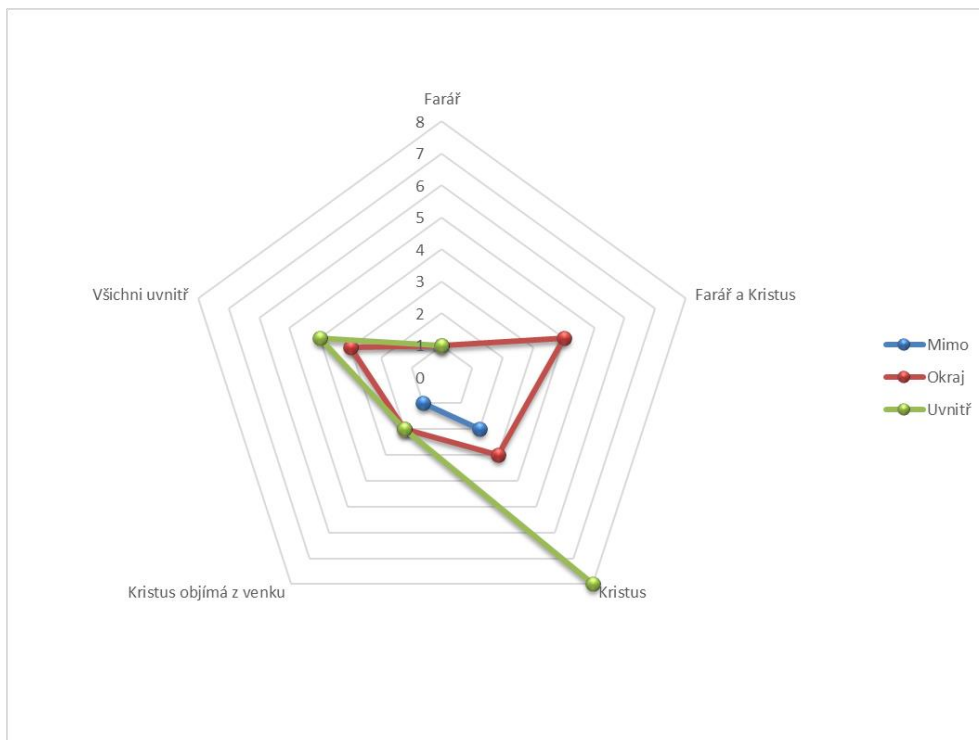
- X – Já
- ▲ – farář/faráři
- – Ježíš Kristus
(příp. doplňte další)

Všichni jsme uvnitř - Kristus, Farář i já jsme uvnitř (ne v centru)

Kde vidím sebe x Koho vidím v centru

(absolutní počty)

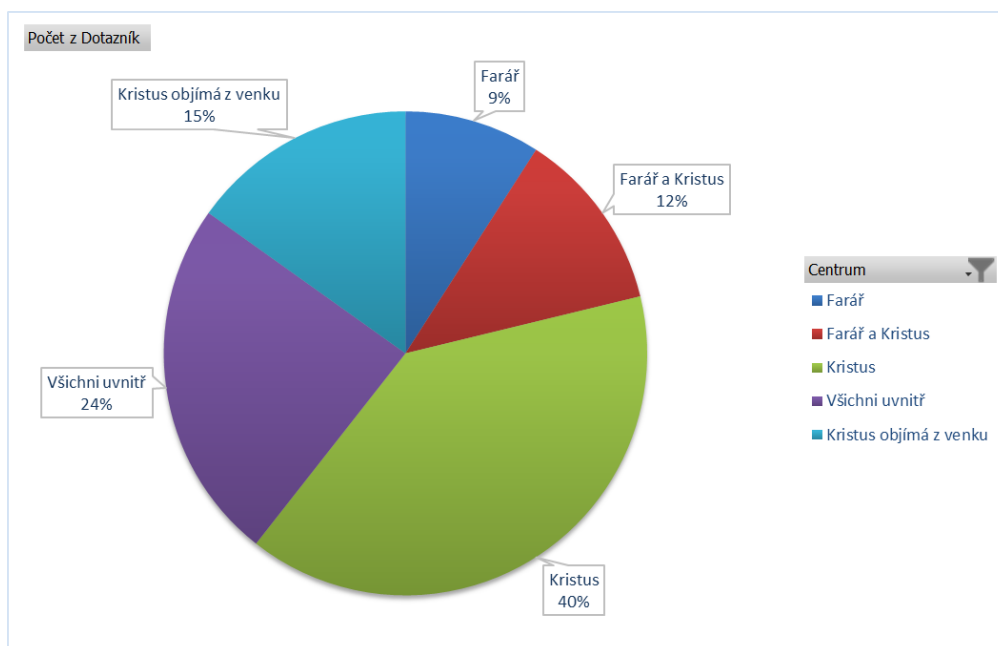
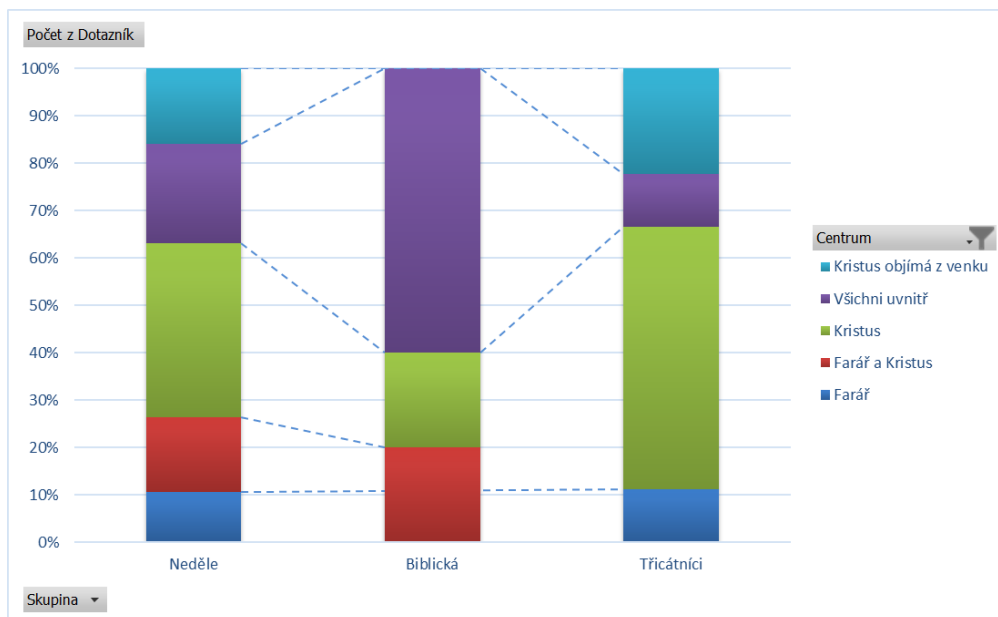

Z grafu lze vysledovat, že ten kdo *sebe vidí uvnitř sboru*, výrazně často umísťuje *do středu sboru Ježíše Krista*.

Skupina lidí, kteří sebe umísťují na okraj sboru, nemá dominantní vidění pozice v centru. Graf zachycuje všechny varianty umístění do centra.

Lidé, kteří sebe umístili mimo sbor, tvoří příliš malý vzorek na to, aby bylo možné relaci k centru nějak interpretovat.

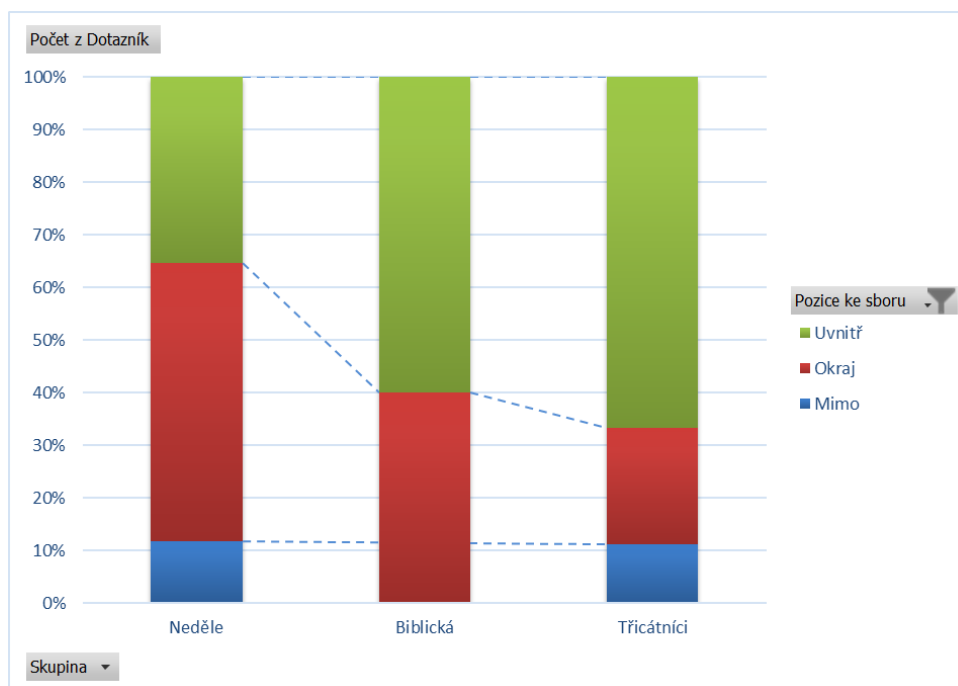
Koho vidím v centru sboru

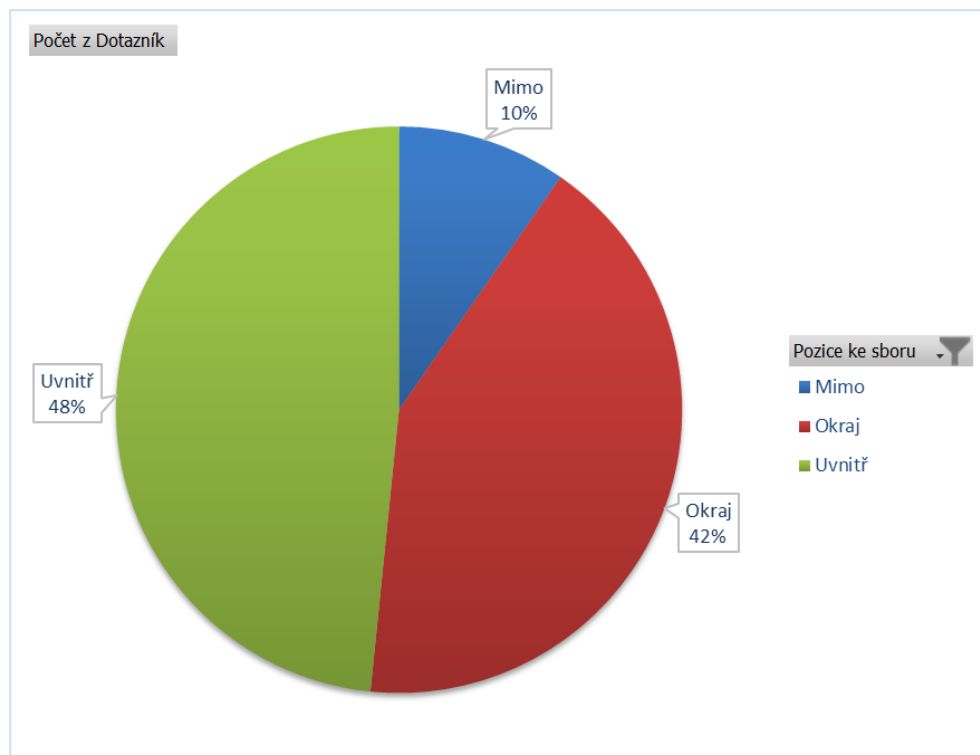
Celkem osmdesát procent dotazovaných umístilo Krista dovnitř sboru. Faráře umístili dovnitř kruhu všichni. Přičemž velmi malá část (jedna desetina) dotazovaných umístila do středu pouze faráře, další desetina pak umístila do středu souběžně faráře a Krista. Čtvrtina dotázaných umístila sebe, faráře i

Krista uvnitř sboru aniž by někoho z nich explicitně dával do středu. Zajímavý je pohled zhruba patnácti procent dotazovaných, kteří umisťují Krista z venku sboru. Vždy ale se zakreslením vlivu na sbor (objímající sbor, zářící na sbor, stojící nad sborem).

Kde se vidím já

Z grafu je vidět patrný rozdíl mezi účastníky biblické hodiny a setkání třicátníků, kteří sebe častěji umisťují dovnitř sboru, než účastníci pouze nedělních bohoslužeb, kteří se častěji vidí na okraji sboru. Toto zjištění interpretuji tím, že účastníci, kteří vyplnili dotazníky na biblické či třicátnících, patří k aktivnější části sboru. Vidím tu korelaci mezi aktivní účastí na sborových aktivitách a svým vnímáním blíže středu sboru.

V celkovém pohledu je pro mne překvapivé zjištění, že pouze polovina zachycených účastníků sebe umísťuje jasně dovnitř sboru. 40% sebe vidí na okraji, a to výrazně na okraj ke kruhu označující sbor. Kresby s umístěním na okraj jsou jasně odlišitelné. 10% pak umísťuje sebe mimo hranice sboru.

Diskuse k dotazníkům

Dotazníky jsem rozdával v průběhu jednoho kalendářního týdne. Zvolil jsem běžný, ničím výjimečný týden (žádné svátky, jiné výrazné sborové aktivity) Přesto se setkání i bohoslužeb účastnil výrazně menší počet účastníků než obvykle – odhaduji dvě třetiny. Důvod se mi nepodařilo zjistit, zřejmě šlo o shodu náhod. Jejich sběr byl proveden při daném setkání. V případě setkání třicátníků i na biblické hodině měli účastníci možnost se sami zeptat nebo slyšet odpovědi na dotazy ostatních. Také slyšeli pár slov ostatních, když

někdo komentoval, co zhruba do dotazníku píše. Zároveň účastníci těchto dvou setkání měli více času a klidu na rozmyšlení odpovědí a na jejich zápis.

Oproti tomu účastníci bohoslužeb byli o dotazníkovém šetření informováni v rámci ohlášek a dotazník obdrželi po skončení bohoslužeb. Času na rozmyšlení otázek i komfort pro zápis měli podstatně nižší a lze očekávat, že více spěchali. To se podepsalo na délce textových odpovědí i na kresbách (větší počet jen částečně vyplněných dotazníků). Zároveň dotazník při bohoslužbách z důvodů přílišné délky neobsahoval otázky „Co mě osobně nabíjí?“, „Co mě štve, když se děje?“

Při kategorizování odpovědí jsem postupoval s maximální vůlí zachytit podstatu sdělení, ale je zřejmé, že již při tomto kroku jsem prováděl generalizaci a vnášel *svůj pohled* na to co je a není podstatné. Vzhledem k tomu, že mi šlo zejména o získání podnětů a upřesnění pro kvalitativní výzkum, nepovažuji tuto redukci informací za významnou pro celkový výzkum.

Je zajímavé, že v odpovědích se nikde neobjevuje nic, co by identifikovalo konkrétní osobu (pozitivně i negativně), či bylo zcela specifické pro zkoumaný sbor. Možná snad více rezonuje téma tolerance a smířlivosti vztažené k nedávnému pnutí ve sboru.

Na získaná sdělení v rámci dotazníkového šetření však pohlížím jako na to, co by dotazovaný osobně „chtěl, aby bylo“ resp. to tak vidí, ale ne ve všech případech to tak skutečně je.

Jak jsem uvedl, vložený dotazníkový výzkum mi slouží jako doplnění a podněty pro pozorování v rámci kvalitativního výzkumu.

Příloha 4 – Ilustrace paradigmat sboru

Při ilustraci paradigmatu sboru se vycházím z úkolů církve, které jsou zpravidla charakterizovány čtveřicí: Koinonia, Martyria, Diakonia, Leiturgia¹⁶⁸. Pro interpretaci těchto pojmů si pomáhám výstupy dotazníků¹⁶⁹, kde jsem v rámci výzkumu získal odpovědi na otázku „Co pro mne znamená „dobrý sbor“?“. Objevuje se tak rámec těchto základních úkolů. Přičemž Koinonia se rozkládá do dvou pojetí – sbor jako fyzické místo a sbor jako společenství lidí.

„Náš kostel“

Jako sborový dům, kde není zima a nefouká. Jako organizační složka církve, která má jméno. Jako místo, kde volím své zástupce, kteří to tu řídí, kde platím salár. Tam, kde najdu svého faráře. Kde dostanu potvrzení pro odpočet z daní. Kde mohu uspořádat nějakou akci, kde ubytuji poutníky. Kam jezdím každou neděli. Místo, které je krásné na pohled. Kde jsem pyšný na svůj kostel. Máme společnou historii.

„Kam chodím do kostela, kde platím salár“¹⁷⁰

„Farář, který káže slovo Boží aktuálně a je nám inspirací (příkladnou).“

„Tady chválíme Boha“

Sbor jako Leiturgia – bohoslužebné společenství. Kde slavím Večeři Páně. Kde se schází dva nebo tři v Kristově jménu, aby chválili Boha. Kde společně sdílíme víru, hledáme a rozezníváme Boží slovo. Kde přijímám svátosti. Kde s úctou vzhlížím k Bohu a Ježíši Kristu, děkuji mu a mám k němu blízko. Kde

¹⁶⁸ Bohoslužebný úkol křesťanů – Leuenberská konkordie : Kapitola I.: Podstata církve jako společenství svatých: [online 5/2016]

https://www.evangelnet.cz/texty:leuenberska_konkordie_cirkev_jezise_krista_1

¹⁶⁹ Viz příloha 3

¹⁷⁰ Všechny uvedené citace jsou převzaty z výstupů Dotazníkového průzkumu – otázka „Co je pro vás „Dobrý sbor““ viz příloha

se rozvíjí spiritualita. Kde zpívám písně, modlím se, vyslechnu kázání, kde probíhají Biblické hodiny.

„Že se tam zvěstuje evangelium“

„Takový sbor, který dbá o "kult", tj. pěstování Slova“

„Můj druhý domov“

Sbor jako Koinonia – společenství. Místo, kde je mi dobře. Kde se o mne zajímají, kde se mohu o ostatní opřít. Kde jsem přijímán i se svými chybami, se svou historií, se svou představou o budoucnosti. Nikdo mi nevnucuje svoji pravdu, ale na společných hodnotách se shodneme. Ostatní jsou mi inspirací.

Sbor, ve kterém se o mě zajímají, prožívají se mnou úspěchy i pády a já mohu dělat totéž. Úspěšný sbor je založen na vztazích (mezilidských).

"Dobrý sbor" pro mne znamená DRUHÝ DOMOV“

„Podporu a pomoc v křesťanské cestě.“

„Odtud vyrážíme ven“

Sbor jako Martyria – svědectví. Zázemí evangelizace, odkud vyrážím vydávat svědectví, šířit víru a získávat nové svědky. Sbor s otevřenými dveřmi pro nově příchozí. Opора, když jdu proti proudu do světa hlásat Boží slovo, či pro Boží slovo trpím. Kde získám Evangelický kalendář, Slovo na každý den.

„Nestydím se za evangelium Kristovo. Jeden jest Mistr váš, vy pak všichni bratři jste.“

„Pomáháme potřebným“

Sbor jako Diakonia – služba potřebným. S pokorou sloužíme tam, kde je třeba. Slabí a bezmocní u nás najdou oporu. Pomůžeme, kde je třeba.

„Dobrý sbor znamená pomáhat lidem v nouzi.“

Sbor, který umí pracovat i mimo sbor, tedy jde "ven".